

MASTEROPPGAVE

Emnekode: SO330S

Navn: Anja Albrigtsen & Dana Bougrine-Henriksen

Internettepoken?

En dokumentanalyse av PSTs trusselvurderinger 2004-2023

Dato: 15.05.2023

Totalt antall sider: 121

Forord

Denne masteroppgaven markerer slutten på et femårig studieløp ved Nord universitet. Vi ønsker først og fremst å takke hverandre for et godt samarbeid og mange hyggelige stunder som har bragt oss mye kunnskap, glede, frustrasjon og ikke minst et godt vennskap. Vi ønsker også å rette en stor takk til vår veileder, Christian Lo, som har hatt fornøyelsen av å holde to entusiastiske studenter på rett spor. Uten dine gode tilbakemeldinger ville oppgaven tatt en annen form. Vi er veldig fornøyde med resultatet av samarbeidet. Vi ønsker også å takke Tanja Ellingsen for gode råd og motiverende samtaler. Vi vil også takke vår informant for bidraget.

Hadde det ikke vært for vår kjære kollokviegruppe, som alltid stiller opp med gode samtaler, masse latter og glede, hadde det vært mye tyngre å komme gjennom dette masterløpet. Tusen takk for mange fine minner, Mathilde, Line og Gabriel!

Takk til våre familier som har kommet med mange motiverende ord og kjærighet i løpet av hele studiet.

Til slutt ønsker vi å rette en stor takk til våre partnere som har måtte overleve mange timer uten oss. Takk for motivasjonen og tålmodigheten, Christoffer Åkerøy (og Balto) og Simon Holmstrøm Henriksen (og lille i magen). Dere får oss nå tilbake.

Vi hadde aldri klart dette uten alle deres støtte.

Anja Albrigtsen & Dana Bougrine-Henriksen

11.05.2023

Sammendrag

Denne masteroppgaven har hatt som mål å se på endringen i det norske trusselbildet med internett som et verktøy for radikaliserings gjennom PSTs trusselvurderinger. For å kunne svare på dette har vi gjort en dokumentanalyse av alle PSTs trusselvurderinger, som hittil er utgitt. Vurderingene gir innblikk i utviklingen av det komplekse og sammensatte trusselbildet PST presenterer og vurderer. For kontekst og forståelse for innholdet i trusselvurderingen, har vi i oppgaven gjort rede for begrepene radikaliserings, terrorisme, ekstreme ismer og internett og sosiale medier. I dokumentanalysen har vi periodisert trusselvurderingene etter kategorier - hendelser, aktører/fiendebildet og internett - for å få en bedre oversikt over endringene i trusselbildet. Vi har i tillegg gjennomført et intervju med PST som fungerer som en supplerende del til dokumentanalysen.

I diskusjonsdelen av oppgaven diskuterer vi våre funn gjort i dokumentanalysen og konkluderer med at endringene vi ser er at internett og radikaliserings i større grad tar mer plass i trusselbildet og blir en økende trussel med årene. Utviklingen av trusselbildet er sterkt preget av hendelser, sårbarhetsfaktorer i samfunnet og fiendebildet. Dette kombinert med at internett i stadig økende grad blir en arena for radikaliserings, gjør fiendebildet mer fragmentert og dermed trusselen vanskeligere å fange opp og håndtere. For å kunne oppdage truslene på internett må man ha kompetansen og midlene for å fange opp truslene som flyter mellom den digitale og fysiske sfære. Internett er verktøyet, terror er metoden og målet er politisk endring - men i det store bildet er PST bare en liten aktør i det omfattende radikaliserings-økosystemet. PST kan ikke stå alene i vurderingen av trusselen fra det som internett kan føre med seg, hverken nå eller i fremtiden.

Innholdsfortegnelse

Forord	i
Sammendrag	ii
Innholdsfortegnelse	iii
1.0 Innledning	1
1.1 Will you make it onto the leaderboard?	1
1.2 Avgrensning og problemstilling	2
1.3 Disposisjon av oppgaven	3
2.0 Teori og begrepsavklaring	4
2.0.1 Radikalisering i bevegelse og effektene av det	4
2.1 Radikalisering	4
2.1.0 Moghaddam's Staircase to terrorism	7
2.1.1 Ground Floor: Psychological Interpretation of Material Conditions	9
2.1.2 First Floor: Perceived Options to Fight Unfair Treatment	9
2.1.3 Second Floor: Displacement of Aggression	10
2.1.4 Third Floor: "Moral Engagement"	10
2.1.5 Fourth Floor: Solidification of Categorical Thinking and the Perceived Legitimacy of the Terrorist Organization	11
2.1.6 Fifth Floor: The Terrorist Act and Sidestepping Inhibitory Mechanisms	11
2.2 Hvem blir radikalisert og hvorfor?	12
2.3 Radikalisering oppsummert	14
2.4 Terrorisme	14
2.4.0 Terrorismens fire bølger	15
2.5 Definisjon av terrorisme	18
2.6 Terrorisme i Norge?	20
2.7 Terrorisme oppsummert	22
2.8 Ekstreme ismer og konspirasjonsteorier	23
2.8.0 Ekstreme ismer	23
2.8.1 Ekstrem islamisme	25
2.8.2 Høyreekstremisme	27
2.8.3 Ekstreme ismer oppsummert	30
2.8.4 Internett og sosiale medier	30
2.8.5 Sosiale mediers effekt på radikalisering	32
2.8.6 Ekstremisters bruk av ulike nettforum, sosiale medier og internett generelt	33
3.0 Metode	37
3.1 Valg av metode	37
3.2 Dokumentanalyse	38
3.3 Litteraturstudie	41
3.4 Intervju med PST	42
3.5 Kriterier for forskningskvalitet	44
3.5.0 Pålitelighet	44
3.5.1 Gyldighet	44

3.5.2	Generaliserbarhet	44
3.5.3	Etiske hensyn.....	44
3.6	Anvendelse	46
3.7	Metodekapittelet oppsummert.....	46
4.0	Dokumentanalyse	46
4.0.1	Trusselvurdering 2004-2008	49
4.0.2	Trusselvurdering 2009-2011	50
4.0.3	Trusselvurdering 2012-2014	52
4.0.4	Trusselvurdering 2015-2017	55
4.0.5	Trusselvurdering 2018-2020	58
4.0.6	Trusselvurdering 2021-2023	62
4.1	Refleksjoner rundt NTVs utvikling	66
4.2	Intervju med PST	70
5.0	Funn og diskusjon	78
1.	Forståelsen/definisjonen av radikaliserings er relativ og i bevegelse.....	79
2.	Radikaliserings: Hendelser, vold og terror i en vurdering av fiendebildet.....	81
Hvem blir radikalisert?.....	82	
Sårbarhetsfaktorer + Internett = Radikaliserings?	83	
3.	Internettepoken.....	86
Internett-epoken oppsummert	88	
6.0	Konklusjon	89
6.1	Videre forskning.....	91
	Litteraturliste	93
	Vedlegg	99
Vedlegg 1:	Intervjuguide.....	99
Vedlegg 2:	Informasjonsskriv med samtykkeerklæring.....	101
Vedlegg 3:	Godkjenningsbrevet fra NSD	105
Vedlegg 4:	Nasjonal trusselvurdering tabell	107
Vedlegg 5:	PSTs bruk av sannsynlighetsord.....	120
Vedlegg 6:	Politi loven §17 a-c.....	121

1.0 Innledning

“Trusselbildet har endret seg vesentlig med vår digitale hverdag, og det er behov for å gi PST virkemidler som er tilpasset den digitale utviklingen” – Justis- og beredskapsminister, Emilie Enger Mehl (Mehl, 2023).

1.1 Will you make it onto the leaderboard?

For veldig mange starter dagen med å surfe på internett og sosiale medier, for å oppdatere seg på nyheter og andre notifikasjoner som samler seg opp i den endeløse strømmen av informasjon som internett gir til enhver tid. Vi lever i en digital verden, hvor internettbruk nærmest har blitt et krav i hverdagen - nesten alt viktig arbeid, transaksjoner og kommunikasjon gjøres i dag ved hjelp av internett. Internett har med andre ord blitt et viktig verktøy i store deler av hverdagslige oppgaver. I tillegg bruker mange internett og sosiale medier til å få et avbrekk fra hverdagen, og man kan fordype seg i den digitale verden som en “flukt” fra det virkelige liv. For mange er internett i dag det første møtet med radikalt innhold.

I skrivende stund viser beregninger at rundt 63% av de drøyt åtte milliardene menneskene på jorden har tilgang til internett (Ruby, 2023). For å sette dette i en norsk kontekst, da det er det norske trusselbildet¹ vi i denne masteroppgaven ønsker å vie vårt fokus på, tilsvarer antall internettbrukere i Norge 90% av befolkningen² - altså 9 av 10 nordmenn mellom 16 og 79 år bruker internett (SSB, 2017). Ifølge SSB bruker to av tre nordmenn sosiale medier hver eneste dag, eller nesten hver dag (Ibid). De aller fleste bruker internett til mundane ting, som i aller største grad regnes som helt uskyldig. Med økt tilgang til internett på en global basis, øker også folks digitale ferdigheter. Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) anslår at det i år vil være 29,3 milliarder enheter koblet til internett, sammenlignet med 2018 da tallet var 18,4 milliarder (NSM, RISIKO, 2023, s. 26). Å skulle være i stand til å sørge for at internettbruk ikke fører til internett-misbruk vil åpenbart være en enorm utfordring, eller kanskje helt umulig.

Med daglig internettbruk i både inn- og utland, er det naturlig at arbeidet med å bevare og ivareta Norge og dets befolknings sikkerhet og trygghet, er en utfordring for etterretning og

¹ Hver gang vi nevner trusselvurdering, mener vi PSTs trusselvurdering, og hver gang vi nevner trusselbildet, mener vi Norges trusselbilde, med mindre vi presiserer noe annet.

² I Norge er befolkningstallet i 2023 ifølge Statistisk sentralbyrå 5 488 988 (SSB, 2023).

sikkerhets-etater. Noen av disse etatene presenterer jevnlig ulike trussel- eller risikovurderinger som tar for seg eventuelle og potensielle trusler mot Norge og den norske befolkningen. Disse jevnlige rapportene og vurderingene er en måte for Norges sikkerhets- og etterretningstjenester å dele med befolkningen hva de jobber med og kommunisere hva de anser som trusler for Norge og norske interesser. Slike rapporter og vurderinger er en måte å gi tillit til den norske befolkningen på, og en måte for etatene/tjenestene å etablere tillit. At man har tillit til myndigheter og dens tjenester til samfunnet, er kritisk for et velfungerende demokrati, noe Norge utvilsomt har som nummer 1 på demokrati-indeksen (FN-sambandet, 2022).

Som en del av Norges sikkerhetsmyndighet ønsker vi å legge vårt fokus på Politiets sikkerhetstjeneste (PST) som er en svært viktig sikkerhets-etat for Norge og norske interesser. Gjennom PSTs årlige Nasjonale trusselvurderinger (NTV), gir PST det norske samfunnet tillit gjennom åpenhet. Mye av PSTs arbeid er hemmelighetsstemplet, og NTV er et produkt som er relativt avslørende for PSTs arbeid, men som sier noe om hva det er PST kan dele med offentligheten. Hensikten med trusselvurderingene er å formidle så mye informasjon som PST kan, uten at det er uforsvarlig for PST, Norge og nasjonens sikkerhet. Med andre ord er de nasjonale trusselvurderingene så langt PST kan gå i å dele sine vurderinger i balansen mellom transparens og sikkerhet.

På bakgrunn av at så mange i Norge og i resten av verden befinner seg på internett, er det nødvendig for sikkerhetstjenester som PST å også være på internett. Å være tilstede på de flater hvor majoriteten av befolkningen befinner seg på, vil derfor være nødvendig for PST og andre sikkerhetsmyndigheter, for å kunne utføre arbeidet med å sikre digital infrastruktur og ivareta nasjonal sikkerhet, på en mest mulig hensiktsmessig måte. På bakgrunn av dette ønsker vi å se på trusselbildets utvikling gjennom trusselvurderingene. Hvordan vi vil gjøre dette vil vi tydeliggjøre i neste kapittel.

1.2 Avgrensning og problemstilling

I minuttene etter terrorangrepet 22. juli 2011 rådet frykten for at “terroristene” nå hadde kommet til Norge. Mange ikke-etniske norske opplevde å bli anklaget for å stå bak og man lette etter noen å legge skyld på. Det første instinktet var å tro at terrorangrepet ble utført av militante islamister (Jupskås, 2013, s. 13). Veldig tidlig tok også Al-Qaida æren for angrepet, men det viste seg at angrepet ikke hadde tilknytning til Al-Qaida, Midtøsten eller Islam i det

hele tatt. Terroristen publiserte manifestet sitt på nett, som gjorde det veldig tydelig hvem som faktisk sto bak angrepet. I etterkant ble det klart at terroristen selv hadde trukket inspirasjon fra radikalt innhold på internett, og inspirert andre ekstreme individer i ettertid.

Terrorangrepet i Oslo 22. juli gjorde allmennheten for alvor oppmerksom på koblingene mellom internett, radikalisering og terrorisme.

På bakgrunn av disse koblingene ble vi nysgjerrig på hvordan trusselbildet har utviklet seg de siste årene og hva som blir ansett som fiendebildet i trusselen mot Norge. For å få et godt innblikk i utviklingen valgte vi å ta for oss trusselvurderingene fra 2004-2023. Ettersom trusselvurderingene inneholder ulike former for trusler mot det norske trusselbildet, valgte vi videre å fokusere på radikalisering, internett og terrorisme.

Internetts utvikling har ført til at det nå må ses på som en integrert del av samfunnet vi lever i. Fordelene med internett er mange, men det er også ulempene. En av ulempene internett har ført med seg, er hvordan ekstremister, radikale individer og terrororganisasjoner har brukt internett og hvordan dette har vært med på å påvirke trusselbildet. I denne oppgaven vil vi fokusere hovedsakelig på høyreekstremisme og ekstrem islamisme, da det er disse to ismene som har, og som fremdeles utgjør de største truslene i det norske trusselbildet, ifølge PST.

I denne masteroppgaven ønsker vi dermed, gjennom PSTs årlige NTV, å se på hvordan norske myndigheter vurderer trusselbildet med internett som et verktøy for radikalisering. Problemstillingen vi har formulert i den anledning er dermed;

‘Hvordan har PSTs trusselbildet endret seg med internett som et verktøy for radikalisering?’.

1.3 Disposisjon av oppgaven

Oppgaven består av 6 kapitler totalt. I neste kapittel vil vi redegjøre for ulike perspektiver på radikalisering, terrorisme og relasjonen til internett, samt historiske endringer i trusselbildet.

Videre i kapittel 3, gjør vi rede for de metodiske valgene og hvordan de ulike metodene styrker oppgaven vår. I kapittel 4 har vi gjort en dokumentanalyse av PST sine trusselvurderinger. Der vi ser på utviklingen av trusselbildet gjennom trusselvurderingene, med fokus på radikalisering, internett og hendelser. Intervjuet vi har gjennomført med en ansatt i PST introduseres også i dette kapitlet, der vi bruker innholdet som supplerende informasjon. I kapittel 5 introduserer vi vår diskusjonsdel hvor vi diskuterer funn gjort i

dokumentanalysen opp mot empiri og intervju. Vi avslutter denne masteroppgaven med kapittel 6 hvor vi sammenfatter oppgavens hovedmomenter i en konklusjon.

2.0 Teori og begrepsavklaring

2.0.1 Radikalisering i bevegelse og effektene av det

Fra små terrorgrupper til store nettverk av terror-samfunn og i dag en arena for selvradikalisering og grobunn for soloterrorister - Internett har skapt en verden uten grenser. Vi er millisekunder unna hverandre til enhver tid (Thompson, 2011, s.170). Hvordan spres radikalt innhold, hvem påvirker det og hvordan brukes internett i den forbindelse? Vi introduserer i dette kapittelet litteraturen vi har gjennomgått for å kunne forstå radikalisering og hvorfor radikalisering og ekstremisme anses som en trussel i PSTs trusselvurderinger. Litteraturen som blir presentert i dette kapittelet, har vi innhentet ved å gjennomføre et systematisk søk på sammenhengene mellom radikalisering og internett i ulike søkemotorer, og gjennomgått som et tradisjonelt litteraturstudie. Dette har vi gjort for å bedre forstå innholdet vi presenterer i dokumentanalysen i kapittel 4.

I dette kapittelet vil vi gjøre rede for begreper som er essensielle deler av trusselvurderingen. Begrepene vi gjør rede for er radikalisering, terrorisme, ekstreme ismer og internett og sosiale medier. Vi har valgt akkurat disse begrepene fordi de er en sentral del av trusselvurderingene og for vår problemstilling.

Ettersom vi vil se på utviklingen av radikalisering og internett i trusselvurderingene, ser vi det som hensiktsmessig å presenterer definisjoner på radikalisering og terrorisme for å gi grunnlag til å kunne se etter endringer i PSTs trusselvurderinger, og for å forstå hvorfor endringene skjer.

2.1 Radikalisering

Radikalisering tilhører ingen og alle, hører hjemme ingen steder og samtidig overalt. Du finner radikalisering i alle varianter, på begge sider av det politiske spekteret. Når det snakkes eller skrives om radikalisering, blir det ofte tett knyttet til høyreekstremisme og/eller ekstrem islamisme. Men radikalisererte individer blir ofte definert etter hvilken kontekst de befinner seg i. Hva noen vil anse som radikalt, vil andre ikke.

Historisk sett har begrepet radikaliserings hatt ulike betydninger. Ordet stammer fra det latinske ordet radix, som betyr rot, og blir forstått som “relating to, or affecting the fundamental nature of something” (Ahmed & Obaidi, 2023).

Det er uenighet om når begrepet radikaliserings ble tatt i bruk på den måten det blir brukt i dag. Men begrepet fikk mye oppmerksomhet etter terrorangrepet i USA, 11. september 2001, og radikaliserings blir ofte brukt til å forklare “what happens before the bomb goes off” (Ibid). Med dette menes prosessen som skjer før selve handlingen blir gjennomført i praksis.

Andre mener at det var noen år senere at begrepet ble tatt i bruk i politisk sammenheng. Dette betyr at radikaliserings kom på radaren og ble en del av trusselbildet, noe myndighetene måtte ta til etterretning. Bjørge og Gjelsvik skriver i Politihøgskolens kunnskapsstatus *“Forskning på forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme”* at begrepet radikaliserings som et forskningspolitisk begrep først ble tatt i bruk i 2005.

“Radikaliserings er også et problematisk begrep av flere grunner. Det oppsto etter alt å dømme som et politisk begrep i EU-kommisjonen i kjølevannet av London-bombene i 2005, da det gikk opp for de europeiske politikerne at terrorisme ikke bare er noe som kommer utenfra, men også kan oppstå blant våre egne borgere.” (Bjørge & Gjelsvik, 2015, s. 15).

Dette er et eksempel på at historiske hendelser har bidratt sterkt til å politisere begrepet og også forme vår forståelse av radikaliserings. Til tross for uenighet og usikkerhet når det kommer til når begrepet ble tatt i bruk slik vi bruker det i dag, er det en generell forståelse for betydningen av begrepet. Et fellestrekk vi har observert i litteraturen er at begrepet radikaliserings ofte bærer en negativ betydning i hvordan det blir presentert. På norsk kommer selve begrepet radikaliserings fra ordet radikal, som sier noe om et tankesett og et individs ideer. Ved å gjøre et søk i synonymordboka får vi 45 synonymer på begrepet radikal (Synonymordboka, 2023). Dette er både et positivt og negativt ladet begrep. Dette viser oss at vi kan se på begrepet radikal som et spekter fra positiv → negativt ladet. Et eksempel er det norske politiske spekteret hvor alle våre politiske partier befinner seg. Hvis vi gjør et dypdykk i det norske partisystemet vil hver og en av oss finne noe vi oppfatter som radikalt, men vi ser ikke nødvendigvis på de norske politikerne som radikaliserings, til tross for at de i noen tilfeller har radikale ideer og utsagn. Selv om begrepet kan anses som et spekter fra positiv → negativ så er begrepet mest kjent som et negativt ladet begrep som brukes for å definere det folk vil i mange tilfeller anse som "ekstremt".

I artikkelen *“Towards academic consensus: definitions of radicalism and extremism”* av Astrid Bötticher, får vi presentert et forsøk på å definere radikaliseringsbegrepet. Bötticher tydeliggjør at begrepet har vært i endring i over 200 år (Bötticher, 2017, s. 74). Eksempelvis ble begrepet radikaliseringsbegrepet brukt for å beskrive politiske motstandsbevegelser mot “status quo” på 1800-tallet, og var for det meste assosiert med å være antiklerikal, anti-monarkistiske og for demokrati (Ibid). Inntrykket vi sitter igjen med etter vår empiri-gjennomgang, er at begrepet i dag bærer et preg av negativ tolkning. Dette kommer muligens av at begrepet ofte nevnes i media i sammenheng med individer som deltar i terrorangrep (Greenberg, 2016, s. 169). Dette vil vi komme tilbake til i kapittelet om terrorisme. Radikaliseringsbegrepet forstås ut fra samtidige maktstrukturer, og det radikale er til ulike tider en motsetning til eksisterende hegemonier.

Begrepets betydning har vist seg vanskelig å definere, noe som har skapt uenighet i forskningsmiljøet, som kommer frem i de ulike artiklene vi har gjennomgått i vår empiri. En smakebit av dette kan man se i definisjonene vi har valgt å inkludere. Til nå har man ikke sett en konsensus om en tydelig definisjon på hva radikaliseringsbegrepet er, men det er pågående innsats for å forsøke å komme til enighet i hva som skal legges i begrepet. Bötticher presenterer et forslag til en akademisk konsensus definisjon av radikaliseringsbegrepet;

“..radicalism, advocating sweeping political change, represents a form of hostility against the status quo and its establishment. Often, its initial milieu is found among the sons and daughters of a bourgeois elite, young people who identify with, and seek to improve, the social conditions of larger sections of the population. Historically, radical political parties were key drivers in the progress towards greater democracy in a number of states. Radicalism as an ideological mindset tends to be very critical of the existing status quo, pursuing the objective of restructuring and/or overthrowing outdated political structures. By their opponents, radicals are often portrayed as violent; but this is only partly correct, as radicalism tends to be associated historically more with a progressive reformism than with utopian extremism, whose glorification of violence it rejects” (Bötticher, 2017, s. 75).

Dette er en ganske lang og lite konkret definisjon, noe som understreker utfordringen med å definere begrepet radikaliseringsbegrepet på en kort og konsis måte.

I artikkelen *Converging Patterns in Pathways in and out of 'Violent Extremism: Insight from Former Canadian Right-Wing Extremists'* får vi introdusert en nyere definisjon på radikalisering. Denne definisjonen gjenspeiler det empiriske fenomenet radikalisering, som vi ser i dag.

“The process by which an individual comes to use violence in the name of a radical ideological, religious or political cause is generally referred to as “radicalization”. This process tends to be described as a gradual adherence to extremist beliefs, feelings and behaviors that drive an individual—through various mechanisms—to legitimize the use of violence. McCauley and Moskalenko aptly noted that “there are multiple and diverse pathways leading individuals and groups to radicalization” (Bérubé et. al., 2019, s.73).

Denne definisjonen av radikalisering impliserer at bruken av vold er endepunktet av en radikaliseringsprosess, noe vi ser gjenspeiler seg i Moghaddams ‘staircase to terrorism’-modell, som vi vil introduserer videre i dette kapittelet.

Disse definisjonene gir oss et inntrykk av hva radikalisering kan bety, men ikke hvordan det forekommer. For å best mulig kunne illustrere hva radikalisering kan være og hvordan det foregår, vil vi introdusere en radikaliseringsmodell som presenterer radikaliseringsprosessen på en stegvis og oversiktlig måte. Modellen vil gi et bilde av radikalisering fra stegene ‘ikke radikalisert’ til ‘radikalisert’.

2.1.0 Moghaddam’s Staircase to terrorism

Slik vi har introdusert over, er radikalisering et flytende begrep som ikke kun beskriver individer med konkrete ideologier, men et bredt spekter av individer med en radikal tolkning av en ideologi. I innledningen til dette kapittelet skriver vi at radikalisering tilhører ingen og alle, hører hjemme ingen steder og samtidig overalt. Vi vil bruke Moghaddams modell for å vise hvor “allmennfattelig” radikalisering er, altså noe alle kan oppleve og bli, under de rette omstendighetene.

Formålet med radikalisering er endring i henhold til ideologisk standpunkt. I konteksten av denne modellen, tar Moghaddam utgangspunkt i denne definisjonen av terrorisme: *“terrorism is defined as politically motivated violence, perpetrated by individuals, groups, or state-*

sponsored agents, intended to instill feelings of terror and helplessness in a population in order to influence decision making and to change behavior” (Moghaddam, 2005, s. 161).

Moghaddams ‘Staircase to terrorism’-modell, er en modell som starter med å ta utgangspunkt i en ‘ikke-radikalisert befolkning’, som opplever normale menneskelige følelser, som deprivasjon eller urettferdighet (Moghaddam, 2005, s.162). I de neste stegene viser han prosessen for hvordan radikalisering kan se ut i form av ulike trinn mot å bli radikalisert inn til noe konkret. Ved at Moghaddam starter sitt trinnmodell med at individet ikke er radikalisert, klarer han å få frem hvor allmennfattelig radikalisering kan være, men også at hvert individ som passer inn i hans modell har valget om å klatre opp trinn, gå ned, eller bli værende på det trinnet de befinner seg på (Moghaddam, 2005, s.161-162). Han tar dermed ikke fra individet autonomi, men gir det valgmuligheter, kontinuerlig i radikaliseringsprosessen. Her er det sentralt å nevne at individet ofte er påvirket av eksterne faktorer gjennom hele prosessen. Moghaddams modell viser til en radikaliseringsprosess som vi ser gjenspeile seg i PSTs trusselvurderinger også. Det er dog viktig å notere seg at trusselvurderingene ikke refererer til Moghaddam - men det er likheter i hvordan Moghaddam og PST presenterer radikaliseringsprosessen. Vi vil nå introdusere stegene som blir presentert i modellen.

Figur 1: Moghaddams Staircase to terrorism (2005), The IACP.

(<https://pbs.twimg.com/media/Die40LqX4AAOviZ.jpg>)

2.1.1 Ground Floor: Psychological Interpretation of Material Conditions

Dette er steget som omfavner folk flest, altså steget før radikaliseringsprosessen har startet. Det er her ideen om rettferdighet og urettferdighet er sentral (Moghaddam, 2005, s.162). Samtlige folk kjenner på dette i løpet av livet, i ulike faser av livet og i ulik grad. Individene vil alle til en viss grad oppleve relativ deprivasjon i et eller annet aspekt av livet. Hva det er du blir fratatt, eller føler at du mangler, kan være en identitetsfølelse, rettferdighet, kjærlighet, omsorg eller meningen med livet. Dette er noen av mange essensielle deler av et verdig liv. Man går videre til første steg i radikaliseringsprosessen som en reaksjon på slike følelser, i søken etter en måte å løse situasjonen man befinner seg i (Ibid, s.163).

2.1.2 First Floor: Perceived Options to Fight Unfair Treatment

Når man nå har tatt det første steget opp i trappen, forsøker man å vurdere sine muligheter til å finne rett løsning på det de opplever som urettferdighet. Her gjør individet en innsats for å

forbedre livssituasjonen. I denne fasen er det to psykologiske faktorer som spiller inn på hvordan de oppfører seg i møte med mulige løsninger (Ibid, s.163).

1. Hvordan individet opplever sine muligheter for å forbedre sin livssituasjon.
2. Individets holdning og oppfatning av hva som er rettferdighet.

Rettferdighet er ikke noe konkret, og individets tolkning av hva som er rettferdighet er individuelt. Hvorvidt man føler seg rettferdig eller urettferdig behandlet blir her avgjørende for om man forblir på dette steget, går ned et steg, eller går videre til neste steg i prosessen. Dersom man føler seg urettferdig behandlet, vil dette gi en økt følelse av deprivasjon og man vil føle på en form for utenforskap i samfunnet. Disse følelsene kan være en vesentlig motiverende faktor til å klatre ett steg videre.

2.1.3 Second Floor: Displacement of Aggression

I det andre steget har individet sett seg ut en “syndebukk” og en spesifikk sak å rette sin aggresjon mot. Tankegangen om et “oss vs. dem” blir her etablert, som forsterker urettferdigheten de føler (Moghaddam, 2005, s.164). Dette fører til at aggresjonen vokser og avstanden mellom “oss” og “dem” blir større og “irreversibel”. I dette steget har man allerede oppsøkt likesinnede, og tar engasjementet til et nytt nivå sammen med andre som deler samme oppfatning. Det er viktig å påpeke at de som kommuniserer er i ulike faser av radikaliseringsprosessen. Fasen man er i her, søker man aktivt etter å iverksette tiltak for å påvirke situasjonen. Uansett hva man velger å gjøre fremover, bærer handlingen preg av aggresjon rettet mot sin “valgte fiende” (ibid s.164). Dersom man forlater dette steget, er det i søken etter individer som er i samme fase, som er klar for å handle i kampen om “rett og galt”. Det er også her det moralske kompass gir slipp på bekostning av hva som “må” gjøres for å berge sine egne, “oss”, om det så innebærer å utføre terror. Individet er nå det vi vil beskrive som radikaliserert (Moghaddam, 2005, s.165).

2.1.4 Third Floor: “Moral Engagement”

Dette er et kritisk punkt for den radikalisererte. Individet vil nå oppleve en forsterket følelse om at det de gjør er å kjempe en nødvendig kamp, som er det moralsk rette (Moghaddam, 2005, s.165). De har nå sett seg et mål og begynner å leke med tanken om å handle på denne aggresjonen. Det er her rekruttering til “saken” starter, hvor man prøver å overtale rekrutter om å tenke selvstendig. På denne måten kan man frigjøres fra moral, som definert av statlige

myndigheter og majoriteten av samfunnet, og heller se det de oppfatter som den rette moral, som med andre ord det som er nødvendig å gjøre (ibid s.165). Dette gjør de ofte fordi resten er handlingslammet fra å se det store problemet, som de ser. I denne fasen har det blitt dannet en slags “gruppe” eller organisasjon av individer med et felles mål og ideologi. De motiverer rekrutter til å forbli lojale til saken ved å bruke isolering, tilhørighet, taushetsplikt og ikke minst frykt som verktøy for å holde kontroll på rekruttene og sikre at de jobber med gruppens mål, i hemmelighet (ibid s.165). Opplevelsen av å jobbe med noe som er så viktig, påvirker hele individets liv. Fasen er risikofylt og individet blir ekstremt knyttet til gruppen og saken.

“Having started from the ground floor, where they share feelings of frustration, injustice, and shame with vast populations, potential terrorists now find themselves engaged in the extremist morality of isolated, secretive organizations dedicated to changing the world by any means available to them” (Moghaddam, 2005, s. 165).

2.1.5 Fourth Floor: Solidification of Categorical Thinking and the Perceived Legitimacy of the Terrorist Organization

Hvis man har nådd femte steg, blir alternativet om å snu i prosessen mer utfordrende. Til nå, har dette vært et alternativ (Ibid, s.165). Den radikalisererte har nå kommet til et “point of no return”, hvor det er vanskelig å komme seg ut med livet i behold. Tankegangen om “oss vs. dem” er her fastsatt, og man begynner å utforske muligheter for å nå sine mål, uansett hvor stor konsekvensen og skaden vil bli. Man er nå villig til å gjøre alt som kreves for å få “the ends to justify the means” (Ibid, s. 165). De opplever nå et stort press fra gruppen, men også en opplevelse av tilhørighet, der de føler seg som en viktig del av noe større enn dem. Dette forsterker individets forankring til gruppen og hierarkiet som er etablert i gruppen.

“During their stay on the fourth floor, then, individuals find that their options have narrowed considerably. They are now part of a tightly controlled group from which they cannot exit alive” (Ibid, s. 166).

2.1.6 Fifth Floor: The Terrorist Act and Sidestepping Inhibitory Mechanisms

Dette er endestasjonen av en radikaliseringsprosess, og voldsutøvelse er resultatet. Terrorisme innebærer voldshandlinger mot sivile, som ofte resulterer i flere dødsfall (Ibid, s. 166). Hvem disse angrepene skader har ikke så mye å si for terrorgruppen, så lenge skaden påvirker det de betegner som “dem”, og ikke “oss”, vil de oppfatte angrepet som vellykket. “Collateral

damage” som følge av disse angrepene er ikke noe som blir tatt hensyn til, fordi de er en del av fienden.

“Thus, from the point of view of the members of terrorist organizations, acts of violence against civilians are justified because civilians are part of the enemy, and only when civilians actively oppose the targeted “evil forces” will they not be the enemy” (Ibid, s. 166).

Med nye moderne høyteknologiske våpen blir det lettere å gjennomføre angrep på avstand. På denne måten kan de begrense sin opplevelse av å være ansvarlig for volden som blir påført sivile. Her hindres menneskelig kontakt, som øyekontakt, bønnfall og gråt. Den voldelig aktøren blir på denne måten skjermet fra å se lidelse på tett hold og distanserer seg fra handlingen. Dette gjør angrepene lettere å gjennomføre, når man har muligheten til å holde avstand fra sine offer (Ibid, s. 166). Det er i dette tilfellet også viktig å påpeke at selvmordsbomber, å kjøre inn i folkemengder og skyting fortsatt er terrorhandlinger som tar sted, så distansen er ikke nødvendigvis fysisk, men en mental distanse fra handlingen. Det oppleves som om de voldelige handlingene er en “necessary evil” for å nå målet. For disse individene opplever fortsatt at de kjemper en god kamp, for de ser eller vet noe resten ikke har klart å oppfatte enda. Det er nødvendig å handle på denne måten for å klare å oppnå ideologiens mål.

Det er ofte flere faktorer som spiller inn på hvem som klatrer helt til topps i radikaliseringsprosessen, og hvem som ikke gjør det. Men ved at noen tar valget om å ikke la seg radikalisere til terrorisme, baner det veien for at noen andre går helt til topps på “radikaliserings-stigen” (Ibid, s. 167).

2.2 Hvem blir radikalisert og hvorfor?

Det er først og fremst viktig å påpeke at radikaliserte individer kommer i alle former. Det vil si ulike kjønn, etnisitet og sosioøkonomisk bakgrunn. Litteraturen vi har gjennomgått har til felles at individene som blir radikalisert ofte har en ting som går igjen i dem alle, og det er at de befinner seg i en livssituasjon der det er noe fundamentalt i livet som mangler (Bjørgero, 2018, s. 30). Dette kommer frem i Moghaddams staircase allegory modell, men Moghaddam er ikke alene i å mene at fundamentale mangler tilrettelegger for at et individ kan bli radikalisert. Litteraturen vi har gjennomgått ser ut til å støtte ideen om at fundamentale mangler er en faktor for radikalisering (Bjørgero, 2018) (FN-sambandet, 2023a) (Moghaddam,

2005) (Bötticher, 2017) (Bérubé et. al., 2019). Dette blir også støttet av PST i trusselvurderingene.

FN, basert på blant annet Bjørge og Jupskås sine publikasjoner, introduserer fire ulike drivkrefter eller motivasjonsfaktorer som kan forårsake radikaliseringsprosessen. De deles opp i følgende kategorier:

- **Søken etter tilhørighet og trygghet** - ekstremister som blir drevet av et ønske om tilhørighet, vennskap og beskyttelse (FN-Sambandet, 2023a).
- **Idealisme og trygghet** - ekstremister som blir drevet av politiske og ideologiske mål, og engasjerer seg på grunn av andres lidelser (Ibid).
- **Sosial frustrasjon** - ekstremister som drives av et oppgjør med en vond fortid eller livssituasjon, og som kan ha erfart vold, diskriminering og rusmisbruk (Ibid).
- **Søken etter spenning eller mening i livet** - ekstremister som er drevet av fantasier om å være en helt som kjemper voldelig for det “gode” mot det “onde” (Ibid).

Videre viser Ahmed og Obaidi ved C-REX (2023) at selv om radikaliseringsprosessen kan se ulik ut fra person til person, kan man forutsi en rute i fire steg, som et individ tar i radikaliseringsprosessen. Disse stegene er:

1. Å bli mottakelig for radikaliseringsprosessen
2. Å tiltrekkes mot en spesifikk retning av radikaliseringsprosessen
3. Å bli medlem og involvere seg i radikale grupper eller nettverk
4. Å delta i ekstreme handlinger/aksjoner (Ahmed & Obaidi, 2023).

Det vi ser i Moghaddam, FN og C-REX sine publiseringer, er at alle kan bli radikalisert under visse forhold, noe de alle kom frem til uten å referere til hverandres arbeid. Justis- og beredskapsdepartementet gir videre et bilde av hvilket kjønn og aldersgruppe det typisk radikalisererte individ faktisk er i de ekstreme islamistiske og høyreekstreme miljøer i Norge.

“Analysene viser at det primært er menn som radikaliseres. Videre en overvekt av unge mennesker under 30 år som radikaliseres. Blant de høyreekstreme ser vi imidlertid at også voksne over 40 år radikaliseres. For øvrig har mange gjennomgående lav utdanning, høy grad av arbeidsledighet, høy forekomst av sårbarhetsfaktorer som rusproblematikk og utfordringer knyttet til psykisk helse, samt høy grad av kriminalitet, herunder også voldsrelatert kriminalitet” (Justis- og beredskapsdepartementet, 2020, s. 9).

2.3 Radikalisering oppsummert

Vi har nå presentert hvordan radikalisering blir definert i forskningslitteraturen, hvordan og hvorfor radikalisering forekommer og hvem som blir radikalisert. Vi vil nå oppsummere dette delkapittelet med PSTs definisjoner av radikalisering og ekstremisme fra trusselvurderingen fra 2023. Vi velger å inkludere disse definisjonene fra PST da det er PSTs opplysninger og vurderinger i trusselvurderingene som vi legger vårt fokus på i denne oppgaven.

Her ser vi at PST, som i annen forskningslitteratur på dette feltet, også skiller mellom radikalisering og ekstremisme, hvor radikalisering er en prosess og ekstremisme er det man potensielt kan ende opp med etter en fullført radikaliseringsprosess.

*“Med **ekstremisme** mener PST aksept for bruk av vold for å oppnå politiske, religiøse eller ideologiske mål. En ekstremist aksepterer bruk av vold, men bruker ikke nødvendigvis vold selv.”* (PST, NTV, 2023, s. 26).

*“**Radikalisering** er en prosess der en person utvikler aksept for eller vilje til aktivt å støtte eller delta i voldshandlinger for å oppnå politiske, religiøse eller ideologiske mål.”* (Ibid).

2.4 Terrorisme

Hva har terrorisme med radikalisering å gjøre?

Til nå har vi tatt for oss radikalisering og prosessen bak, men i dette delkapitlet vil vi ta for oss terrorisme. Dette på bakgrunn av at når det er snakk om radikalisering, forveksles dette begrepet i noen tilfeller med ekstremisme og terrorisme. Vi vil derfor forsøke å klargjøre forskjellene på disse begrepene, og presentere hva forskningen sier om hva som faktisk ligger i disse begrepene og hvorfor de blir omtalt og forvekslet om hverandre.

Som vi har kommet frem til nå, er radikalisering en prosess hvor en person som eksponeres for radikalisering utvikler en aksept for og vilje til å utøve vold for å oppnå sine mål (PST, NTV, 2023, s. 26). Slik vi har sett i Moghaddams “staircase to terrorism”-modell, er det flere steg man må ta for å kunne vurderes som radikalisert. Det vi nå ønsker å fokusere på er det punktet man har kommet til i radikaliseringsprosessen hvor man nå har blitt det som kalles ekstremist. Det er som Astrid Bötticher skriver, et stort sprang fra radikalisering til terrorisme, men at avstanden fra ekstremisme til terrorisme er mye tettere knyttet (Bötticher, 2017, s. 76).

Så selv om disse begrepene, radikaliseringsprosessen, ekstremisme og terrorisme er ulike, er de i dagens politiske samfunn svært linket sammen (Ibid).

Som PST presenterer i deres årlige trusselvurdering, er en ekstremist en person som aksepterer bruk av vold for å oppnå sine mål, selv om man ikke nødvendigvis bruker vold selv, støtter man bruken av vold (PST, NTV, 2023, s. 26). Med andre ord ser de nødvendigheten ved bruk av vold for å oppnå sitt mål.

Når man har nådd dette punktet i radikaliseringsprosessen er man ikke lenger bare radikalisert, men ekstremist. Det er også veldig kort vei fra å være ekstremist til å bli rekruttert med i terrorceller og terrororganisasjoner.

2.4.0 *Terrorismens fire bølger*

Mens moderne terrorisme har en lang historie, oppsto det en unik vitenskapelig interesse for dette fenomenet i 1971, da David Rapoport konseptualiserte terrorisme som et analytisk unikt fenomen, ulikt fra andre typer politisk vold (Ravndal & Lygren, 2021). Før Rapoport's bidrag til terrorismeforskning, ble terrorisme kun omtalt som en taktikk brukt i geriljakrigføring, men siden 1971 har forskning på terrorisme hatt en enorm utvikling - spesielt etter 9/11-angrepene i 2001 (Ibid). I boken *'Waves of modern terrorism'* skriver Rapoport at i motsetning til kriminalitet, er terrorisme ikke et permanent trekk ved vårt samfunn, men at det er noe som inspireres av periodiske politiske hendelser (Rapoport, 2022, s. 2).

Takket være omfattende forskning på terrorisme-feltet som et internasjonalt fenomen, kan terrorisme i dag bli kategorisert inn i fire ulike "bølger". Grunnen til at det oppstår ulike "bølger" av terrorisme er ifølge Rapoport, underliggende politiske og ideologiske krefter som former distinkte mønstre av terrorisme (Rapoport, 2022, s. 10). Rapoport definerer en bølge som en aktivitetssyklus i en gitt tidsperiode, en syklus preget av ekspansjons- og sammentrekningsfaser (Rapoport, 2013, s. 283). Dette skjer i mange land og er drevet av en felles dominerende energi som former forholdet mellom deltakende grupper. Som navnene på bølgene antyder, driver en spesifikk energi hver bølge (Ibid). Terrorismebølgene har en gjennomsnittlig livssyklus på rundt 40 år (Ibid).

I Rapoport's historiske analyse, tar disse fire bølgene av terrorisme form av:

1. Anarkisme (1880 - 1920-tallet)

Den første terrorismebølgen startet i Russland, hvor studenter gjorde opprør mot tsarregimet. Strategier som ble brukt av studentbevegelsen var attentater og terrorisme, inkludert selvmordsbombinger som ble ansett som nobel martyrdom. På denne tiden ble flere forsøk på komplotter mot myndighetspersoner kumulerte i det som anses å være en “gullalder” av attentater, som endte med drapet på Franz Ferdinand, og det som anses å være starten på første verdenskrig (Rapoport, 2013, s. 285-287). Anarkismen spredte seg raskt til Vest-Europa, Balkan og Asia, hvor lignende hendelser også fant sted (Ibid).

2. Nasjonalisme og antikolonialisme (1920 - 1960-tallet)

Denne nye bølgen ble utløst av ettervirkningene av første verdenskrig, hvor mange land nå ønsker selvbestemmelse etter oppløsningen av kolonimperier. I denne bølgen fant terrorhandlinger sted over store deler av verden, i motsetning til den anarkistiske bølgenes regionale fokus. Taktikken skiftet også i denne bølgen, fra kraftige terrorhandlinger til handlinger som minnet mer om geriljakrigføring (Rapoport, 2013, s. 287-290).

3. Ny venstreekstremisme (1960 - 1980-tallet)

Den tredje bølgen ble formet av den kalde krigen og geriljatakikken og dens effektivitet som demonstrert i Korea og i Vietnam. Under denne bølgen så man en fremvekst av nasjonalistiske organisasjoner som RAF, de italienske røde brigadene og IRA, som alle utførte ekstreme terrorhandlinger. Terrorismen vi så i denne bølgen var høyt preget av flykapringer, attentater mot fremtredende politiske skikkelser, internasjonale kidnappinger og angrep på utenlandske ambassader (Rapoport, 2013, s. 290-295). Denne bølgen hadde dog ikke like lang livssyklus som forgjengerne.

4. Religiøs ekstremisme (1980 - nåværende?)

Den bølgen vi nå befinner oss i startet på tidlig 80-tallet, og har i stor grad vært preget av politisk islam og islamisme. Den iranske revolusjonen, den sovjetiske invasjonen av Afghanistan og fremveksten av en Jihad-bevegelse i den arabiske og muslimske verden blir alle sett på som utløsende faktorer for denne bølgen. Den største og mest fremtredende terrorhandlingen som karakteriserer denne religiøse bølgen, er terrorangrepet i USA 11. september 2001, som “endret en hel verden” (Rapoport, 2013, s. 295-300).

Dersom man skal ta utgangspunkt i Rapoport's modell - hvor en bølges levetid er på omtrent 40 år, vil livssyklusen til den fjerde bølgen nå begynne å gå mot slutten av sin levetid, og skal ifølge Rapoport ta slutt i 2025 (Rapoport, 2013, s. 300). Er høyreekstremisme den femte bølgen vi nå går i møte?

2.4.0.1 Høyreekstrem terror - terrorismens femte bølge?

Det kan være utfordrende å predikere hva den neste terrorbølgen blir, da det ofte oppstår som et "motsvar" til noe annet. For eksempel ser man en oppsving i venstreradikalisme som et motsvar til høyreekstremisme (PST, NTV, 2015), og man ser en økning av høyreekstremisme som motsvar til for eksempel flyktningkrisen i 2015 (Ibid). Får man for mye av én ting, vil det nesten alltid møte motstand og oppstå motsetninger.

I den fjerde terrorismebølgen, som har vært preget av religiøs ekstremisme siden 80-tallet, har høyreekstremismen igjen funnet sin oppblomstring som motsvar til dette. Men høyreekstremisme er langt fra et nytt fenomen. Rapoport argumenterer at gjennom de fire terrorismebølgene vi har sett til nå, har høyreekstremisme/nasjonalisme vært tilstede (Rapoport, 2013, s. 283). Dette kan være fordi høyreekstremismen tar mange ulike former, dekker ulike ideologier og har hatt "storhetstider" forkledd i andre begrep, som for eksempel fascisme eller nazisme. Det som er fellestrekkene og kjennetegnene til høyreekstremistisk ideologi er i følge Koehler:

"..right-wing extremism covers a broad range of ideologies that essentially see violence as a legitimate tool to combat a political and ethnic 'enemy' (including individuals with different culture, religion, nationality or sexual orientation) seen as a threat to the (sic) own race or nation" (Auger, 2020, s. 89).

Collins skriver at oppsving i høyreekstrem terrorisme ikke har fått mye vitenskapelig behandling, selv om fenomenet ikke er særlig nytt (Collins, 2021, s. 4). Dette kan stemme, men de siste årene har høyreekstremisme og høyreekstrem terror fått mer oppmerksomhet i media og i forskning grunnet flere tilfeller av høyreekstre terrorhandlinger. The Institute for Economics and Peace har analysert høyreekstre terrorangrep de siste årene, og har sett en 320% økning i antall høyreekstre terrorangrep de siste 10 årene (Collins, 2021, s. 2). Dette kan være en medvirkende årsak til at vi nå ser et skifte i fokus fra en religiøs terrorbølge til en høyreekstrem terrorbølge. Hvis man skal ta utgangspunkt i de to artiklene 'Right-Wing Terror: A Fifth Global Wave?' og 'A New Wave of Terrorism? A Comparative Analysis of

the Rise of Far-Right Terrorism' kan man se opp i mot Rapoports teori om terrorisnebølger at det er mulig at høyreekstrem terror kan være den femte terrorisnebølgen. Men om vi befinner oss i den femte bølgen nå, eller om vi er i en fase med overlapp mellom den fjerde og femte bølgen er mer usikkert. Det er dog utvilsomt at vi er i en tid med mye ekstrem aktivitet fra det høyreekstre miljøet, og at det kommer til å få økende fokus i tiden som kommer.

2.5 Definisjon av terrorisme

Hensynsløs vold, planlagte angrep og tilsynelatende uprovoserte angrep på sivile. Når man tenker på terrorisme, er det ofte selvmordsbombere, IS, 9/11 og 22. juli man forbinder med begrepet terrorisme. Vi kommer i dette delkapittelet ikke til å gå inn på alle de ulike formene for terrorisme som finnes, da vi ikke bedømmer det av høy relevans for problemstillingen vår. Men vi ser nytten av å presentere ulike definisjoner av terrorisme for å få et bedre helhetlig inntrykk av hvordan og hvorfor man går fra å være radikal til å være terrorist. Radikalisering er en sentral del av trusselvurderingen på bakgrunn av faren for terrorangrep, som gjennomføres av terrorister, radikaliserede individer. Men hvordan blir terrorisme-begrepet definert?

Første gang begrepet "terrorisme" ble introdusert i offentlig diskurs var fra "terrorherredømme" under den franske revolusjonen (Ravndal & Lyberg, 2021). Det skal dog pekes ut at hvordan begrepet ble brukt på denne tiden, er ulikt fra hvordan man definerer terrorisme i dag, da det var staten som var "gjerningsmannen" (Ibid). Det er derfor det er et nyansert skille mellom begrepene "terror" og "terrorisme", da terror er et mer omfattende begrep som også kan omfatte statlig terror, som for eksempel terroren mot egen befolkning under Stalin, som betegnes som statsterror (Romarheim, 2013, s. 36). Det første eksemplet på moderne terrorisme, som er karakterisert som vold utført av en ikke-statlig aktør, var anti-tsaristene i Russland på 1880-tallet (Ravndal & Lyberg, 2021). På 1920-tallet ble den moderne bruken av begrepet "terrorisme" tatt i bruk, da FN's forløper, Folkeforbundet, forsøkte å etablere en felles definisjon på terrorisme (Ibid).

Man skiller i samfunnsvitenskapen ofte mellom "international" og "domestic" terrorisme (Miller, 2019, s. 63). Men i nyere tid har vi sett en fremvekst av soloterrorisme, og man kan da sette spørsmål ved om at dette skal være en kategori for seg selv. For terrorisme, som alt annet, er i stadig endring og har derfor behov for å defineres etter hvilken kontekst det blir snakket om. PST definerer soloterrorisme som *"enkeltpersoner som med terrorforsett forbedrer og eventuelt gjennomfører en terrorhandling uten at det foreligger et forbund med*

andre. Gjerningspersonen kan få bistand, motivasjon og støtte fra andre, men uten at disse er kjent med at det foreligger planer om konkrete terrorhandlinger” (PST, 2012). Eksempler på internasjonal terrorisme er 9/11 angrepet i USA, gjennomført av Al-Qaida. Et annet eksempel er 22. juli i Norge, som er et eksempel på både innenlands terrorisme og soloterrorisme, da det kun var en etnisk norsk gjerningsmann som sto bak terroren.

I denne oppgaven er mye av fokuset vårt på transnasjonal terrorisme, som kan inkludere både internasjonal, innenlands og soloterrorisme, med hjelp av internett som verktøy. I boken *‘Terrorism’* av Rosemary H.T O’Kane defineres terrorisme som *“..a chosen strategy implemented through a system of summary justice: of its essence is the deliberate targeting of innocents as victims”* (O’Kane, 2012, s. 28). Dette er en definisjon som fanger essensen i hva terrorisme er og hvorfor terrorisme brukes; for å utføre angrep som skader flest mulig for å spre frykt og formidle et budskap. Det som kanskje skremmer mest med terrorisme, er at det er nærmest umulig å vite hvor, når og hvem; terrorisme kan skje hvor som helst, når som helst og av nesten hvem som helst (Archetti, 2015, s. 56).

I boken *“Akademiske perspektiver på 22. juli”* definerer Anders G. Romarheim terrorisme som *“..En ikke-statlig aktørs strategiske bruk av vold - eller trusler om vold - mot sivile eller ikke-stridende med den hensikt å spre frykt, skaffe oppmerksomhet om en politisk sak og å påvirke også andre enn de direkte ofrene for anslaget”* (Romarheim, 2013, s. 36). Dette er av vår oppfatning en veldig god definisjon av terrorisme, og omfatter i større grad et helhetlig bilde av hva terrorisme egentlig er i forhold til O’Kanes korte og enkle definisjon.

C-REX, senter for ekstremismeforskning, mener det er generell faglig konsensus om hva terrorisme er, og hvordan man skal definere begrepet. Jacob Aasland Ravndal og Sofia Lygren fra C-REX presenterer sin definisjon av terrorisme slik; *“terrorism can be defined as the deliberate creation and exploitation of fear through violence or the threat of violence in the pursuit of political change”* (Ravndal & Lygren, 2021). Denne definisjonen er veldig lik Romarheims definisjon, noe som forsterker det C-REX sier om faglig konsensus om begrepet terrorisme. Det de dog mener det er faglige uenigheter om, er hvem terroristene er (Ravndal & Lygren, 2021).

“En juridisk definisjon, slik den fremkommer i sikkerhetsloven (§ 3 punkt 5), sier at terrorhandlinger innebærer «ulovlig bruk av, eller trussel om bruk av, makt eller vold mot personer og eiendom, i et forsøk på å legge press på landets myndigheter eller befolkning

eller samfunnet for øvrig for å oppnå politiske, religiøse eller ideologiske mål»” (Bjørgero, & Gjelsvik, 2015, s. 18).

Det vi kan se er at å definere selve begrepet terrorisme ikke er like utfordrende som å definere begrepet radikaliserings, men det er likevel mange ulike former for terrorisme som stadig er i endring, samt nye og mer kreative måter å utføre terrorisme på. Dette har vi spesielt sett etter at internett i stadig økende grad ble brukt av terrorister og terrorceller for å spre sitt budskap til langt flere enn ved å kun utføre fysiske terrorangrep. Dette kommer vi tilbake til i kapitlet om internett og sosiale media.

2.6 Terrorism i Norge?

For mange ble øynene for terrorisme i Norge åpnet etter 22. juli, og tanken om at “nå har terroristene også kommet til Norge” ble en gjenganger hos mange nordmenn i timene etter angrepene 22. juli. Som nevnt i innledningen, var den første reaksjonen til angrepet å anta at militante islamister sto bak angrepene, derav tankegangen om at “terroristene nå var kommet til Norge”.

Terrorangrepet 22.juli var en grusom handling, men nødvendig, ifølge terroristen selv, Anders Behring Breivik (Jupskås, 2013, s. 11). Hvorfor opplevde Breivik dette som nødvendig? Ifølge han selv var det “*et preventivt angrep for å bevare urbefolkningen i Norge*” (Jupskås, 2013, s. 11). Breiviks angrep ble ansett som en katalysator for høyreekstrem ideologi, spesielt på internett (Jupskås, 2013, s. 12). Han etterlot et manifest kalt “2083 - A European Declaration of Independence” (Berntzen & Sandberg, 2014, s. 759) og en propagandavideo som begge har blitt spredt rundt på internett og har fungert som en katalysator for økning av radikalt innhold på internett, og ikke bare i det høyreekstreme miljøet.

“..Fordi terroristen selv var aktiv nettbruker, både ved å publisere og iscenesette seg selv på Internett og ved at han deltok i nettdebatter på innvandringskritiske nettsamfunn som for eksempel Document.no, under fullt navn, men uten å tiltrekke seg mye oppmerksomhet..” (Skogerbø, 2013, s. 195).

En effekt av 22. juli er at det har blitt et slags konkurrerende miljø, i det høyreekstreme miljøet, hvor målet er å overgå Breiviks handlinger i form av antall liv en ekstremist klarer å ta gjennom et terrorangrep. Breiviks handlinger blir sett på som en suksesshistorie, som inspirerer andre til å gjøre like handlinger (Gulliksen, 2023).

Hvis vi faktisk gjør et lite historisk tilbakeblikk, er dette slett ikke første tilfelle av terrorisme i Norge, heller langt i fra. Trusselvurderingene baserer seg på faktiske hendelser. Det er derfor viktig å inkludere terrorhendelser som har skjedd i Norge, for å forstå utviklingen av ekstreme miljøer i Norge i dag.

Det som er utfordrende når vi ser tilbake på terrorhandlinger som har blitt utført i Norge tidligere, er at ordet 'terror' og 'terrorist' ikke blir brukt i like stor grad som om disse angrepene hadde blitt utført av hva mange tror en terrorist faktisk er. Dette ser vi også er en trend i USA, hvor årevis av 'soloterrorisme' og 'lone wolf'-fenomener har vært et stort problem, med massedrap i form av eksempelvis skoleskytinger. Ofte i disse tilfellene har angrepene blitt utført av hvite, ensomme menn i 20-årene, og enda oftere har ordet 'terrorist' blitt utelatt i media når slike tilfeller har blitt omtalt. Men i mange av disse sammenhengene er ordet terrorist ofte passende å bruke, spesielt om man skal knytte handlingene utført opp i mot definisjoner av hva terrorisme er.

I den nye dokumentarserien 'Det hvite sinnet' på Tv 2, får vi et historisk innblikk i hendelser som har skjedd i Norge, som mange kanskje aldri har hørt om, og som ikke har blitt assosiert med ordet terrorisme, selv om disse handlingene i bunn og grunn er terrorhandlinger.

Dokumentaren gir et innblikk i flere voldelige og ekstreme hendelser som fant sted i Norge, gjennomført av personer med sterk tilknytning til det høyreekstreme miljøet (Bjørge, 2018, s. 40). Disse var som høyreekstreme flest drevet av et sterkt sinne mot innvandrere.

I 1985 ble Nor Moske forsøkt sprengt. Gjerningspersonen var tilknyttet Nasjonalt Folkeparti. Flere av medlemmene tilknyttet dette partiet ble dømt for Nor Moske aksjonen og en rekke andre aksjoner, fra uskyldige utsagn til angrep med rasistisk motivasjon (Bjørge, 2018, s. 40). Angrepet ble aldri betegnet som terror, men grovt hærverk. Med andre ord er ikke ekstremisme et nytt problem som kom med internett, men noe som har eksistert selvstendig. De ekstreme miljøene har i større grad flyttet seg til en ny arena, som er internett.

Det at bruken av begrepet terrorisme har endret seg de siste 40/50 årene har påvirket hvordan vi husker den høyreekstreme historien i Norge. Vi ser en stor forskjell på hvordan høyreekstreme handlinger ble framstilt på 80-tallet, 2001 og 2012.

I 2001 ble 15 år gamle Benjamin Hermansen drept av medlemmer av Boot Boys. Gruppen blir fremstilt som et nynazistisk skinhead-miljø. Drapet på Benjamin ble ansett som et rasistisk motivert drap (Bjørøgo, 2018, s. 48). Drapsmenn og offer hadde ingen tilknytning til hverandre, drapet var også helt uprovosert. Her ser vi hvordan fiendebildet til Boot Boys er preget av at Benjamin tilhører en gruppe i samfunnet som Boot Boys anser som “dem” og ikke en av de som passer i kategorien “oss”. Dette fiendebilde provoserte frem drapet på Benjamin. Til tross for at hensikten her er å være voldelig og skape frykt, blir ikke gjerningsmennene betegnet som ekstremister. Boot Boys sin hensikt var å gjøre skade på bakgrunn av at gruppen har et idealbilde av hvordan samfunnet burde se ut, og Benjamin passet ikke inn i dette idealbilde av et samfunn.

Etter oppløsningen av Boot Boys i 2003, startet noen av de sentrale lederne i Boot Boys en ny organisasjon, Den nordiske motstandsbevegelsen. DNM er en organisasjon inspirert av den Svenska Motståndsrörelsen og har nynazistiske trekk og en klar nasjonalsosialistisk ideologi (Bjørøgo, 2018, s. 68). DNM har eksistert i rundt 20 år nå, og har vokst seg opp sakte, men sikkert i to tiår. De blir i dag ansett som Norden og Norges største og best organiserte nasjonalsosialistiske og raserevolusjonære miljø (Ibid), og er i dag en stor del av PSTs nasjonale trusselvurderinger.

2.7 Terrorisme oppsummert

Det er utvilsomt at internasjonal/transnasjonal terrorisme er et relativt nytt fenomen, mye på grunn av moderne teknologi som hjelper terror å nå over landegrenser. Mye av dette kan muligens forklares av at internettets rolle i radikaliserings og terrorisme har endret seg med tiden. Utviklingen av radikaliserings og kommuniserings ser vi befinner seg mer digitalt. Dette har vært vedvarende over lengre tid i det høyreekstreme miljøet. Etter kalifatets fall for IS, så ser vi at IS og andre islamistiske grupper har begynt å bruke internett mer tilsvarende som høyreekstreme grupper, gjennom å blant annet oppfordre til soloterrorisme. Både det høyreekstreme og islamistiske miljøet benytter seg av motiverende budskap for å gjennomføre soloterrorisme hvor enn du befinner deg i verden. Dette har vi de siste årene sett flere tilfeller av. Som Berntzen og Sandberg sier, er det mulig at *“loners are the future of terrorism”* (Berntzen & Sandberg, 2014). Dette har også ført til at vi ser angrep rundt om kring i verden tilknyttet ulike ekstreme miljø.

“Since 9/11 much has been said about the role of technologies like the Internet and global communication networks in sustaining transnational terrorism, the spread of its ideology, and

its recruiting activities. Many claims have also been made about the role of the media, particularly new communication technologies, in fostering the process of radicalization—the embracing of extremist views, which might manifest themselves in the form of terrorist violence” (Archetti, 2015, s. 49).

22. juli var et resultat av én manns tanker, som førte til handling. Vi har i ettertid sett at flere individer har havnet i en radikaliseringsprosess og utført terrorangrep. Med internett som et virkemiddel har radikalisering fått en ny utvikling, i en annen hastighet med global rekkevidde.

Vi har til nå tatt for oss hva radikalisering og terrorisme innebærer og hvordan det ser ut. Vi vil videre introdusere hvordan radikalisering kan gjennom ulike ekstreme ismer og konspirasjonsteorier føre til terrorisme. Dette for å gi videre kontekst i dokumentanalysen vi har foretatt oss av PSTs trusselvurderinger, hvor dette er et svært relevant og viktig tema, samt vårt fokusområde i henhold til oppgavens problemstilling.

2.8 Ekstreme ismer og konspirasjonsteorier

“Høyreekstrem vold og terror har en tendens til å bli sett på som en mindre farlig trussel enn jihadistisk terror” (Bjørge & Gjelsvik, 2015, s.19). Dette er et sitat som har blitt gjenspeilet i PSTs trusselvurderinger, noe vi kommer tilbake til i dokumentanalysen i kapittel 4.

Vi vil i denne delen av kapittelet ta for oss ekstrem islamisme og høyreekstremisme. Årsaken til at vi valgte å fokusere på disse er som vi nevnte i innledningen, de to ismene som har, og som fremdeles utgjør de største truslene i det norske trusselbildet. Det er derfor viktig å forstå hva ekstrem islamisme og høyreekstremisme er og hvordan det ser ut.

2.8.0 Ekstreme ismer

Det finnes mange ulike ismer, noen helt ufarlige, til og med fredelige, og noen mer ekstreme og voldelige. Et eksempel på det siste er fascisme, som er en ideologi med spesifikke trekk som appellerer til det nasjonalistiske tankegods (Wolff, 2021). Det å oppleve og føle nasjonalisme i seg selv er ikke negativt. Det er noe de fleste av oss opplever. På dager som 17.mai opplever mange nordmenn en stolthet for nasjonen Norge. Det betyr ikke at de som opplever nasjonalisme på denne dagen er fascist. Det er dog når fascistiske ideer kombinert

med nasjonalisme setter begrensninger på hva og hvem som passer inn i det idealistiske samfunnet, at fascismen blir en trussel for de som blir en del av det brede fiendebilde.

Ekstreme ismer har alle fellestrekk, fra sterk nasjonalisme, authoritarianisme og ekstrem elitisme, som alle bidrar til å skape et fiendebilde preget av et “oss” og et “dem”. Dette bildet vil være grunnmuren i ismen, for enten så passer du inn og er med “oss” eller så er du fienden og dermed en del av “dem”. Dette ser vi også i ekstrem islamisme og høyreekstremisme. Begge ismene har skapt seg et fiendebilde preget av tydelige rammer, som avgjør om du er med “oss” eller mot “oss”.

En form for ekstrem islamisme som viste og definerte et tydelig fiendebilde var den Islamske stat (IS). De viste at enten så støtter du den ekstreme tolkningen av islam og verdensoppfatningen gruppen hadde bestemt, eller så var du en fiende av IS og dermed vantro.

“Disagreements over the degree of violence was one of the reasons for the break between IS and other violent jihadist organizations. IS was considered too brutal, and Al Qaeda and the Nusra Front wanted a more civilized approach to win the hearts and minds of the Syrian people. As Byman points out, the brutality of IS was not only a by-product of war, but a deliberate strategy” (Andersen & Sandberg, 2020, s. 1507).

De vantro var med andre ord overalt. Det var/er muslimer, kristne, jøder, ateister og alle andre som ikke var med dem. Det som skilte IS fra det typiske høyreekstreme fiendebilde er at det var lite fokus på utseende og hvor du var fra, så lenge du støttet gruppens ideologi.

I det høyreekstreme fiendebilde ser man at “oss” og “dem” i større grad er påvirket av nasjonalisme og elitisme. De ønsker ofte å verne om sine egne og nasjonen. Det er ofte preget av at “dem” er innvandrere til nasjonen. Det oppleves som om “dem” er en trussel mot nasjonen, kulturen eller “rasens” overlevelse (Jupskås & Segers, 2023). De som ikke har den samme ideologiske overbevisningen og heller ikke har innvandringsfiendtlige holdninger går også under kategorien “dem” og er dermed en del av fiendebilde, til tross for at de er en del av “rasen”. Det er viktig her å presisere at det høyreekstreme miljøet er bredt og ikke alle har samme ideologi, men de alle bærer preg av rasisme, fremmedfrykt, ekskluderende nasjonalisme, konspirasjonsteorier og authoritarianisme (Jupskås & Segers, 2023).

Med andre ord preger etnisitet og bakgrunn i større grad hvem som er en del av “oss” innenfor høyreekstremisme. Innen ekstrem islamisme så er den religiøse tolkningen av islam og om du støtter gruppen, det som definerer om du er en del av “oss” eller ikke. Det de har til felles er at de begge har en ide og/eller et ønske om å “gjenføde” nasjonen i deres verdensbilde (Wolff, 2021).

2.8.1 Ekstrem islamisme

Ekstrem islamisme består av ulike grupper som har en egen tolkning og tilknytning til islam og på bakgrunn av dette misbruker religionen for å rettferdiggjøre sitt syn og handlinger. Det vil si at de ser på vold som et akseptabelt middel for å oppnå et islamistisk idealsamfunn formet i det verdensbilde de mener er rett (FN-sambandet, 2023a). Ideologien islamisme i seg selv er en ideologi som belyser at religionen ikke bare berører troen til enkeltmennesket, men også legger retningslinjer som sier noe om hvordan et samfunn bør styres i lys av islam (Utvik, 2022). Denne form for misbruk av religionen har påvirket muslimer, som ikke deler den ideologiske oppfatningen som ulike ekstreme grupper har. Det gjør at muslimer ofte blir mistenkt for å være ekstremister, selv om de egentlig er sterkt imot det ekstremistene gjør og står for. Det er derfor viktig å skille mellom religionen Islam på den ene siden, og den politiske ideologien islamisme på den andre.

Disse aktørene har Thomas Hegghammer (2006), sjefsforsker ved Forsvarets forskningsinstitutt, klart å lage et skille mellom. Han fordeler de i tre hovedkategorier:

- Nasjonalistiske eller separatistiske terrorgrupper
- Revolusjonære bevegelser
- Globale Jihad (Hegghammer, 2006, s.12-13)

Det disse ulike formene for gruppering innen ekstrem islamisme har til felles er at målet er å oppnå en islamistisk stat (Bjørge & Gjelsvik, 2015, s. 144). Vi vil se på al-Qaida og IS som eksempel for ekstreme islamistiske grupper. Dette begrunner vi med at de har vært særegne innen ekstremisme generelt og at de er de ekstreme islamistiske gruppene vi hører mest om i media og PSTs trusselvurderinger.

Ifølge Hegghammer kategoriseres al-Qaida som en jihadistisk gruppe (Hegghammer, 2006, s. 11). Gruppen oppsto i skyggen av den Afghanske borgerkrigen på 80-tallet. Det var stor ubalanse i samfunnet på den tiden fordi Sovjetunionen, som okkuperte staten, hadde liten

støtte i befolkningen (FN-Sambandet, 2023b). Dette førte til at flere muslimske opprørsgrupper oppsto, og etterhvert samlet seg for å gjøre et felles opprør mot okkupanten. Med støtte fra USA klarte islamistene å stå i det de mente var en form for “militant Jihad” (FN-Sambandet, 2023b). Men andre ord en hellig krig, som ble definert som en religiøs kamp for muslimer. Dette førte til at noen muslimer fra andre land valgte å støtte opp og delta i krigen, blant disse var Osama bin Laden, som ble terrororganisasjonens ansikt etterhvert.

Etter krigen mot kommunistene, splittet islamistene seg på grunn av uenighet om hvilken retning den islamistiske krigen skulle ta. Al-Qaida ble opprettet på bakgrunn av at det var et behov for at noen skulle kjempe den globale kampen for Islam (Ibid). Hvorfor mener al-Qaida at islam trenger en global forsvarer kan man lure på?

Al-Qaida opplever at den muslimske verden er under angrep fra ikke-muslimske land. De opplever spesielt USA og Israel som en trussel. De ønsker å gjøre noe med vestens dominans over muslimske land, og ser derfor på det som pliktig for muslimer å delta i militant Jihad mot vesten (Ibid). Dette er terrororganisasjonen, al-Qaida, sin ideologi.

Den islamske staten, IS, fikk sitt utspring fra al-Qaida, og vokste raskt grunnet krig og konflikt i Syria og Irak, hvor de har kontrollert store områder. Den militante islamistgruppen er kjent under flere navn, blant annet ISIL, ISIS og DAESH, som er den arabiske varianten (FN-sambandet, 2023c). IS identifiserer seg som sunnimuslimsk og deres kampsak har vært, og fortsetter å være, å opprette en islamsk stat (Ibid). Etter IS skilte lag med al-Qaida grunnet uenigheter, jobbet IS målrettet med formålet å etablere en islamsk stat. Ideologisk sett, er det mye likheter mellom al-Qaida og IS, men IS har en annen fremgangsmåte for å nå målene sine (FN-sambandet, 2023c). For IS ligger prioriteringene i etableringen av en islamsk stat, samt kampen mot fienden. En islamsk stat er ikke bare målet, men også et middel (Ibid). Her er det viktig å nevnte at fiendebildet til IS er snevert ideologisk sett. De har et konkret bilde av hvordan samfunnet skal være og en mening om hvordan man skal leve. Der al-Qaida har vesten og vestens dominans som et fiendebildet, har IS alle som ikke deler deres tolkning av islam og sharia som fiender.

Samtidig som IS erklærte opprettelsen av en islamsk stat i områder i Syria og Irak, erklærte de også at de var det nye kalifatet. Kalifat er et begrep av stor symbolsk verdi i den muslimske verden, hvor et kalifat/kalif ses på som en etterfølger av profeten Muhammed og dermed

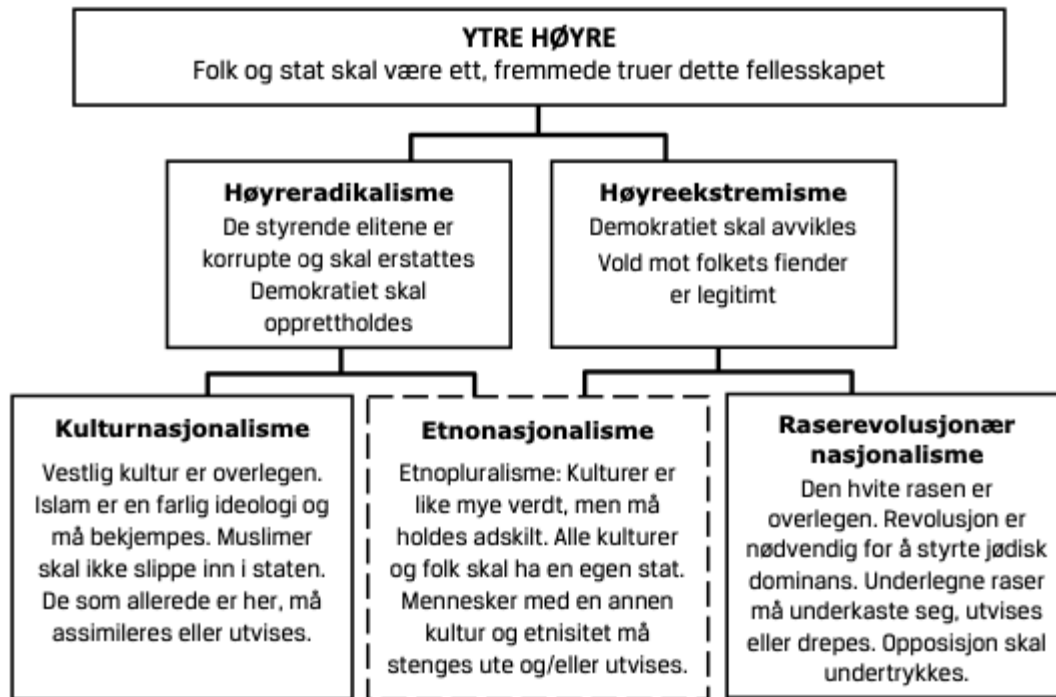
lederen for verdens muslimer. Det er et begrep som holder mye politisk og religiøs makt, og et kalifat er også underlagt sharia, et islamsk lovverk (Ibid). Ideologien til IS er å gjenopprette en tapt islamsk storhetstid - en tid før vestlig imperialisme og korrupte statsledere (Ibid).

2.8.2 Høyreekstremisme

Høyreekstremisme er, som ekstrem islamisme, et samlebegrep på flere ulike grupper som har fellestrekk. Disse fellestrekkene består av et bredt fiendebildet. Slik vi nevner over er gruppen ofte preget av rasistiske holdninger på bakgrunn av at de opplever innvandring som en trussel mot nasjonen, kulturen eller “rasens” overlevelse (Jupskås & Segers, 2023).

“‘Far-right’ refers to a political ideology that is centred on one or more of the following elements: strident nationalism (usually racial or exclusivist in some fashion), fascism, racism, anti-Semitism, anti-immigration, chauvinism, nativism, and xenophobia” (Auger, 2020, s. 88).

Det at høyreekstreme ser på mennesker fra forskjellige områder som grunnleggende forskjellig og av ulik verdi, basert på rase, kultur, religion, nasjonalitet eller seksuell legning, gjør det lett for høyreekstrem å samle seg (Bjørge & Gjelsvik, 2015, s.19). Dette betyr ikke at de alle mener det samme, det er selvfølgelig ulike måter de jobber mot sine mål, men ofte er fiendebildet preget av det samme.

Figur 2: Oversikt over ytre høyre (Bjørgo, 2018, s. 17)

Disse holdningene er ofte preget av samfunns-opplevelser som vekker noe i dem og fører til at de søker svar i blant annet konspirasjonsteorier. Begrepet konspirasjonsteori blir ofte definert som “troen på at en gruppe individer handler i hemmelighet for å oppnå destruktive mål” (Bjørgo, 2018, s. 180). Samfunns-opplevelsen og konspirasjonsteorien kombinert kan gi en virkelighetsoppfatning som nødvendigvis ikke er virkelig. Dette kombinert kan gjøre det veldig lett å se på for eksempel en gruppe mennesker som årsaken til problemet. Det kan føles både godt, givende og meningsfylt å møte andre mennesker som ser verden slik du ser den, og deler tanker og følelser du har om problemer i samfunnet, selv om denne oppfatningen kan være virkelighetsfjern.

Det å oppleve å finne et miljø som bekrefter “din” oppfatning av samfunnet, verden eller en gruppe mennesker gir mennesket bedre grunnlag til å oppfatte sin mening, opplevelse eller tolkning som legitim. Disse opplevelsene og meningene er fullt lovlige å ha. Som mennesker så har vi mange ulike meninger, men det er når individet er villig til å handle voldelig på bakgrunn av sin oppfatning at det oppleves som ekstrem. Gruppen har ofte en konspirativ forståelse av verden. Mange av de opplever at det eksisterer en sammensvergelse mellom en ytre og en indre fiende, og hvor den indre fiende er forrædere som bistår den ytre fiende i å

ødelegge det den høyreekstreme gruppen strever for å forsvare (Bjørgero & Gjelsvik, 2015, s.19).

Disse konspirasjonsteoriene har en tendens til å akselerere, forstørre og/eller vinkle et “samfunnsproblem” i favør mot gruppens holdninger. *“Forestillinger som - «Vårt folk er truet av en katastrofal undergang!» - «Voldelig motstand er en legitim respons for å hindre dette.» - «Borgerkrigen kommer, eller pågår allerede»”* (Bjørgero & Gjelsvik, 2015, s.19). Dette er en gjentakende del av propaganda formidlingene i de høyreekstreme miljøene.

Konspirasjonsteorier er ikke kun forbeholdt det høyreekstreme miljøet, men vi har sett flere ulike eksempler på høyreekstreme aktører som har sitt ideologiske fundament i konspirasjonsteorier, som har forsvart voldshandlinger på bakgrunn av konspirasjonsteorien. Eksempler på slike tilfeller er Eurabia-teorien, som er en teori som hevder at EU siden 70-tallet forsøker i hemmelighet å gjøre Europa om til et islamsk kalifat (Bjørgero, 2018, s. 201). Med andre ord, at Europa islamiseres og av den grunn vil gå under, slik vi kjenner Europa i dag. Dette er en teori som Anders Behring Breivik tok utgangspunkt i, i sitt manifest før terrorangrepet 22. juli 2011.

The Great Replacement er en av de store konspirasjonsteoriene som florerer i det høyreekstreme miljøet, og som har blitt kreditert med et terrorangrep i New Zealand i 2019. Dette er en teori om at den innfødte europeiske befolkningen blir erstattet med ikke-europeiske migranter (Bjørgero, 2018, s. 129). Angrepet i New Zealand og ‘the great replacement’-teorien var store inspirasjonskilder for Phillip Manshaus, som gjennomførte et terrorangrep i Norge, også i 2019.

En annen retning som har mye støtte i det høyreekstreme miljøet er akselerasjonisme. En ideologisk teori som baserer seg på at menneskeheten går mot en uunngåelig “rasekrig”. Det høyreekstreme miljøet har en andel sympatisører som kan defineres som akselerasjonister. De mener at “rasekrigen” må fremskyndes, og starte, mens hvite fremdeles er i demografisk flertall i Vesten, bare på den måten kan man “redde den hvite rasen” (PST, NTV, 2022, s. 15).

“Denne rasekrigen fremskyndes blant annet ved eskalering av konflikter, polarisering og annet som bidrar til en hurtigere samfunnskollaps. Terror fremheves som et viktig verktøy for

å destabilisere samfunnet og igangsette rasekrigen. Deltakere i nettverkene oppfordres blant annet til å utføre volds- og terrorhandlinger, og det legges vekt på at det haster. Slike nettverk har påvirket flere høyreekstremister til å planlegge terrorhandlinger i Vesten de siste årene” (PST, NTV, 2023, s. 33).

De konspirasjonsteoriene vi har nevnt i denne delen av oppgaven, har til felles at de har en innebygd aksept for vold, for å oppnå sine mål, som ofte bunner i å redde den hvite rasen fra utryddelse. Dette viser alvorlighetsgraden av konspirasjonsteorier, og hvor skadelige effekter de kan ha i samfunnet når en teori fører til at handlinger blir satt ut i praksis.

2.8.3 Ekstreme ismer oppsummert

Det radikale individer har til felles er at de blir inspirert av ekstreme holdninger, ledere og konspirasjonsteorier, som byr på enkle løsninger til komplekse problemer, uten å nyansere “fiendebildet”. På den måten klarer gruppen eller lederen å tilby en følelse av tilhørighet. For du passer inn under “oss” og du har et “dem” å klandre for de problemer du har og ser i verden og samfunnet. Dette kan bane veien til aksepten for vold og ekstreme voldelige holdninger og handlinger. Hvordan PST vurderer trusler vil vi gå nærmere innpå under i dokumentanalysen, kapittel 4.

2.8.4 Internett og sosiale medier

I 1993 ble internett åpnet for kommersiell virksomhet. Et verktøy som ville revolusjonere kommunikasjon mellom mennesker. Vi blir ikke å forske på internett som et teknologisk verktøy, men hvordan det blir brukt i mellommenneskelig kommunikasjon i forhold til radikaliserings (Skogerbø, 2013, s. 193). Som det kommer frem i innledningen er internett og sosiale medier en sentral del av vår problemstilling på bakgrunn av økende radikalt innhold på nett.

En gruppe som virkelig knakk koden på å drive rekruttering og propaganda-delning ved å dele innhold på internett og sosiale medier, var den islamske stat, også kalt IS.

Terrorgruppen brukte internett på en helt ny måte. De tok i bruk plattformer som Twitter, Facebook og ‘the dark web’ for å spre sitt budskap (Mahmood & Jetter, 2019). Det er ikke lenger nødvendig å forsøke å oppsøke dette innholdet, for når IS var på sitt mest etablerte, var det vanskelig å unngå dem. De var en stor del av mediebildet, de var på sosiale medier, de ble

diskutert i forum og de selv var ekstremt aktive på nett for å synliggjøre seg selv med å spre videoer av voldelige hendelser og ekstreme tekster. Dette vekket reaksjoner hos folk globalt.

FBI beskriver endringen som vi så komme med internett med at tidligere måtte du oppsøke eller bli oppsøkt med propaganda for å bli radikalisert, men med IS var alt veldig tilgjengelig og dette sørget de for med å være aktive på disse plattformene. De jobbet som et digitalt kalifat samtidig som de jobbet med å etablere et fysisk kalifat i Syria og Irak (Greenberg, 2016, s. 166). Hvis IS ikke hadde brukt internett som et verktøy for spredning av sin ideologi, vil vi mest sannsynlig ikke sett en like stor oppslutning og oppmerksomhet rettet mot IS, som vi så i perioden 2012-2015 (FN-sambandet, 2023c).

“During the nineteenth and twentieth centuries, the Statue of Liberty stood proudly in the New York Harbor, welcoming those who were disillusioned with or persecuted by their homeland or who came to the New World for opportunities. Today, social media connects the world, welcoming those who feel disillusioned and persecuted, or who want to connect with and share themselves with the world for new opportunities. Instead of Lady Liberty asking for the world's tired, poor, huddled masses, it is the social media users (individuals and organizations) who are willing to take in the same as they try to connect with one another to build friendships or increase membership to support their cause” (Thompson, 2011, s. 167-168).

Det samme kan vi se med høyreekstremisme. Det er en voldsom spredning av propaganda i det høyreekstreme miljøet i form av vitser og memes³ på ulike nettsteder (Gulliksen, 2023, 34:11-35:12). De befinner seg over alt på sosiale medier, men til tross for det, så er de ikke like synlig som IS var i sin storhetstid. Grunnen til dette er fordi propagandaen ofte oppfattes som mørk humor for de som ikke er tiltrukket av de radikale ideene. Den radikale, mørke og farlige propagandaen finner man ved å søke seg “dypere” inn i de radikale tunneler, der

³ Meme er en betegnelse for bilder og videoer som spres på internett. Meme kan brukes om alt som kan karakteriseres som ‘ideer’, samt ferdigheter, oppførsel og trender. Memer spres som oftest på forum, blogger, og i samtaler i sosiale medier, hvor de gjerne har en humoristisk funksjon. Konseptet internettmeme er løst tilknyttet med viral markedsføring i digital kultur. Internettmemer har endret måten folk kommuniserer på, og kan brukes for å dele synspunkt om noe, eller bare for å holde samtaler i gang. Kjennskap til internettmemer kan i visse grupper danne tilhørighet og gi sosial status (Ervik, 2022)

individer kan finne likesinnede, som skaper et fellesskap for det hvite sinnet, som mange høyreekstreme opplever.

Hvis informasjonen ikke forflytter seg og distribueres godt fra terroristgruppen/radikale miljø til målgruppen, vil propaganda-spredningen anses som feilet og dermed mislykkes i sitt mål om å rekruttere til gruppen og spre frykt blant sivile (Mahmood & Jetter, 2019).

2.8.5 Sosiale mediers effekt på radikalisering

Internett som verktøy for radikalisering har eksistert siden internett ble allemannseie. Men globalt kunne vi se at utviklingen var ulik i ulike land. Ifølge statistikk av internettbruk fra 2010 var internett tilgjengelig for de aller fleste individer i vesten, i motsetning til i visse andre deler av verden (Thompson, 2011, s. 172). I Midtøsten og Nord-Afrika er ikke like stor del av befolkningen koblet på internett (Ibid). Thompson legger frem at grupper som Al-Qaida på grunn av den ujevne internett tilgangen i store deler av verden, heller velger å fokusere på rekruttering av unge mennesker i vesten, digitalt, fordi de er tilgjengelig på nett.

“Al-Qaida focuses its attention on recruiting young people from the West to help them transport materials, act as suicide bombers, or do what they can for the cause. Some overseas terrorist websites cater to children by using cartoons and entertaining media to transmit their terrorist ideology. Al-Qaida's efforts to recruit and radicalize Westerners are evident in their online magazine, Inspire, intended for young men in English-speaking countries to self-radicalize and become one of the multitudes of homegrown terrorists who will carry out attacks against the West, especially in the United States. Social media platforms thrive on sharing causes and establishing causes to rally around” (Thompson, 2011, s. 176).

Thompson sin artikkel ble publisert i 2011 og er preget av internettbrukere i den perioden. I dag er internett en veldig vanlig del av menneskers hverdag på tvers av landegrenser, sosiale klasser og økonomiske grupper. Internett og sosiale medier har ført til at mennesker kommuniserer over mobil, deler bilder og tanker i apper. Dermed har radikale grupper tilgang til individer på tvers av landegrenser og kan rekruttere globalt til sin sak, dette gjelder radikalisering generelt (Veilleux-Lepage & Archambault, 2019, s.21).

“In recent years, extreme right groups and activists have greatly benefited from social media and other online technologies that allow for easier communication, coordination, and propaganda dissemination” (Veilleux-Lepage & Archambault, 2019, s. 21).

Vi ser at den utviklede teknologien som har kommet med internett har bragt med seg mye på godt og vondt. Det har gitt radikale miljø muligheten til å mobilisere seg til større sosiale bevegelser uten grenser, der det digitale miljøet påvirker hverandres ideologi, aktiviteter og retorikk (Veilleux-Lepage & Archambault, 2019, s.21). Denne bruken av internett er noe det høyreekstreme og det ekstreme islamistiske miljøet har til felles.

2.8.6 Ekstremisters bruk av ulike nettforum, sosiale medier og internett generelt

“Several scholars draw links between the growing technological interconnectedness of the world and political violence. Regardless of whether or not technological changes lead to more terrorism, some terrorists are heavy adopters of social media and the internet because it provides them with significant advantages “ (Miller, 2019, s. 68).

Som empirien har tydeliggjort, har internett tilrettelagt for kommunikasjon på tvers av landegrenser generelt. Dette vil si at ekstreme grupper på samme måte har funnet nye metoder å kommunisere, reklamere og rekruttere på. Dette har på et vis gitt dem lettere tilgang til enkeltindividet.

IS hadde en ekstremt veletablert tilstedeværelse på internett og visste godt hvordan de skulle promotere sitt innhold på en effektiv måte (Andersen & Sandberg, 2020, s.1507). Som vi tidligere nevner, var de aktive på flere sosiale medier og ble på kort tid et velkjent navn blant folk flest på tvers av landegrenser. Al-Qaida brukte også internett som et verktøy for å spre radikalt innhold gjennom blant annet egenprodusert nettmagasin, og for å kommunisere med medlemmer og potensielle medlemmer over hele verden (Miller, 2019, s. 68).

På slike sosiale medier kan man også få sine meninger bekreftet av meningsfeller, og dermed få forsterket eller radikalisert sitt verdensbilde (Bjørger, 2018, s.31).

Vi vet at det er mange mennesker på nett som er på en søken etter å finne sin plass i samfunnet. De sitter igjen med mye frustrasjon over sin livssituasjon. Det internett som en arena kan gi dem, er tilgang til en hel verden av tanker, ideer og informasjon.

“Cottee and Hayward argue that rather than emerging from political goals, terrorism can be seen as the result of “existential frustration” and a desire for excitement, ultimate meaning, and glory” (Andersen & Sandberg, 2020, s.1517).

Det man gjentagende ser i teorien er at det er unge mennesker som opplever en frustrasjon i det virkelige liv, som blir rekruttert av innholdet og informasjonen ekstremistiske grupper deler.

Det er visse deler av retorikken, propagandaen og innholdet som går igjen blant de ekstreme miljøene. Det er for eksempel tydelig at høyreekstreme og det islamistiske miljøet er sterkt preget av “machoisme”. Dette kommer veldig tydelig frem i innholdet de deler på nett, men også i deres ideologi og propaganda.

IS har en tendens til å dele symboler, bilder og visualisere det de ser på som maskulint på nett og i magasiner, spesielt i magasinet ‘Dabiq’ (Andersen & Sandberg, 2020, s.1507). De klarer å fremstille det IS står for og opplevelsen som en mulighet for å bli en del av det som anses som et mannlig ideal for muslimer. Denne machokulturen kan være overfladisk og gir deg rammer innen hvordan man skal kle seg, hvilken bil man skal kjøre og hva slags våpen man skal ha. Den andre delen handler mer om den foretrukne mentaliteten for en ideal mann. En mann som er sterk, bestemt, ærverdig og ikke minst villig til å ofre seg for Allah, og oppnå å bli ansett som martyr (Andersen & Sandberg, 2020, s.1507).

“The ideal of masculinity is the Muslim warrior who fights in a jihad, amujāhidīn. Dabiq creates and projects an image of a group consisting of men characterized as resolute, tough, and masculine. The principles of male honour and individual self-sacrifice are praised, and death is glorified” (Andersen & Sandberg, 2020, s.1507).

Men krig og ære er ikke kun romantisert av IS og ekstreme islamister på nett. Det er også en viktig del av de fleste høyreekstreme miljø. Islamisme og høyreekstremisme har ut ifra hva vi kan se likhetstrekk innen flere områder. De har begge et sterkt behov for å fremme det maskuline. Dette har også vist seg å være lett å selge inn hos mange individer som etterhvert blir radikaliseret. De fleste av dem finner innholdet på sosiale medier og ulike forum på nett. Et eksempel er “Soldiers of Odin” som fremmer en gruppeidentitet preget av maskuline idealer (Bjørge, 2018, s.111). Det er sentralt i gruppen å fremstå “kule” og “tøffe”. Ved å

være medlem i denne gruppen vil du oppleve et samhold som gir deg beskyttelse, trygghet og status.

“Stilen, symbolene og det tøffe, maskuline imaget som Soldiers of Odin kunne tilby, appellerer åpenbart til en type unge menn som kom fra små kriminelle vennemiljøer og andre miljøer preget av litt tøffe macho-verdier, og ofte med smårasistiske eller innvandrerskeptiske holdninger” (Bjørøgo, 2018, s.117).

Denne form for tilbud, en gruppe å høre til og et fiendebilde er veldig lett å selge inn til ensomme personer som befinner seg på nett og sosiale medier. Dette har både IS og Sons of Odin vist at er mulig. Ekstremister på internett og sosiale medier er sånn som alle som bruker sosiale medier - de styrer innholdet de ønsker å legge ut selv. Men de bruker ofte sine plattformer til å fremme sine holdninger og propaganda for å tiltrekke likesinnede mennesker på en “attraktiv” måte, og fremme en livsstil som mange har et ønske om å oppleve. De klarer å vise gruppen, ideologien og målet som noe givende. Alle disse ideologiske aspektene, kombinert med sosiale medier, har gitt gruppene en større plattform.

Videre er det høyreekstreme miljøet tydelig militærinspirert både i virkelighet og på nett. Det er preget av en virkelighet kombinert av spill og realitet. Estetikken på innholdet og propagandaen er formet som et spill, innholdet er ofte realitet. Blant annet det de betegner som Leaderboard (Gulliksen, 2023, 35:00). Listens tittel er “Will you make it onto the leaderboard?” Denne listen viser de fem største angrepene gjennomført av høyreekstreme. I samme liste får vi oversikt over hvor mange personer som ble drept i angrepet. Nederst i listen står teksten “In the fight for white survival”.

Figur 3: Leaderbord av høyreekstreme som har utført angrep (PST, 2021, 0:52).

Andersen og Sandberg skriver at IS ser på 'den maskuline kriger' som en mann som prioriterer kameratskap og krig, over forpliktelser til familien (Andersen & Sandberg, 2020, s.1507). Som blant annet er inspirert av militært kameratskap og samhold i tunge tider. Dette begrunner de ved å se hvordan menn i nettmagasinet "Dabiq" blir fremstilt som helter. Det er slike handlinger som å forlate ditt trygge hjem for å kjempe i den hellige krig, som appellerer til menn som søker å fylle et tomrom de har. Ved å selge inn mening med livet, kameratskap og verdighet klarer de å treffe mange unge menn og kvinners mangler i livet. Den Nordiske Motstandsbevegelsen har en maskulin profil med fokus på trening av militant karakter. En aktivist skal alltid være klar for kamp hvis situasjonen skulle kreve dette (Bjørngo, 2018, s. 85).

Vi ser generell faglig konsensus blant fagmiljøet innenfor ekstremisme når det gjelder hvem og hvordan individer blir radikalisert, både på og utenfor internett. Det ekstreme miljøet er veldig gode på å tilpasse seg samfunnsutviklingen, og befinner seg der resten av samfunnet er. De vil derfor alltid være tilstede og søkbare for folk som ønsker å vite mer.

"Social media is an effective tool to use to radicalize and recruit members into a cause. It is always there whenever the user is. It lures its users with a promise of friendship, acceptance,

or a sense of purpose. It is an addiction for half of its users. Users may one day find themselves down the proverbial radical rabbit hole, unsure of how they ended up there; or they may very well have chosen the radical path, knowing full well where it led” (Thompson, 2011, s. 168).

Det å dø for sin sak har ekstreme islamister brukt som et våpen. De høyreekstreme ser heller ikke ut til å ha et problem med å ofre seg selv i kampen for sin sak. Denne formen for hengivenhet til sin kampsak har vi sett i lang tid. Internett har for individer på alle nivå i radikaliseringsstigen fra “ikke radikal” til “radikal” noe å tilby og skapt en avhengighet. I et samfunn med flere inntrykk, meninger og diskusjon, vil det være mindre sjanse for radikalisering. Men når individet faller inn i et sort hull uten at det stille spørsmål til innholdet de konsumerer på nett eller i virkelighet er faren for radikalisering stor. Slik Lasse Josephsen forteller i dokumentaren “De hvite sinnet” har internett blitt et skremmende verktøy. Han sier “*Vi har ikke skjønt hva slags monster vi har skapt med internett*” (Gulliksen, 2023, 35:00).

3.0 Metode

I dette kapittelet vil vi gjøre rede for våre metodiske valg for denne oppgaven. I all vitenskap er metode en essensiell del av forskningen; “*uten en avklart metode er det lite som skiller forskning fra hverdagskunnskap*” (Bratberg, 2017, s. 15). Etter å ha diskutert mange ulike metodiske tilnærminger for vår oppgave, falt beslutningen til slutt på kvalitativ metode, da dette vil passe vår oppgave best.

3.1 Valg av metode

Vår oppgave består av en problemstilling som vil dra nytte av en kombinert metode. Vi begrunner dette med at målet vårt med oppgaven er å komme frem til vilkårene for endringene i trusselbildet i periodene som trusselvurderingene tar for seg (Thagaard, 2018, s. 120). Derfor består våre metodiske valg av en sammensetning av tre metoder for å få best mulig innsikt og bredere bakteppe, og for å skaffe et fullverdig bilde av feltet vi undersøker (Bratberg, 2017, s. 13). “*..en tekstanalyse i samfunnsvitenskaplig forstand må gjøres mot et bredere bakteppe, der andre objekter enn de faktiske tekstene er nødvendige for et fullverdig bilde av den politiske eller sosiale situasjoner vi analyserer*” (Ibid).

Vi har valgt å gjennomføre en dokumentanalyse av PSTs årlige trusselvurderinger som hovedmetode. Dette fordi vår problemstilling lyder: ‘*Hvordan har PSTs trusselbildet endret seg med internett som et verktøy for radikalisering?*’. Ifølge Thagaard benytter vi ofte analyse

av dokumenter som bakgrunn for undersøkelser vi foretar innenfor organisasjoner (Thagaard, 2018, s. 119). Det å gjennomføre en dokumentanalyse av PSTs trusselvurderinger gir et godt grunnlag til å analysere utviklingen av trusselbildet år for år. *“Når kvalitative studier er begrenset i omfang er det særlig viktig at vi finner frem til settinger som er strategiske for videre analyser”* (Ibid, s. 120). Det blir dermed PSTs trusselvurderinger som er denne oppgavens objekt, og vår hovedkilde. Vi har i tillegg gjort et litteraturstudie som supplerende metode for å innhente litteratur til begrepsavklaring og bakgrunn, for å kontekstualisere våre funn i eksisterende teori og litteratur. Dette gjorde vi for å bedre forstå innholdet i dokumentene vi har analysert, og for å gi kontekst til innholdet i trusselvurderingene. Vi har også gjennomført et intervju med en informant i PST. Intervjuets innhold vil gi oss et unikt innblikk i hvordan PST jobber, samt vil det fungere som et rammeverk for å forstå PSTs trusselvurderinger og utformingen av disse.

3.2 Dokumentanalyse

En dokumentanalyse, er en *“analyse av dokumenter (sekundærdata), hvor vi prøver å besvare forskningsspørsmålet (problemstillingen) gjennom å samle inn og analysere andres ord, setninger og fortellinger om et tema”* (Sander, 2022). Hensikten med en dokumentanalyse er å gjennomgå innholdet i dokumentene man undersøker på en systematisk måte for å finne relevant informasjon på det området som skal studeres (Ibid).

I dette delkapittelet ønsker vi dermed å gjøre rede for dokumentanalysen vi har gjort i denne oppgaven. Dokumentene vi har benyttet i den anledning er PSTs nasjonale trusselvurderinger. PST er et statlig organ underlagt Justis- og beredskapsdepartementet, som årlig publiserer en nasjonal trusselvurdering. Disse vurderingene er politiske dokumenter som gir en ugradert redegjørelse for det sammensatte trusselbildet som det norske samfunnet står overfor hvert år (PST, NTV, 2023). Det er disse dokumentene vi skal analysere og anvende som empirisk grunnlag for dokumentanalysen. I tillegg har vi også gjort et kvalitativt intervju, primært brukt som støtte i fortolkningen av data fra dokumentstudiet.

Thagaard skriver at ved bruk av dokumentanalyse må dokumentenes relevans vurderes (Thagaard, 2018, s. 119). Ettersom problemstillingen vår er *“Hvordan har PSTs trusselbilde endret seg med internett som et virkemiddel for radikaliserings?”*, og fordi det er PSTs

vurderinger av endring i trusselbildet vi i denne oppgaven skal undersøke, er trusselvurderingene å anses som høyst relevante for oppgaven.

I startfasen av masteroppgaven diskuterte vi tema og problemstilling. Etter at dette var på plass, rettet vi fokuset mot metode og jobbet med å finne gode metoder for å finne svar på vår problemstilling. Vi fant tidlig ut at det var trusselbildet vi ønsket å se på og fant da ut at det var PST sine trusselvurderinger vi ønsket å ta utgangspunkt i. Vi kjente på forhånd til at PST utgir trusselvurderinger, men vi visste ikke om dette var årlig, eller når PST startet med dette. Vi hadde dermed ikke oversikt over antallet og heller ikke omfanget av trusselvurderingene.

PSTs mandat og oppdrag er konkretisert i politiloven⁴ §17 b og c, som regulerer PSTs lovpålagte arbeidsoppgaver. I §17 c 1, står det at den sentrale enhet i Politiets sikkerhetstjeneste skal utarbeide trusselvurderinger til bruk for politiske myndigheter (Politiloven, 2001, §17c1). Vi anser på bakgrunn av lovverket, PST som en sikker kilde for innhenting av informasjon om hvordan offentlige myndigheter i Norge vurderer trusselsituasjonen.

Vi er interessert i å se hvordan PST fortolker trusselbildet og hvordan de presenterer denne tolkningen i trusselvurderingene de utgir. Vi gikk gjennom alle publiserte trusselvurderinger (2004-2023) som er tilgjengelig for offentligheten. Det vil si at til nå har det blitt publisert 19 årlige trusselvurderinger av PST. Det totale antallet trusselvurderinger vi har analysert er likevel 22, da det i 2017 ble publisert tre ytterlige trusselvurderinger i henholdsvis april, juni og november 2017, noe som kan forekomme ved behov, men som er utenfor normen. Vi fant alle trusselvurderingene på PSTs egen nettside, www.PST.no, hvor alle tilgjengelige trusselvurderinger ligger i nettarkivet til PST. Det er verdt å nevne at det også eksisterer graderte trusselvurderinger innad i PST, som vi ikke har innsyn til og som dermed ikke kan benyttes i denne oppgaven.

"Kvalitativ dokumentanalyse bygger på systematisk gjennomgang av dokumenter med sikte på kategorisering av innholdet og registrering av data som er relevante for problemstillingen på det aktuelle studiet" (Sander, 2022).

⁴ Politiloven §17 er vedlagt som vedlegg 6.

Vi startet vår behandling av dokumentene ved å skrive ut alle 19 trusselvurderingene slik at vi kunne gjennomgå dem i fysisk form, og markere alt av relevans for vår problemstilling slik at vi hadde en god oversikt over hva som skulle brukes i hver trusselvurdering i vår oppgave. Deretter sorterte vi ut innholdet i trusselvurderingen som hadde med internett og radikaliserings å gjøre. Med en bred oversikt over utviklingen vi så i trusselbildet fant vi ut av at det ville være nyttig å kategorisere trusselvurderingene etter perioder. Vi periodiserte trusselvurderingene etter tre ulike kategorier; ‘hendelser’, ‘aktører/fiendebilde’ og ‘internett’. Dette ga oss et system for å se når utviklingen i trusselbildet forekommer. Dette sammenfattet vi i en tabell, som ligger vedlagt i vedlegg 4. Dette ga oss et godt grunnlag for å se eventuelle forandringer i utviklingen av radikaliserings og trusselbildet i sin helhet (Tjora, 2018, s. 183).

Vi ønsker å være kildekritiske til dokumentene, og stiller derfor spørsmål til dokumentene for å kunne avgjøre hvor troverdige og pålitelige de er (Sander, 2022). Første spørsmål er, *hvem er dokumentet skrevet for - hvem er målgruppen?* (Ibid). Dokumentene er først og fremst skrevet for å informere personer og virksomheter som trenger innspill til eget sikkerhetsarbeid, men ikke har tilgang til sikkerhetsgraderte vurderinger (PST, NTV, 2023, s. 1). Men dokumentene er, som tidligere nevnt, offentlige og en kilde til PSTs vurdering av det norske trusselbildet, for alle som har interesse av å lese dem. Det andre spørsmålet er, *hva er formålet med dokumentet?* (Sander, 2022). De nasjonale trusselvurderingene skrives årlig for å formidle hva PST mener er den mest sannsynlige utviklingen av trusselbildet i året som kommer (PST, NTV, 2020, s. 32). Formålet med vurderingene er å informere befolkningen og virksomheter om hva som blir ansett som alvorlige trusler mot Norge. PST nevner selv at formålet også er å gi beslutningsstøtte i det viktige forebyggende sikkerhetsarbeidet som virksomheter har ansvar for (PST, NTV, 2023, s. 2).

Det tredje spørsmålet vi stiller dokumentene er, *hvilke metoder som er benyttet for å produsere dokumentet* (Sander, 2022). I NTV 2020 skriver PST at analytikerne i PST bruker benytter seg av ulike former for strukturert analysemetodikk for å “kvalitetssikre vurderingene og for å tydeliggjøre hvor usikkerheten er størst, og hvorfor” (PST, NTV, 2020, s. 32). Videre i samme trusselvurdering, skriver PST;

“Arbeidet som ligger til grunn for vår nasjonale trusselvurdering, følger analytikerne utviklingen i en fast ramme med faktorer, eller indikatorer, som påvirker trusselbildet i Norge. Dette kan være forhold både i Norge og i utlandet. Vurderingen av utviklingstrekk i

utlandet får vi fra ulike samarbeidspartnere, som for eksempel Etterretningstjenesten. Vi bygger i stor grad på egen innhenting når det gjelder det som skjer innenfor landets grenser. Noen av disse utviklingstrekkene er målbare størrelser, mens det i andre tilfeller er snakk om forhold hvor man må gjøre kvalitative vurderinger. Utviklingen for de ulike indikatorene følges over tid, og de sees i sammenheng med hverandre. Det er svært sjelden slik at ett enkelt utviklingstrekk alene gjør at trusselbildet endres vesentlig” (Ibid).

Siste spørsmålet som vi stiller dokumentene går ut på troverdighet - *hvor upartisk er kilden?* (Sander, 2022). Det som kom frem i forrige spørsmål viser til hvordan PST jobber med å hente inn informasjon og hva slags metoder de bruker for å vurdere trusselbildet. Det er viktig å huske at PST er et etat underlagt norske myndigheter, og dermed kan det være at norske interesser påvirker hva som kommer frem i trusselvurderingene. Det er vanskelig å gå inn på konkret hvor upartisk PST er uten å gjøre dette spørsmålet om til en avhandling, fordi svaret vil være omfattende. Vi tar derfor i betraktning at trusselvurderingene kan være påvirket av norske myndigheters interesser.

Trusselvurderingene har utviklet seg både med tanke på innhold og utforming siden 2004, og dette medfører at noen av disse inneholder sidetall, og andre ikke. Når det kommer til referering i dokumentanalysen i kapittel 4, vil vi gjøre oppmerksom på at trusselvurderingene som har sidetall vil bli referert med sidetall, og de øvrige trusselvurderingene uten sidetall vil derfor ikke inkludere sidetall i refereringen.

3.3 Litteraturstudie

Vi bruker et litteraturstudie for innhenting av tilstrekkelig kunnskap og begrepsavklaring om de viktigste elementene vi ser på, som ble presentert i kapittel 2, begrepsavklaring. De viktigste elementene vurderer vi som de begrepene og prosessene som er viktige for å kunne lese trusselvurderingene og forstå innholdet.

Vi har brukt ulike søkemotorer, som ‘Web of science’ og ‘JSTOR’ til å utføre systematiske søk, med relevante søkeord for problemstillingen. Vi har deretter gjennomgått utvalget vi satt igjen med, hvor vi har hentet ut relevante begrepsavklaringer og definisjoner for vår oppgave. Denne supplerende metoden er passende for denne oppgaven fordi den evaluerer tidligere forskning og nøye vurderer innholdet (Li & Wang, 2018, s. 125). Metoden har gitt oss bred kjennskap til hva som finnes av artikler i feltet. Vi har brukt mye tid på å sortere oss frem til

de utvalgte artiklene. Dataen ble videre kontrollert i kanalregisteret⁵ der tidsskriftene ble vurdert. Vi har til slutt kodet artiklene inn i relevante grupper og dermed kartlagt dataen på en ryddig måte og endt opp med en systematisk oversikt over datamaterialet. Til tross for at et tradisjonelt litteraturstudie ikke krever særlig systematikk, har vi valgt å legge noen krav til artiklene av flere grunner. Vi oppfatter det som mer ryddig og det gir oss en god oversikt, med like krav til artiklene våre. Det hjelper også med å gi god struktur og en felles oversikt over innhentet materiale, når vi er to som jobber sammen.

3.4 Intervju med PST

Vi har gjennomført et intervju med PST for å få fordypende innsikt i trusselvurderingene og utfordre dem på innholdet, med fokus på radikaliserings og internett. Vi ønsket dermed å forme spørsmål etter vår problemstilling for å sikre at vi får svarene vi trenger for å kunne belyse nyansene av radikaliserings gjennom et statlig perspektiv, på best mulig måte. Vår veileder hadde kjennskap til en kandidat og satte oss i kontakt med informanten som var ansatt som analytiker hos PST. Vi tok deretter kontakt med informanten via SMS for å avtale tid, sted og dato for intervju. Før intervjuet sendte vi informasjonsskriv⁶ med samtykkeerklæring til vår informant, som inneholder informasjon om hva det innebærer for dem å delta på intervju, samt samtykke til at intervjuet blir tatt opp med lydopptak⁷. Det er viktig å belyse at dette intervjuet med PST blir en supplerende del til dokumentanalysen.

Ettersom vi kun gjennomførte ett intervju, var det derfor naturlig å benytte oss av dybdeintervju. For å best mulig kunne sikre gode og utfyllende svar, forberedte vi åpne spørsmål som gir rom for at samtalen skal flyte (Tjora, 2021, s.129). Dette åpner for at informanten kan inkludere tema som ikke har blitt inkludert i intervjuguiden (Ibid, s.144). Det er også denne frie samtalen som kan gi oss mye informasjon om ulike meninger, holdninger og erfaringer som PST har. Vi kategoriserte intervjuet inn i 6 deler, A-F. Dette gir

⁵ På kanalregisteret sin nettside forklarer de hva en godkjent vitenskapelig publiseringskanal er, og hvordan de vurderer dette; "En godkjent vitenskapelig publiseringskanal er en publiseringskanal som har nivå 1 eller nivå 2. I tillegg til å publisere i en godkjent vitenskapelig publiseringskanal, må selve publikasjonen oppfylle noen krav for at det kan defineres som vitenskapelig publikasjon og utløse publiseringspoeng (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse). En vitenskapelig publikasjon må: presentere ny innsikt, være i en form som gjør resultatene etterprøvbare eller anvendelige i my forskning, være i et språk og ha en distribusjon som gjør den tilgjengelig for de fleste forskere som kan ha interesse av den, være i en publiseringskanal med rutiner for fagfelleevaluering" (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse).

⁶ Informasjonsskriv er vedlagt i vedlegg 2.

⁷ Grunnen til at vi valgte å ta opp intervjuet med lydopptak var for å kunne ha en mest mulig naturlig flyt i intervjuet, og fokusere fullstendig på hva som ble snakket om, slik at vi fikk mest mulig ut av intervjuet. På denne måten kunne vi transkribere intervjuet nøyaktig, og hente ut den mest relevante informasjonen fra vår informant til bruk i vår oppgave.

informantene rammeverk å forholde seg til både før, under og etter intervju. Det skaper struktur for intervjuet, så både vi som intervjuer og intervjuobjektet hadde noe å forholde seg til (Tjora, 2018, s.261).

Vi tok forbehold i utformingen av intervjuguiden⁸ om at det mest sannsynlig var noen spørsmål informantene ikke kunne svare på. Vi sendte intervjuguiden til informantene på forhånd av intervjuet, slik at de hadde muligheten til å være så godt forberedt til intervjuet som mulig. Dette både til fordel for informantene, men også i tilfelle det var enkelte spørsmål og tema som måtte klareres med øvrige sjefer grunnet sensitivt innhold eller taushetsbelagte temaer.

Det er lite anledning til å gjøre generaliseringer på grunnlag av ett enkelt intervju. Samtidig var informant tydelig på hva som var PSTs formelle holdninger og hva som var informantens personlige betraktninger, og dette kunne vi i ettertid kontrollere ved å sjekke opp svarene opp mot trusselvurderingene. Dette var noe vi gjorde i transkriberingen⁹ av intervjuet.

Til tross for at vårt intervju var preget av en tydelig intervjuguide, opplevde vi at samtalen var preget av frihet til å vinkle samtalen i den retning informant opplevde var rett i forhold til spørsmålene. Informantene svarte utfyllende på spørsmålet og var også åpne for samtale om svarene sine. Dette vinklet samtalen inn i interessante retninger, med rom for en fri samtale som inneholdt oppfølgingsspørsmål som ikke var inkludert i intervjuguiden, før vi gikk videre til neste spørsmål. Intervjuguiden ga en klar ramme for intervjuet, med forutsigbarhet for informant og intervjuer. Kombinasjonen ga oss et godt intervju, med godt innhold som var relevant for oppgaven. Atmosfæren i rommet var preget av en rolig og tillitsfull følelse. Vi opplever at kontakten på forhånd, intervjuguiden og tillit mellom informant og intervjuer kombinert, tilrettela for et godt intervju, med godt resultat. Vi brukte materialet vi fikk gjennom intervjuet i dokumentanalysen, og brukte det som en ramme for å fortolke trusselvurderingene.

⁸ Intervjuguiden kan ses i sin helhet i vedlegg 1.

⁹ Vårt intervju var på en time, ti minutter og syv sekunder, og tok mellom 6-8 timer å transkribere. Gjennom å transkribere intervjuet ble vi veldig godt kjent med materialet, og vi endte til sammen opp med 27 sider med transkribert tekst fra intervjuet.

3.5 Kriterier for forskningskvalitet

Tjora (2018) skriver at det ofte benyttes tre kvalitetskriterier innen kvalitativ forskning, som indikatorer på kvalitet (Tjora, 2018, s. 231). De tre kvalitetskriteriene Tjora skriver om er pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet. Kvalitetskriterier i kvalitativ forskning er en sentral del av forskning, og mange forskere benytter seg av andre begreper enn Tjora, selv om betydningen er omtrent det samme.

3.5.0 Pålitelighet

“Enkelt sagt kan man hevde at pålitelighet handler om intern logikk eller sammenheng gjennom hele forskningsprosjektet” (Tjora, 2018, s.231). På bakgrunn av vår problemstilling har vi valgt å sikre pålitelighet ved å se på trusselvurderingene og intervjuet opp i mot empirien i feltet. Dette gir oss bred kjennskap til feltet vi studerer og rustet oss til å kunne svare på problemstillingen med et mer nyansert bilde, og dermed sikrer det pålitelighet i forskningsprosjektet.

3.5.1 Gyldighet

“Gyldighet handler om en logisk sammenheng mellom prosjektets utforming og funn, og de spørsmål man søker og finner svar på” (Ibid). Ettersom trusselvurderingene skrives av PST anså vi det som en unik mulighet til å kunne intervjuer en intern kilde (ansatt i PST), som kunne gi et bredere bilde av innholdet i trusselvurderingen, og svare på spørsmålene knyttet til trusselvurderingene.

3.5.2 Generaliserbarhet

“Generaliserbarhet er knyttet til forskningens relevans utover de enheter som faktisk er undersøkt” (Ibid). Vi har sett gjennom vår innhentede data, gjennom empirien vi har sett på, trusselvurderingene vi har analysert og intervjuet vi har gjennomført, at mange sentrale deler av vår oppgave blir gjengitt i disse ulike delene, og at det er mye som samsvarer. I empirien vi har gjennomgått ser vi blant annet at de ulike artiklene og rapportens forfattere refererer til hverandres arbeid, noe som viser til dens pålitelighet og gyldighet.

3.5.3 Etiske hensyn

“I samfunnsforskning driver vi normalt ikke med eksperimenter som kan skade deltakeren, men må likevel reflektere over mulig skade eller ubehag” (Tjora, 2021, s.187). Vi oppfatter at vår masteroppgave kan føre til ubehagelige situasjoner for vår informant. På bakgrunn av

dette og informantens ønske om anonymitet, vil vi sikre at innholdet vi bruker ikke kan knyttes til en ansatt ved organisasjonen, men i større grad organisasjonen, PST.

For å sikre at informanten er klar over sine rettigheter har vi i informasjonsskrivet informert informant om:

- Formålet med vår masteroppgave.
- Hvem som er ansvarlig for forskningsprosjektet
- Hvorfor informant får spørsmål om å delta
- Hva det innebærer for informant å delta
- Det er frivillig å delta
- Hvordan vi oppbevarer og behandler informantens opplysninger
- Hva som skjer med opplysningen når forskningsprosjektet avsluttes/fullføres
- Informantens rettigheter
- Hvordan kontakte intervjuere ved spørsmål.

Informant har skrevet under informasjonsskrivet og gitt samtykkeerklæring til å delta på intervjuet og at vi kan behandle innholdet vi får gjennom intervjuet.

Vi anser PST som en stor og veletablert institusjon, med et bredt antall ansatte. I vår oppgave vil vi anonymisere vår informant og hindre at innholdet vil kunne kobles til et enkeltindivid, men heller til organisasjonens holdninger. Som intervjuer vil vi behandle innholdet med hensyn til informanten og reflektere over hva som er unødvendig å ha med og ikke.

Vi anser det som nødvendig å presisere at vi intervjuer en ansatt hos PST på grunn av oppgavens tema og hvor essensiell del trusselvurderingene, som blir produsert av PST, er for oppgaven vår.

Etttersom vi i vår oppgave gjennomføre et intervju, hvor vi tar i bruk lydopptaker, er vi pålagt å melde dette til Sikt, tidligere NSD. Sikt har konkrete krav for forskning gjennomført i Norge. De kontrollerer at prosjektet er i samsvar med personvernregelverket og retningslinjer for forskningsetikk(Sikt, 2023). Ved å få sin søknad godkjent, er det med på å legitimere oppgavens legitimitet. Det Sikt krever at visse deler av forskningen må være klar, før man kan sende inn søknad til dem (Sikt, 2023). Vi sendte tidlig søknad til Sikt og fikk prosjektet godkjent. I ettertid har vi endret på problemstillingen, men ikke nok til at det påvirket intervjuguiden vi sendte. Godkjenningsbrevet fra Sikt har vi lagt ved som vedlegg (NR).

3.6 Anvendelse

“Even if a study's findings are valid and transferable, we still need to know what the study does for its participants - both researchers and researched - and for its consumers” (Miles et al., 2020, s.308). Dette vil si at forskningens funn må være valide og overførbare, men også at den er av en viss verdi. Som forsker er det flere etiske hensyn man må ta gjennom forskningens gang. Det vil si at vi må være sikre på at vi behandler innholdet i empirien nøytralt, at dokumentanalysens introduksjon gjenspeiler trusselvurderingene og at intervjuobjektet blir behandlet rettferdig og at vedkommende er informert om oppgavens natur og hvordan intervjuet vil bli brukt. Vi har i delkapittelet “etiske hensyn” introdusert hvordan vi har sikret en etisk behandling av informant og innholdet som er hentet ut av intervjuet. Oppgaven vil bli arkivert på Nord universitet sine arkiv. Dette vil også være tilgjengelig for andre gjennom Nord universitet sine nettsider. På denne måten sikrer vi at våre funn i masteroppgaven er tilgjengelig for offentligheten. Vi ønsker med denne oppgaven å bidra til et mer nyansert bilde av radikaliserings og internett som en trussel, på et generelt grunnlag, men i denne oppgaven ligger fokuset på hva radikaliserings og internett har å si for det norske trusselbildet.

3.7 Metodekapittelet oppsummert

Dokumentanalysen og intervjuet vil være mer kombinert fordi innholdet publisert i dokumentene vi ser på og intervjuobjektet er fra samme organisasjon/etat. Det er altså en rød tråd mellom kombinasjonen av de ulike metodeverktøyene vi bruker i denne oppgaven. Formålet vi har med kombinasjonen av dokumentanalyse og intervju er å konfrontere en ansatt i PST med innholdet i og utformingen av trusselvurderingene. På denne måten får vi stille spørsmål direkte til en ansatt i PST som er kilden som har produsert innholdet i dokumentanalysen, og dermed får vi en bekreftelse og unik innsikt som kan støtte opp under empirien vi bruker i denne oppgaven. Et litteraturstudiet kombinert med dokumentanalyse og intervju gir oss også et bilde av hvordan begrepene anvendes i policydokumenter (trusselvurderingene) og i samfunnsvitenskapelig forskning (artikler). Vi får på denne måten et helhetlig bilde av begrepenes betydning.

4.0 Dokumentanalyse

I denne dokumentanalysen har vi analysert og periodisert hvordan omtalen av radikaliserings og internett har utviklet seg i de nasjonale trusselvurderingene fra PST mellom 2004 og 2023. Trusselvurderingene fra PST blir publisert årlig, i starten av året, og er en “*analyse av forventet utvikling innenfor PSTs ansvarsområder i året som kommer*” (PST, NTV, 2023, s.

2). Ansvarsområdene til PST inkluderer blant annet terror, spionasje og trusler mot myndighetspersoner (Regjeringen, 2023). Til nå (2023) har det blitt publisert totalt 19 årlige trusselvurderinger, samt tre ytterligere vurderinger i 2017. Trusselvurderingene varierer i lengde, hvor de første som ble publisert var på 2-3 sider, og de nyligste trusselvurderingene er alt mellom 20-40 sider lange - NTV fra 2004 er omtrent 2 sider lang, sammenlignet med NTV fra 2023 som er 44 sider lang. Vurderingen gir en ugradert redegjørelse for det sammensatte trusselbildet som det norske samfunnet står overfor årlig (PST, NTV, 2023, s. 2). Dette vil si at PST jobber kontinuerlig med å gi helhetlige vurderinger av hva som utgjør en trussel for det norske samfunnet, som blir presentert i form av en sammensatt nasjonal trusselvurdering som er tilgjengelig for offentligheten. Vi vil begynne med å kort presentere PST, og hva de jobber med.

“Politiets sikkerhetstjeneste (PST) er Norges nasjonale innenlands etterretnings og sikkerhetstjeneste, underlagt Justis og beredskapsdepartementet. PST har som oppgave å forebygge og etterforske alvorlig kriminalitet mot nasjonens sikkerhet. Som ledd i dette skal tjenesten identifisere og vurdere trusler knyttet til etterretning, sabotasje, spredning av masseødeleggelsesvåpen, terror og ekstremisme samt trusler mot myndighetspersoner. Vurderingene skal bidra i utformingen av politikk og støtte politiske beslutningsprosesser. PSTs nasjonale trusselvurdering (NTV) er en del av tjenestens åpne samfunnskommunikasjon der det redegjøres for forventet utvikling i trusselbildet” (PST, NTV, 2023).

Trusselvurderingene er ifølge PST utarbeidet for en bred målgruppe; både for norsk offentlighet med et stort behov for informasjon om status og forventet utvikling i trusselbildet, og for personer og virksomheter som trenger innspill til eget sikkerhetsarbeid, men som ikke har tilgang til sikkerhetsgraderte vurderinger (PST, 2023). Formålet med trusselvurderingene er ifølge PST:

“Formålet med den nasjonale trusselvurderingen er å formidle det vi mener er den mest sannsynlige utviklingen av trusselbildet i året som kommer. I tillegg skal vurderingen belyse hvilke forhold vi mener vil endre seg. PSTs analytikere bruker ulike former og strukturert analysemetodikk for å kvalitetssikre vurderingene og for å tydeliggjøre hvor usikkerheten er størst, og hvorfor. I arbeidet som ligger til grunn for vår nasjonale trusselvurdering, følger analytikerne utviklingen i en fast ramme med faktorer, eller indikatorer, som påvirker trusselbildet i Norge. Dette kan være forhold både i Norge og i utlandet. Vurderingen av

utviklingstrekk i utlandet får vi fra ulike samarbeidspartnere, som for eksempel Etterretningstjenesten. Vi bygger i stor grad på egen innhenting når det gjelder det som skjer innenfor landets grenser. Noen av disse utviklingstrekkene er målbare størrelser, mens det i andre tilfeller er snakk om forhold hvor man må gjøre kvalitative vurderinger. Utviklingen for de ulike indikatorene følges over tid, og de sees i sammenheng med hverandre. Det er svært sjelden slik at ett enkelt utviklingstrekk alene gjør at trusselbildet endres vesentlig” (PST, NTV, 2023).

PSTs trusselvurderinger er én av fire trussel- og risikovurderinger som utgis, hvor tre av disse utgis årlig. De tre andre vurderingene utgis av Etterretningstjenesten, Nasjonal sikkerhetsmyndighet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (PST, NTV, 2017). Vi vil kort gjøre rede for de tre øvrige vurderingene.

Etterretningstjenestens (E-tjenesten) hovedoppgave er å varsle om ytre trusler og støtte opp under utformingen av norsk sikkerhets-, utenriks- og forsvarspolitik. E-tjenestens årlige vurdering tar for seg forhold i utlandet og utenlandske trusler som har betydning for Norge og norske interesser (PST, NTV, 2017).

Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) er Norges ekspertorgan for informasjons- og objektsikkerhet og det nasjonale fagmiljøet for IKT-sikkerhet. NSM utarbeider årlig en rapport om sikkerhetstilstanden innenfor sikkerhetslovens virkeområde. I rapporten vurderer NSM risikoen for at samfunnskritiske funksjoner og infrastruktur, skjermingsverdig informasjon og mennesker blir rammet av spionasje, sabotasje, terror og andre alvorlige hendelser (PST, NTV, 2017).

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) har som oppgave å ha oversikt over risiko og sårbarhet i samfunnet. Dette gjør de i form av scenarioanalyser, som de har gitt ut siden 2011. Analysene omhandler risiko knyttet til katastrofale hendelser som kan ramme det norske samfunnet, og som det bør være forberedt på å møte. Analysene omfatter både naturhendelser, store ulykker og tilsiktede handlinger. De har en lengre tidshorisont enn de årlige vurderingene til de øvrige tre etatene (PST, NTV, 2017).

Det som skiller PSTs trusselvurderinger fra de tre øvrige vurderingene, er at *“en trusselvurdering fra PST vil alltid ha et trusselorientert perspektiv og fremheve aktører og*

problemstillinger ut fra hvordan de innvirker på trusselbildet i Norge. Trusselvurderingene må derfor også leses som et bidrag til arbeidet med å finne gode trussel- og risikoreduserende tiltak for politiske og økonomiske veivalg” (PST, NTV, 2022, s. 1).

Vi har kortfattet en tabell med det som vi anser som hovedaspektene i alle NTV fra 2004-2023, som er relevant for vår oppgave. Denne tabellen ligger vedlagt som vedlegg 4.

Vi har for ordens skyld valgt å periodisere trusselvurderingene etter aktivitet, hendelser og utvikling som vi har sett. Hvordan vi har periodisert trusselvurderingene kan ses i tabellen, der periodene er fargekoordinerte. Vi vil i løpende tekst bruke forkortelsen NTV for nasjonal trusselvurdering. Vi kommer også til å bruke forkortelsene AQ for al-Qaida og IS for den Islamske Stat i Irak og Levanten.

Avslutningsvis i denne dokumentanalysen vil vi komme med en refleksjonsdel der vi kort gjør rede for utviklingen vi har sett i trusselvurderingene fra 2004 til 2023, med tanke på radikaliserings og internett. Vi ser også på utforming, lengde, innhold og hvordan dette gjenspeiler utviklingen av trusselvurderingene for å svare på problemstillingen vår. Når vi har gjennomgått trusselvurderingene, har vi sett etter hvor stor del radikaliserings har fått i hver enkelt NTV - hvor lange kapitlene som omhandler ‘politisk motivert vold’ har vært, når eventuelle endringer i utforming av dette kapitlet har oppstått, hvordan PST ordlegger seg om radikaliserings og hvorvidt vurderingen av alvorlighetsgraden av radikaliserings endrer seg. Vi har også sett etter hvordan PST omtaler og fokuserer på internett og sosiale medier i tilknytning til radikaliserings.

4.0.1 Trusselvurdering 2004-2008

I perioden fra 2004 til 2008 tilskriver trusselvurderingene internett liten betydning.

Internett nevnes først i 2005, etter dette blir internett nevnt sporadisk, og begrepet kommer og går. Internetts relevans for radikaliserings er i denne tidsperioden av lav betydning, og anses ikke som en del av det øvrige trusselbildet. Internett dukker sporadisk opp i trusselvurderingene mellom 2004 og 2008, men opptar som sagt ingen vesentlig del av trusselbildet, og blir sett på som en arena for spredning av propaganda og selvradikaliserings. Perioden 2004-2008 var ikke preget av mange alvorlige terrorhendelser, men det var fremdeles terroraktivitet rundt om i Europa som hadde en viss påvirkning på det norske trusselbildet. Denne aktiviteten kom hovedsakelig fra al-Qaida. I begynnelsen av perioden 2004-2008 utgjør internasjonal terrorisme den største trusselen i trusselvurderingene, men i

løpet av perioden tydeliggjør PST at det forekommer en fremvekst av annen politisk motivert vold som stadig får større fokus i trusselvurderingene.

Vi legger også merke til at i 2007 blir soloterrorisme presentert som en trussel for første gang, uten å bruke selve begrepet soloterrorisme. PST beskriver dette fenomenet i 2007 som: “enkeltpersoner kan på egen hånd planlegge og iverksette alvorlige handlinger motivert av ekstrem islamistisk ideologi eller terrorpropaganda, uten at de nødvendigvis er knyttet til en gruppe eller et miljø” (PST, NTV, 2007).

Radikalisering blir nevnt mest i forbindelse med ekstrem islamisme, og i form av støtte til al-Qaida, som er den største terrortrusselen mot Norge i perioden 2004-2008. Den økende radikaliseringen av ekstreme islamister i Norge er i denne perioden en stor utfordring, og påvirker trusselbildet. Høyreekstremisme i perioden 2004-2008 fremstår som uorganisert og med redusert antall aktive medlemmer. Høyreekstremisme utgjør derfor ikke noen trussel i denne perioden. Fra 2008 derimot, ser vi en endring. Internett blir i 2008 et stadig viktigere verktøy for grupperinger i det høyreekstreme miljøet (PST, NTV, 2008) og det rettes nå et større fokus mot radikalisering og det voksende radikale miljøet.

4.0.2 Trusselvurdering 2009-2011

2009-2011 er en periode hvor radikalisering og spredning av propaganda både i det høyreekstre og ekstreme islamistiske miljøet foregår i økende grad på internett og sosiale medier. Det kommer tydelig frem i trusselvurderingene at det norske trusselbildet er sterkt preget av ekstremistisk aktivitet som foregår internasjonalt og har effekt på norske verdier og interesser i Norge, men også i resten av vesten og Europa. Til tross for at vi har sett en økning i radikalisering og propagandadeling har vi ikke sett noen gjennomføre et vellykket terrorangrep på europeisk og norsk jord i 2008 (PST, NTV, 2009).

Vi ser også at ekstrem islamisme i denne perioden får en etablert base i Norge, med sympatisører rundt al-Qaidas verdensbilde. Dette er noe som gjenspeiles i utformingen av trusselvurderingene, hvor ekstrem islamisme tidligere ble omtalt i kapittelet om ‘internasjonal terrorisme’, til å bli en del av kapittelet ‘politisk motivert vold’, sammen med andre ekstreme ismer som er etablert og nevnt i Norge. Endringene vi ser i NTV har dog ikke påvirket hvem som anses som den største utfordringen i den norske trusselvurderingen, som er ekstrem islamisme (PST, NTV, 2009).

Høyreekstreme grupper i Norge er å anse som svekket i denne perioden, til tross for at vi ser en større internett-tilstedeværelse og spredning av radikal ideologi internasjonalt. De radikale individene i Norge er preget av det radikale innholdet som spres digitalt i Norge, men også internasjonalt. PST opplever voldelig atferd fra enkeltpersoner som den største trusselen fra det høyreekstreme miljøet. Trusselen utarter seg i form av rasisme, nasjonalisme og /eller nazisme. Dette gjenspeiles i høyreekstremt innhold på nett. Eksempelvis har det russiske høyreekstreme miljøet, som begår flere drap på bakgrunn av de ideologiske overbevisninger, en høy status i miljøet internasjonalt

I trusselvurderingen fra 2010 får vi en beskrivelse av hvem som er sårbare for radikaliserings i ekstrem islamisme og høyreekstremisme. Individuer sårbare for radikaliserings av det ekstreme islamistiske miljøet er ofte identitetssøkende personer som har vanskelig for å finne religiøs veiledning. Mange av disse fanges opp av karismatiske lederskikkelser, som appellerer til dems sårbarhet. Det høyreekstreme miljøet tiltrekker seg enkelte ungdommer som i mindre grad er ideologisk motivert, men på søken etter et miljø der de opplever tilhørighet eller der de kan få utløp for sin voldelige atferd (PST, NTV, 2010). Ved å få et bedre innblikk i hvem som er sårbar for radikaliserings kan PST, i samråd med andre samfunnstjenester, jobbe med forebygging av radikaliserings i miljøene hvor radikaliserings sprer seg.

Endringene vi ser i trusselvurderingen gir oss et inntrykk av at det er en økende aktivitet i ekstreme grupper og miljø, uansett ideologi. Politisk motivert vold ser ut til å få større plass i denne perioden, med de ekstreme ismene i fokus. Ekstrem islamisme er å anse som fremtredende i trusselvurderingene. Vi ser også at høyreekstremisme som et miljø ikke anses som en trussel, men at enkeltindivider i miljøet kan utføre voldelige handlinger. I ekstrem islamisme ser man individer som tilknytter seg ekstrem ideologi, oppsøke ekstreme miljø i andre land.

Internett tilskrives stadig større betydning for radikaliserings, spesielt knyttet til radikaliserings og spredning av propaganda i ekstrem islamisme. Sosiale nettmedier som Facebook, blogger og ulike nettsider er blitt viktige arenaer for å spre og diskutere ekstreme islamistiske synspunkter. Høyreekstrem ideologi som inneholder rasisme og truende innhold, spres på høyreekstreme nettsider. Utviklingen av dette er at innholdet spres til likesinnede som åpenlyst ytrer sine ekstreme holdninger i et ekkokammer, uten tilstedeværelse av motstandere.

PST får i denne perioden et klarere bilde på radikalt innhold på internett, da radikaliserings i større grad kommer til uttrykk i det offentlige rom og i sosiale medier. Disse ytringene kan ha en polariserende effekt på befolkningen, men også på tvers av ekstreme miljøer.

4.0.3 Trusselvurdering 2012-2014

I trusselvurderingen fra 2012 fremstilles det norske samfunnet i grove trekk som fredelig, og uten alvorlige interne konflikter (PST, NTV, 2012). I den forrige perioden vi tok for oss, forberedte trusselvurderingene oss på at internasjonale hendelser kunne ha en innvirkning på det norske trusselbildet. I 2012 presiserer PST at trusselvurderingen er preget av store internasjonale endringer, som kan påvirke det norske trusselbildet.

Ekstrem islamisme er i denne perioden fortsatt den største trusselen, og dette har holdt seg stabilt siden 2004. PST tydeliggjør i 2013 at det er individer med et al-Qaida-inspirert verdensbilde, som utgjør den mest alvorlige trusselen mot Norge. Det ser ut til at det også er flere enkeltpersoner og mindre grupper som opererer uavhengig av de ekstreme miljøene. Individene er som oftest kommet langt i radikaliseringsprosessen når de identifiseres av PST. Det at ekstreme miljøer består av enkeltindivider, mindre grupper og større grupper gjør det vanskelig å holde oversikt. Noe som vil si at det å ha identifisert hvem som er sårbare for radikaliseringsprosessen, ikke nødvendigvis har gjort det lettere for PST å forebygge mot radikaliseringsprosessen, slik nevnt i forrige periode.

2012-2014 er en periode preget av mange ulike hendelser rundt om i verden, som har skapt økt ustabilitet og uro, som fører til negative utviklingstrekk på det norske trusselbildet. I denne perioden er verden preget av omfattende regimeendring i flere land i Midtøsten og Nord-Afrika, en økonomisk krise i Europa og ettervirkninger av det største terrorangrepet som har skjedd på norsk jord. En rekke land kan derfor i årene som kommer kunne oppleve økt fattigdom, både privat og offentlig. Dette kan skape sosial uro i flere land, og i enkelte tilfeller har den økonomiske krisen allerede gitt voldelige utslag. Dette er hendelser som gjør individer sårbare, og slik vi har sett i de tidligere trusselvurderingene er sårbare individer mer utsatt for radikaliseringsprosessen. Disse hendelsene kan brukes i rekrutteringsgrunnlaget ved å fremme en global ekstrem islamistisk retorikk og sette det inn i norsk sammenheng. Dette kan gi en samlende effekt for radikale individer. 22. juli har også vist at det er mulig for en person å gjøre stor skade. Det å gjennomføre et terrorangrep på egenhånd fører til større fravær av kommunikasjon og samhandling. Det er dermed også vanskeligere for PST å identifisere

trusselen. Det øker med andre ord sannsynligheten for et “vellykket angrep”, noe som gjenspeiles i trusselbildet i 2013 og 2014, der trusselen i Norge er knyttet til enkeltpersoner med ekstreme holdninger.

“Terroraksjonen 22. juli demonstrerte at det er mulig å utføre store terroraksjoner alene. Et kompendium sammenfattet av gjerningsmannen gir også detaljerte taktiske instruksjoner for forberedelser av soloterrorisme i Norge. Ekstreme islamister kan forsøke å anvende kompendiet i forbindelse med planlegging av terrorhandlinger” (PST, NTV, 2012).

Her kan vi se at provoserende og ekstreme handlinger innenfor en ekstrem retning kan inspirere og motivere ekstreme handlinger fra en annen ekstrem retning.

Det som skinner gjennom trusselvurderingene frem til nå er at det høyreekstreme miljøet ikke har en felles ideologi, men finner mye fellesskap i tema som innvandring, nazisme, antisemittisme, fremmedfrykt og norrøn og/eller nazistisk symbolikk og voldsromantikk.

I 2012 forventet PST lav oppslutning rundt organiserte høyreekstreme og anti-islamistiske grupper. Det var en større bekymring for at enkeltpersoner ville finne inspirasjon i det anti-islamistiske miljøet og deres fremmedfiendtlige retorikk. Denne retorikken er for det meste synlig på sosiale medier og nettsider, der flere deltakere ytrer høyreekstreme tanker og ideer. I 2013 ser det ut til at miljøet knytter kontakt med høyreekstreme internasjonalt og inspireres til en viss grad. Det er ikke før i 2014 at vi ser at det antydes at det høyreekstreme miljøet ser ut til å ha en utvikling mot en organisert struktur innad i miljøet i Norge. Dette kan være preget av terrorhandlingene vi har sett bli gjennomført av ekstreme islamister rundt i Europa, de siste årene. Samtidig som miljøet ser ut til å organiseres ser vi at det introduseres et skille mellom tradisjonelle og islamfiendtlige høyreekstremister

- Tradisjonelle: er ofte basert på rasistiske og nasjonalistiske ideer.
- Islamfiendtlig høyreekstremister: er ofte basert på ideen om den nasjonale og kristne kulturarv og grunnleggende verdier, som er truet av islam, myndigheten og deres støttespillere.

I samme periode ser vi at PST nevner at det er “økt risiko for at enkeltpersoner tilknyttet høyreekstreme miljøer vil utføre provoserende og truende handlinger rettet mot muslimer” (PST, NTV, 2014).

Det har vært mye fokus på soloterrorisme i 2011, og al-Qaida har i sin propaganda oppfordret tilhengere til å gjennomføre terroraksjoner alene. PST har i 2012 sett at personer vokst opp i Norge, i større grad enn tidligere, rekrutteres inn i ekstreme islamistiske nettverk. Allerede i 2013 ser PST en endring i det ekstreme islamistiske miljøet. Det har i denne perioden vokst frem et voldelig multietnisk islamistisk miljø i Norge, hvor mange av disse har et polarisert verdensbilde, og trolig er lett påvirkelige. Radikalisatorer bruker hendelsene som har tatt sted i denne perioden og tidligere for å appellere til unge lett påvirkelige individer. Det går kort tid fra vi i 2012 ser en økning i radikaliserings i det ekstreme islamistiske miljøet til vi i 2014 ser at radikale individer reiser ned for deltagelse i konfliktfylte krigsherjede områder, som sympatisører for muslimers lidelser.

PST forventer at ekstreme islamister i Norge vil fokusere mer på såkalt soloterrorisme. Begrepet soloterrorisme defineres i NTV 2012, som;

“I PST bruker vi benevnelsen soloterrorisme om enkeltpersoner som med terrorforsett forbereder og eventuelt gjennomfører en terrorhandling uten at det foreligger et forbund med andre. Gjerningspersonen kan få bistand, motivasjon og støtte fra andre, men uten at disse er kjent med at det foreligger planer om konkrete terrorhandlinger” (PST, NTV, 2012).

Vi ser en utvikling i de ekstreme miljøene, denne utviklingen er også veldig synlig på nett. Mye av nettverksbyggingen i de norske ekstreme miljøene foregår over internett (PST, NTV 2012). Internett blir brukt som en alternativ arena for å tilegne seg informasjon og kommunikasjon innad i miljøet i denne perioden. Vi ser at det er flere tilfeller av individer som radikaliseres gjennom internett, uten særlig kontakt med miljøene de sympatiserer eller identifiserer seg med, spesielt innen ekstrem islamisme. For det høyreekstreme miljøet ser vi at internett er blitt den viktigste arenaen med mest aktivitet. Generelt ser det ut til at internett gjør radikaliserings mer tilgjengelig og terskelen lavere for å delta. De ulike gruppene befinner seg ofte i et ekkokammer, med lav tilgjengelighet av kritiske tanker til innholdet som publiseres og diskuteres.

Med økt radikaliserings til ekstrem islamisme i denne perioden, har det også utviklet seg et negativt skille i høyreekstremismen, hvor det blir tydeligere at det er økt islamfiendtlige holdninger som kommer til uttrykk blant høyreekstreme. Dette kan ha tilknytning til alle hendelsene som har skjedd i denne perioden, som har medført økt aktivitet i radikaliserings og

voldelige hendelser i de ekstreme miljøene i Norge. Denne perioden bærer også preg av en polarisering i de ekstreme miljøene, hvor hatet øker både i høyreekstremismen og i det ekstreme islamistiske miljøet. Dette har også medført en økning i konspirasjonsteorier som flourerer i de høyreekstreme miljøene på internett, hvor ekstremister som havner utenfor de tradisjonelle ekstreme grupperingene, har et sterkt preg av konspirasjonsteoretisk tankegodt.

4.0.4 Trusselvurdering 2015-2017

Til tross for ingen dramatiske hendelser fra forrige periode frem til 2015, er utviklingen av trusselbildet i Norge gjennomgående negativ, noe som fortsetter gjennom hele denne perioden. Innledningsvis i NTV 2015 skriver PST at det er vanskelig å angi omfanget av ekstremisme i samfunnet, og feilkildene er mange (PST, NTV, 2015). I NTV 2017 blir den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa og nærliggende områder beskrevet som mer usikker og uforutsigbar enn på lenge (PST, NTV, 2017, s. 3). Dette på bakgrunn av mye uro og ustabilitet rundt om i verden, som førte til en flyktningkrise fra utsatte områder til mange europeiske land. Blant annet etableringen av kalifatet¹⁰ i Syria og Irak.

Vi ser i perioden 2015-2017, stor aktivitet i de ekstreme miljøene. I begynnelsen av NTV 2015 er det dedikert en hel side til 'sentrale begreper' som radikaliserings, ekstremisme og ekstremistisk nettverk. Dette tyder på at radikaliserings og ekstremisme stadig er en større trussel og dermed opptar mer plass i trusselvurderingene.

I trusselvurderingen for denne perioden ser man en endring i hvor stor trussel terrorgrupper utgjør for Norge. I 2015 oppfordrer de ekstreme miljøene enkeltpersoner til å utføre voldsaksjoner. I 2016 vurderes det som mulig at det vil gjennomføres et terrorangrep av ekstreme islamister. I 2017 har Norge ikke blitt rammet av islamistisk og høyreekstrem vold og terrorisme, i motsetning til flere andre europeiske land. Men PST anser i denne perioden terrortrusselen mot Norge som alvorlig.

I NTV 2017 introduseres det bruk av sannsynlighetsord. Oversikt over bruken av sannsynlighetsord kan ses i vedlegg 5 (Oversikten er fra den nyeste NTV 2023). Dette har blitt brukt i tidligere trusselvurderinger, men kun i løpende tekst. I denne trusselvurderingen derimot, tar de i bruk standardiserte ord for sannsynlighet når det kommer til hvordan de

¹⁰ Et kalifat refererer til et styresett der staten er ledet av en kalif. Kalif er betegnelsen på profeten Muhammads legitime etterfølger som muslimenes leder (PST, NTV, 2015).

vurderer sannsynligheten for at en trussel kan skje. Formålet med bruk av sannsynlighetsord er å skape en mer ensartet beskrivelse av sannsynlighet i vurderingene, og for å redusere uklarhet og faren for misforståelser (PST, NTV, 2019). Disse begrepene og de tilhørende beskrivelsene av begrepene betydning er utarbeidet i et samarbeid mellom politiet, PST og forsvaret. Begrepene rangeres fra 'meget sannsynlig' til 'svært lite sannsynlig'. Dette sier noe om hvor sentrale de ekstreme miljøene i Norge er, i hvor stor grad de påvirker trusselbildet og sannsynligheten for at de vil gjennomføre en terrorhandling.

De høyreekstreme og de ekstreme islamistiske miljøene representerer polariserte ytterpunkter i dagens norske samfunn (PST, NTV, 2015). Utviklingen av høyreekstremisme i denne perioden har vært signifikant, og fra 2015 til 2016 ble høyreekstremisme vurdert som mer sentral i trusselvurderingene, og fikk fra og med NTV 2016 eget delkapittel. Dermed ble trusselen fra høyreekstreme vurdert av PST som økende i 2016 (PST, NTV, 2016, s. 15). Dette kommer som følge av at innvandring- og asyl-tematikken er en sentral drivkraft for høyreekstrem aktivitet, radikaliserings og rekruttering (Ibid). Ideologien gir grunn til økt bekymring i 2017 på grunn av forventet tilvekst, bedre organisering og forhøyet aktivitetsnivå i en mindre del av miljøet. Den høyreekstreme aktiviteten på internett foregår i både åpne og lukkede fora, hvor de diskuterer enkeltsaker, personer, hendelser og temaer, og gir dem en konspiratorisk, høyreekstrem fortolkning. Trusler, formidling av hatpropaganda og provokasjoner foregår i stort omfang, hvor det sjeldent direkte oppfordres til bruk av vold, men mange utsagn kan indirekte tolkes som oppfordringer til vold (PST, NTV, 2015).

Det er mye aktivitet i det ekstreme islamistiske miljøet. Rekruttering av nye tilhengere og fremmedkrigere er en pågående del av radikaliseringsprosessen som foregår i Norge, i denne perioden. Fiendebildet til dette miljøet er mangfoldig og sammensatt. Dette ble tydeliggjort ved etableringen av IS og kalifatet. Det å få en fysisk plass å rekruttere til samlet IS-sympatisører, som var i en radikaliseringsprosess i denne perioden. Ekstreme islamister, spesielt IS, etablerte et tydelig fiendebilde, som preget Norge og resten av verden. Alle som avviker politisk, ideologisk og religiøst fra ekstremistenes tolkning av islam, ble definert som vantrø. PST beskriver radikaliseringsprosessen i dette miljøet som et multietnisk fenomen preget av menn med lav utdanning og løs tilknytning til arbeidslivet (PST, NTV, 2017). Flere radikale blir rekruttert til IS og AQ fordi de opplever at det foregår en kamp mellom islam og de som undertrykker islam og muslimer. I denne kampen er alle som anses som vantrø legitime mål.

Vi ser en nedgang i 2017 i organisert radikaliserings til ekstrem islamisme, i motsetning til perioden 2013/2014 da radikaliseringsen nådde et toppunkt. Generelt i perioden i 2015-2017 har det vært høy aktivitet til tross nedgang av radikaliserings. PST forklarer denne nedgangen med at flere sentrale personer straffeforfølges, i tillegg er flere personer som var aktive i 2013/2014 drept i Syria (PST, NTV, 2017, s.14).

Det siste året for denne perioden (2017) er preget av ekstraordinære hendelser¹¹ som førte til at det ble publisert 3 ytterligere trusselvurderinger. Alle disse omhandler et forsøk på terrorangrep i Norge, hvor PST vurderte det som nødvendig å oppdatere fortløpende om denne hendelsen gjennom året 2017. På bakgrunn av denne hendelsen oppjusterte PST vurderingen av et terrorangrep i Norge fra 'mulig' til 'sannsynlig'. Dette skyldes også IS og AQ sine oppfordringer til å gjennomføre terrorangrep der sympatisører befinner seg.

En provoserende volds- eller terrorhandling fra et av miljøene kan på kort tid føre til protester og hevnaksjoner (PST, NTV, 2015). Selv om høyreekstremisme i denne perioden har blitt en økende trussel, utgjør høyreekstremisme en mindre terrortrussel enn ekstrem islamisme. Svak organisering, interne konflikter og skiftende ledelse er noen av grunnene til dette. Dessuten mangler det høyreekstre miljøet en ekstern ideologisk pådriver, slik som IS og AQ er for ekstreme islamister (PST, NTV, 2016, s. 15).

I de tidligere trusselvurderingene hvor internett har blitt nevnt som et verktøy for radikaliserings, har det for det meste vært knyttet til ekstrem islamisme. I NTV 2015 blir internett nevnt 6 ganger, hvor hele 5 av disse er knyttet til høyreekstremisme og hvordan de benytter seg av internett. Internett blir mest nevnt i NTV 2015, og blir mindre nevnt i NTV 2016 og 2017. Likevel har internett vist seg å være en betydelig del av radikaliserings i denne perioden også. Utviklingen av internett i de ulike miljøene har mange fellestrekk, men også noen ulikheter, som tydeliggjøres gjennom trusselvurderingene i denne perioden.

¹¹ Med ekstraordinære hendelser viser PST til flere terrorangrep i Europa, blant annet i London i mars 2017, og i Stockholm i april 2017. Dette gjorde at PST hevet terrortrusselnivået i Norge fra mulig til sannsynlig. I tillegg ble en 17 år gammel gutt pågrepet av politiet i april 2017. Gutten var i besittelse av en primitiv improvisert sprengladning (PST, NTV, 2017, april). I NTV juni 2017 skriver PST at det forekommer mer radikaliserings de ikke er kjent med, og at det kan være betydelige etterretningshull i PSTs kunnskap om radikaliserings i Norge (PST, NTV, 2017, juni). I november 2017 justerte PST terrortrusselnivået ned fra sannsynlig til mulig igjen (PST, NTV, 2017, november). Den 17 år gamle gutten som ble pågrepet tidligere i 2017 ble siktet, og det viste seg at han var inspirert (men ikke assosiert) av terrorangrepet i Stockholm (Ibid).

Internett brukes som en arena for kommunikasjon og propaganda-spredning i både det høyreekstreme miljøet og det ekstreme islamistiske miljøet. Internett som en arena har spilt en avgjørende rolle for den høyreekstreme aktiviteten, som har manglet en samlende aktør og en konkret arena (PST, NTV, 2015). Bruken av internett i dette miljøet er preget av propaganda-spredning, rekruttering og radikaliserings, men også i større grad som en kommunikasjonskanal for radikale individer som har høyreekstreme holdninger.

Vi har sett at PST sine trusselvurderinger i større grad anser internett som en arena for spredning av ideologi, propaganda og rekruttering. Samtidig har visse grupper i miljøet i perioder hatt/har en fysisk arena for sine sympatisører. Internett ser med andre ord ut til å være én av flere metoder ekstreme islamister bruker for å nå sine mål og spre sitt budskap. Dette gjenspeiler at ekstrem islamisme i større grad er strukturert og målrettet, i motsetning til det høyreekstreme miljøet, som er mer fragmentert, mangler et felles mål og pådrivere. *“Dersom den høyreekstreme aktiviteten på Internett blir mer strukturert og målrettet, vil denne arenaens betydning for rekruttering og radikaliserings styrkes”* (PST, NTV, 2015).

4.0.5 Trusselvurdering 2018-2020

Perioden 2018-2020 er preget av økende aktivitet i det høyreekstreme miljøet, et terrorangrep i Bærum og radikal aktivitet på internett. I NTV 2019 preges trusselbilde av stabile og relativt varige utviklingstrekk (PST, NTV, 2019, s. 4). I både 2018 og 2019 vurderes fremdeles ekstrem islamisme som den største terrortrusselen mot Norge, noe som endrer seg i 2020 når både høyreekstremisme og ekstrem islamisme for første gang vurderes som like store terrortrusler. I NTV 2018 ser vi en endring av oppsettet i trusselvurderingen, hvor PST for første gang starter kapittelet om politisk motivert vold med ‘trusselbildet’, noe som indikerer at ekstremisme nå utgjør en større del av trusselbildet enn tidligere. Med NTV 2020 ser vi at problemstillingen vår blir mer og mer passende, da det er et stort fokus på det digitale i forbindelse med ekstremisme.

Enkelte deler av det høyreekstreme miljøet i Norge hadde i 2018 hatt økt aktivitet og utviklingen av høyreekstremisme går i en retning med et mer tydelig fiendebilde, som begrunnes av ulike varianter av konspirasjonsteorier. Det høyreekstreme miljøet preges av personer som har en fascinasjon for våpen, og i 2017 ble det avdekket både lovlige og ulovlige våpen hos norske høyreekstremister (PST, NTV, 2018, s. 20). I 2017-2018 er det

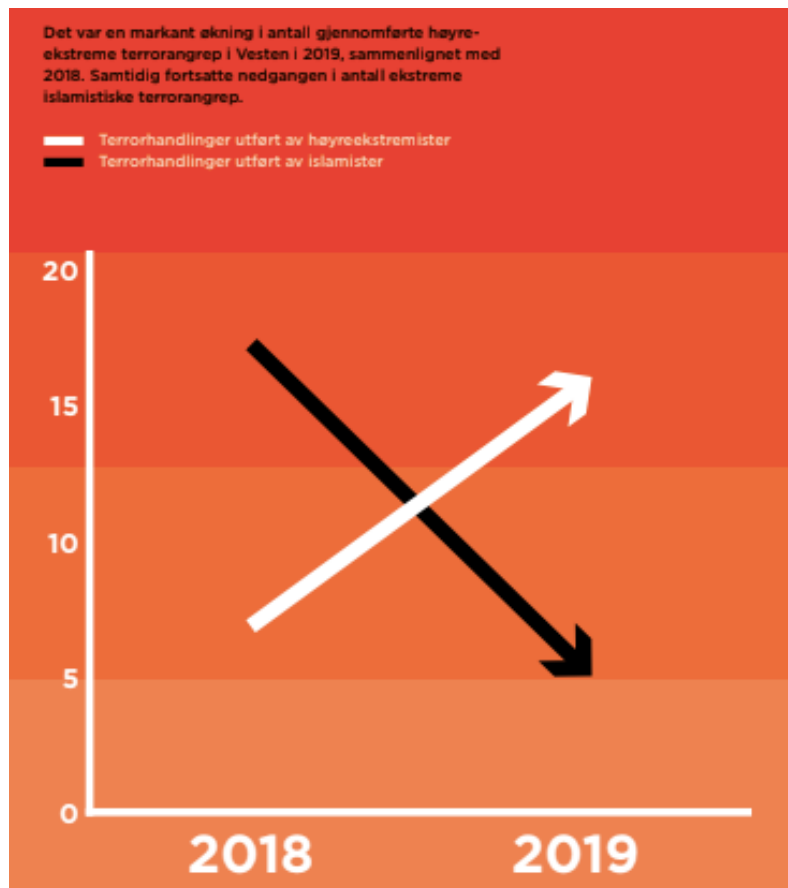
registrert åtte gjennomførte og elleve avvergede høyreekstreme terrorangrep i Europa. De fleste var rettet mot muslimer, ikke-vestlige innvandrere eller politikere (PST, NTV, 2019, s. 20).

Selv om det høyreekstreme miljøet karakteriseres av uorganiserte og løst sammensatte nettverk, er Den nordiske motstandsbevegelsen (DNM) et unntak, som nå har fått en tydeligere organisering. DNM har som mål å etablere en nasjonalsosialistisk stat og vil gjøre dette gjennom organisasjonsbygging og radikaliseringsarbeid (PST, NTV, 2018, s. 15). PST er bekymret for at høyreekstremister kan velge å handle på egen hånd, til tross for at høyreekstreme organisasjoner i Norge ikke har oppfordret til terrorhandlinger (Ibid). I NTV 2019 skriver PST at norske høyreekstreme fremdeles fokuserer på radikaliseringsarbeid og organisasjonsbygging, og er derfor vurdert som lite sannsynlig at høyreekstreme vil gjennomføre terrorangrep i 2019 (PST, NTV, 2019, s. 5). En særlig utfordring i 2019 er at det er økt tilstedeværelse av enkelte innvandrings- og islamfiendtlige grupper i de norske høyreekstreme miljøene (Ibid). Det forventes at de fleste som radikaliseres til høyreekstremisme i 2019, vil være personer som på flere områder står utenfor samfunnet. De som radikaliseres, er ofte menn med lav utdanning, løs tilknytning til arbeidslivet og kriminell bakgrunn. Mange har opplevd ulike tilpasningsproblemer, og flere sliter med psykiske utfordringer, rus- og narkotikamisbruk (PST, NTV, 2019, s.21).

Det siste året i denne perioden (2020), har høyreekstremismen blitt mer grenseoverskridende når det gjelder nettverk og ideologi (PST, NTV, 2020, s. 17-20). Angrepet på New Zealand i mars 2019 vil fortsette å ha en særlig inspirerende virkning på høyreekstreme i det kommende året. Trusselen fra høyreekstremisme i Norge utviklet seg i negativ retning i løpet av 2019 (PST, NTV, 2020, s. 3). Den 10. august 2019 gjennomførte en person et høyreekstremt terrorangrep i Bærum. Gjerningspersonen var blant annet motivert av Brenton Tarrant, som stod bak et terrorangrep mot to moskeer i New Zealand i mars 2019. Dette var det første høyreekstreme terrorangrepet i Norge siden 2011 (PST, NTV, 2020, s. 20).

Det vi har tydet ut fra informasjonen PST legger frem i denne perioden, er det ikke behov for en felles høyreekstrem ideologi når man har et felles mål, eller et felles hat. Dette er i forbindelse med det sammensatte og brede fiendebildet til høyreekstreme i Norge, og egentlig høyreekstreme generelt.

Det ekstreme islamistiske miljøet i Norge fremstår noe svekket sammenlignet med perioden 2012-2015 (PST, NTV, 2018, s.15). Miljøet er langt mindre synlig i det offentlige rom og propagandavirksomheten forekommer i praksis ikke lenger. En forklaring på dette kan være at flere sentrale personer er fengslet eller drept under opphold i Syria og Irak, slik vi så i forrige perioden. På bakgrunn av dette vil det sannsynligvis forekomme mindre radikaliseringsmiljøer. Det er ikke lenger etablerte organisasjoner som radikaliserer, men enkeltindivider, gjør at det ekstreme budskapet ikke når ut til like mange. Samtidig har IS "tapt" kalifatet, som hadde en sterk symbolkraft og dermed deres evne til å inspirere. På bakgrunn av dette har det vært mindre angrep i Europa, inspirert av IS. Det ekstreme miljøet ser ut til å ha mindre mobilisering på bakgrunn av fraværet av en felles kampsak. Dette gjenspeiles i PST sin tolkning av denne perioden, hvor vi ser en nedgang i aktiviteten i det ekstreme islamistiske miljøet. I 2020 er det få radikalisatorer som er aktive, og den aktiviteten som foregår finner sted på religiøse arenaer, fengsler og internett. De uttrykker bekymring for at dømte fremmedkrigere og terrordømte som løslates de nærmeste årene, vil danne fysiske og digitale nettverk der det radikaliseres, planlegges angrep og oppfordring til terror. Trusselen fra ekstrem islamisme ligger, med andre ord, fortsatt latent i form av oppfordring til soloterrorisme, men også blant selvradikaliserende individer.

Figur 2: (PST, NTV, 2020, s. 16)

I denne illustrasjonen av PST ser vi at i perioden 2018-2020 har det vært en nedgang i antall terrorangrep utført av ekstreme islamister, og en økning i antall terrorangrep utført av høyreekstreme i Europa. Dette viser en endring i trusselbildet, som blir fremtredende i denne perioden.

Utviklingen av trusselaktiviteten i det digitale rom, har i denne perioden blitt synlig for PST, der de i året 2019 viser til at mye av kontakten mellom ekstremister skjer digitalt og i mange tilfeller over landegrensene. I NTV 2020 får internett for første gang egen undertittel 'internett - en viktig arena for radikalisering'.

Internett er en ideell arena for uorganiserte grupper og individer som mangler en organisasjon/pådriver som fremdriver ideologi eller mål. Ulike nettforum og sosiale medier gjør det lett å finne individer som har like ideer, tanker og meninger. Dette ser vi i trusselvurderingene til PST i denne perioden, for når IS taper kalifatet, flyttet mye av aktiviteten seg til internett. Høyreekstremisme har også blitt et mer grenseoverskridende fenomen, hvor internett har spilt en viktig rolle i den sammenheng (PST, NTV, 2020, s. 17-20). Høyreekstremes målsetting er å verne om den europeiske "hvite" kultur og rase ved bruk av vold, og har et ønske om å starte en rasekrig. Terrorangrepet på New Zealand i mars 2019

vil ifølge PST fortsette å inspirere til ekstreme handlinger. Dette skyldes at terroristen hylles av sine meningsfeller for det store skadeomfanget, og at aksjonen fikk bred mediedekning. Gjerningsmannen spredte dessuten et manifest og en angrepsvideo på nettet (Ibid, s. 19-20). *“Angrepene i 2019 gjenspeiler nettets betydning for radikaliserings og fungerer som en inspirasjon til angrep”* (PST, NTV, s. 19).

Kommunikasjonen og miljøene er i økende grad kryptert og foregår i lukkede fora, også kalt “chans”¹². Det er i disse foraene oppfordring til vold direkte eller indirekte tar sted. Anonymitet og mangel på sensur åpner for en kommunikasjon der individer slipper å ansvarliggjøres for sine utsagn, dette gjør det også lettere for ekstremister å dele sine ekstreme holdninger, meninger og planer (PST, NTV, 2020, s. 19). Det brukes ofte memer¹³, humor og spill-inspirerte bilder og videoer på forumene, bloggene og i samtaler på sosiale medier. Det som er positivt med at ekstremt innhold i større grad er kryptert og foregår i lukkede grupper, er at færre vil bli eksponert for dette innholdet. Dette betyr også at det kan være vanskeligere å avdekke eventuell planlegging gjort av individer/grupper i de ekstreme miljøene.

4.0.6 Trusselvurdering 2021-2023

Denne perioden er preget av global pandemi, og det nevnes at fremtidsutsiktene og konsekvensene av dette er usikre når det kommer til hvordan dette vil påvirke trusselbildet. Trusler i det digitale rom vil fortsette i 2021. Det er i denne perioden tydelig at ekstreme grupper og potensielle terrorister formes og påvirkes av propagandaen fra digitale nettverk. Med andre ord er radikaliseringsen til stede, men i større grad flyttet til nettet. Det vurderes som mulig at både høyreekstreme og ekstreme islamister vil forsøke å gjennomføre terrorhandlinger i Norge gjennom hele denne perioden. I 2020 ble det gjennomført 15 ekstreme islamistiske terroraksjoner i Europa, mens det i 2019 ble gjennomført 6. Det ble videre avverget 3 angrep i 2020, mens 15 angrep ble avverget i 2019. I 2020 ble det gjennomført 3 høyreekstreme terroraksjoner i Europa. I 2019 ble det gjennomført 16 aksjoner. Det ble videre avverget 7 angrep i 2020, mens tallet for 2019 var 14 avvergede terroraksjoner

¹² Høyreekstreme benytter i stor grad anonyme diskusjonsfora på nett, deriblant såkalte “chans”, for å diskutere ideologi og dele propaganda av høyreekstrem karakter. I 2019 publiserte flere høyreekstreme terrorister angrepserklæringer og manifeste på slike fora i forkant av sine angrep (PST, NTV, 2020, s. 19).

¹³ Meme er en betegnelse for bilder og videoer som spres på internett. Meme kan brukes om alt som kan karakteriseres som ‘ideer’, samt ferdigheter, oppførsel og trender. Memer spres som oftest på forum, blogger, og i samtaler i sosiale medier, hvor de gjerne har en humoristisk funksjon. Konseptet internettmeme er løst tilknyttet med viral markedsføring i digital kultur. Internettmeme har endret måten folk kommuniserer på, og kan brukes for å dele synspunkt om noe, eller bare for å holde samtaler i gang. Kjennskap til internettmeme kan i visse grupper danne tilhørighet og gi sosial status (Ervik, 2022).

(Tallene er hentet fra PSTs database). Angrepet i Oslo i juni 2022 og de avvergede angrepene viser at terrortrusselen i Norge er reell (PST, NTV, 2022, s.22). I 2023 ser vi en tydeliggjøring i trusselbildet. *“En eventuell terrorhandling vil sannsynligvis bli gjennomført av en enkeltperson, med angrepsmidler som er lett tilgjengelige for gjerningspersonen, mot mål som inngår i dens fiendebilde”* (PST, NTV, 2022, s. 5). Selv om handlingen utføres alene, har gjerningspersonen sannsynligvis blitt radikalisert på internett. Internett muliggjør også informasjonsdeling og rekruttering på tvers av landegrensener.

Trusselen fra ekstreme islamister ble vurdert som skjerpet i slutten av forrige periode. Bakgrunnen for dette er den økte spenningen mellom ytringsfriheten og det mange muslimer opplever som krenkelser av islam (PST, NTV, 2021, s. 18). IS og AQs propaganda, sammen med aktiviteten i ulike ekstreme digitale nettverk, vil gi inspirasjon til nye terrorhandlinger i denne perioden. Terrortrusselen fra høyreekstremister kommer primært fra det akselerasjonistiske digitale nettverk. Deltakerne i nettverkene oppfordres blant annet til å utføre volds- og terrorhandlinger, og det legges vekt på at det haster. Slike nettverk har påvirket flere høyreekstremister til å planlegge terrorhandlinger i Vesten de siste årene.

Det høyreekstreme miljøet i Norge er et stadig mer mangfoldig ideologisk landskap og omfatter mange ulike høyreekstreme retninger. Ytre høyre¹⁴ er samlebetegnelsen for alle disse ulike retningene. Ideologien i høyreekstremisme forenes i ideen om en etnisk nasjonalisme, hvor stat og folk skal være en enhet som baseres på ideen om en felles “rase” eller kulturelle kjennetegn (PST, NTV, 2023, s. 31). Individuer og grupper som ikke er en del av dette fellesskapet, anses å være en trussel. Høyreekstremister er også antidemokratiske, og ser på grupper av mennesker som grunnleggende forskjellige og av ulik verdi (Ibid). En annen forenende faktor i det høyreekstreme miljøet, som blir fremstilt som en eksistensiell trussel, er konspirasjonsteorier som hevder at den hvite rase utsettes for et folkemord, og at den vestlige kulturen er i ferd med å forsvinne. Dette begrunnes med lave fødselstall blant hvite, og innvandring fra ikke-vestlige land (PST, NTV, 2022, s. 15). Høyre-radikalt tankegods vurderes

¹⁴ Ytre høyre er en samlebetegnelse for høyre-radikale og høyreekstreme ideologier og har to sentrale kjennetegn: For det første, ideen om at stat og folk skal være en enhet. Grupper som ikke regnes å tilhøre denne enheten anses som en trussel. For de andre er ytre høyre enten motstandere av demokratiet som styreform, eller så utfordrer de sentrale liberale verdier som demokratiet bygger på. Det som skiller de høyreekstreme fra de høyre-radikale, er deres syn på demokratiet og deres aksept for vold for å skape politisk endring. Høyreekstreme ønsker å avvike demokratiet og aksepterer vold for å nå politiske mål. Dette gjelder imidlertid ikke for de høyre-radikale. Både høyreekstreme og høyre-radikale er imidlertid ofte skeptiske til myndighetene, som anses som korrupte (PST, NTV, 2021, s. 24).

å ha et større potensiale for å tiltrekke seg sympatisører enn høyreekstrem ideologi, men erfaring viser at for flere kan tilstedeværelse på høyreradikale digitale fora fungere som en inngangsport til høyreekstremisme (PST, NTV, 2021, s. 23).

Terrortrusselen vil i denne perioden primært komme fra enkeltpersoner som har blitt radikalisert på ulike digitale plattformer, i tillegg til at høyreekstremismen i de siste årene har blitt mer transnasjonal (Ibid). I to av angrepene som ble gjennomført i 2021 hadde gjerningspersonene publisert manifeste som viste at de var inspirert av terrorister som Anders Behring Breivik og Brenton Tarrant, som var ansvarlig for terrorangrepet i New Zealand i 2019 (PST, NTV, 2022, s.33). DNM vil fortsette å utøve aktivisme, både fysisk og digitalt, for å påvirke, radikaliserer og rekruttere nye medlemmer (PST, NTV, 2022, s. 17). Grunnet deres innebygde aksept for vold, vurderes akselerasjonster å utgjøre den største trusselen blant høyreekstremistene i 2021-2023.

Propaganda fra IS og AQ rettes mot et stadig yngre publikum på deres foretrukne digitale fora og i en form som er målrettet unge (PST, NTV, 2021, s.21). Vi ser fortsatt at digitale nettverk er sentrale både i radikaliseringsprosessen og i angrepsplanleggingen i denne perioden. På mange måter erstatter det også terrororganisasjoners funksjoner (PST, NTV, 2021, s. 22). Til tross for et tydelig svekket ekstremistisk miljø i forhold til tidligere perioder, eksisterer det fortsatt et ekstremistisk miljø, som delvis mobiliserer seg digitalt. Det vurderes derfor fortsatt som mulig at ekstreme islamister vil forsøke å utføre terrorhandlinger i 2022. Terrortrusselen vil enten komme fra personer som er inspirert av ideologien og budskapet til terrororganisasjonene IS og AQ, eller fra personer som er mobilisert av forhold som oppleves som provokasjoner, krenkelser eller undertrykkelse av religionen islam og muslimer (PST, NTV, 2022, s.19)

IS-sympatisører tilhører de mest ytterliggående og mener at alle som ikke er tilhengere av deres versjon av troen, er vantro. Dette omfatter frafalne eller såkalte kjetterske muslimer og regimer, samt vestlige stater, grupper, organisasjoner eller individer. Vestlig støtte til intervensjonen i muslimske land og krigføring mot IS og AQ, samt det de opplever som undertrykkelse og krenkelse av muslimer i Vesten, brukes derfor som en legitimering av terrorangrep (PST, NTV, 2022, s. 18). I juni 2022 ble Norge rammet av det PST vurderer som et ekstremistisk terrorangrep. Dette var noe PST mente var sannsynlig. Totalt sett har

IS inspirert til et langt høyere antall angrep i Vesten enn AQ. Dette kan gjenspeile det faktum at ingen terrorgruppe tidligere har hatt så stor oppslutning globalt som IS.

Til tross for europeiske myndigheters kampanjer for å slå ned propaganda på internett de siste årene, distribueres fortsatt 10-20 år gammel propaganda (PST, NTV, 2021, s.21). I denne perioden er det sannsynlig at nordmenn vil delta i transnasjonale, voldsopfordrende lukkede grupper på nett. Dette er arenaer vi vet kan bidra til at enkelte radikaliseres og videre inspireres til å begå terrorhandlinger. Høyre-radikale- og høyreekstreme vil fortsatt bruke nettet som den viktigste arenaen til å fronte sine ideer (Ibid, s.23). Vi ser at denne perioden også er preget av radikaliserings gjennom ulike internett-kanaler både i norske, nordiske og transnasjonale digitale nettverk der det pågår diskusjoner rundt ideologi, fiendebilder og våpen (PST, NTV, 2022, s. 16). Kommunikasjon foregår anonymt og sensur forekommer i liten grad. Dette medfører at ekstremistisk propaganda normaliseres, og grupper i fiendebildet gradvis dehumaniseres. Ekstremisme forkledd som humor bidrar til å ufarliggjøre ekstremistisk propaganda og på denne måten viskes skillet mellom det virtuelle og det virkelige liv ut, noe som kan bidra til å senke voldsterskelen (PST, NTV, 2021, s. 24).

Gjennom både tradisjonelle og sosiale medier vil hendelser som oppleves som krenkende for muslimer kunne spres raskt, til et stort publikum globalt. Algoritmene i nettsøk og sosiale medier kan lede personer til mer ekstremt innhold. Majoriteten av de som radikaliseres på digitale fora, forventes å være unge voksne og mindreårige. På åpne plattformer som TikTok, Instagram og Telegram kan personer bli eksponert for ekstremistisk propaganda (PST, NTV, 2022, s.33). Det kan være kort vei fra å bli eksponert til man befinner seg i starten av en radikaliseringsprosess.

I de tidligere trusselvurderingene har vi sett at hendelser utenfor Norge kan påvirke det norske trusselbildet. I 2022 så vi at enkelte nordmenn med høyreekstremistisk tilknytning valgte å delta i krigen i Ukraina, til tross for at krigen ikke har noen tydelig ideologisk betydning for norske høyreekstremister. Det forventes imidlertid at høyreekstreme personer som velger å delta i krigen, vil kunne få økt våpenkapasitet, lavere voldsterskel, utvidet ekstremistisk nettverk og krigstraumer (PST, NTV, 2023, s. 33). Dette kan få konsekvenser for det norske trusselbildet i tiden som kommer.

4.1 Refleksjoner rundt NTVs utvikling

Denne tabellen gir en innsikt i bruken av begrepene ‘internett’ og ‘sosiale medier’, knyttet til radikaliserings i alle 23 NTV.

NTV	Internett	Høyre-ekstremisme	Ekstrem islamisme	Radikalisering/ekstremisme	Sosiale Medier	Høyre-ekstremisme	Ekstrem islamisme	Radikalisering /ekstremisme
2004	0	0	0	0	0	0	0	0
2005	1	1	0	0	0	0	0	0
2006	1	0	1	0	0	0	0	0
2007	0	0	0	0	0	0	0	0
2008	1	1	0	0	0	0	0	0
2009	3	1	1	0	0	0	0	0
2010	4	1	0	0	0	0	0	0
2011	4	1	0	0	3	0	0	1
2012	7	0	0	1	1	1	0	0
2013	7	2	1	0	2	0	1	0
2014	7	2	4	0	1	0	1	0
2015	6	5	1	0	1	0	1	0
2016	1	1	0	0	5	1	2	0
2017	5	2	3	0	1	0	0	0
2018	4	1	1	0	10	1	0	0
2019	9	4	3	0	2	0	0	0
2020	12	5	4	1	4	1	0	1
2021	8	3	1	0	2	0	2	0
2022	5	0	0	0	3	0	1	0
2023	3	0	0	3	4	1	0	0
Totalt	88	30	20	5	39	5	8	2

Tabell 1: Tabellen gir en oversikt over hvor mange ganger begrepene 'internett' og 'sosiale medier' har blitt nevnt i alle 23 trusselvurderinger av PST. Nederst i tabellen er totalt antall ganger disse begrepene har blitt nevnt, men mange av disse er nevnt i relasjon til andre tema i trusselvurderingen, som ikke omhandler radikaliserings. I mange av tilfellene ble internett og sosiale medier nevnt i kapitlene 'etterretning' og 'trusler mot myndighetspersoner', noe vi valgte å ikke inkludere i denne tabellen, da det ikke er av like høy relevans for vår problemstilling. Vi har sett på hvor mange ganger begrepene 'internett' og 'sosiale medier' blir nevnt i tilknytning til høyreekstremisme og ekstrem islamisme, samt radikaliserings til ekstreme miljøer generelt. Derfor har vi utformet tabellen slik.

Vi bestemte oss for å ta et søk på ordene 'internett' og 'sosiale medier' i alle 23 NTV for å få et overblikk over utviklingen av internett og sosiale mediers betydning og utvikling i trusselvurderingene. Tabellen viser tydelig at internett og sosiale medier får en vesentlig større betydning etterhvert i NTV, og at toppåret for antall ganger internett blir nevnt er NTV 2020, og at toppåret for sosiale medier var i 2018, selv om det ikke var i relasjon til radikaliserings. Det vi også kan se ut ifra tabellen er at internett blir nevnt hele 88 ganger i 23 ulike trusselvurderinger, hvor 30 av disse knyttes til høyreekstremisme. 20 ganger av 88 blir internett nevnt i forbindelse med ekstrem islamisme. Dette tyder på at høyreekstremisme oftest blir nevnt i sammenheng med internett. Sosiale medier blir nevnt totalt 39 ganger, hvor 5 av disse knyttes til høyreekstremisme, og 8 til ekstrem islamisme. Dette tyder også på at ekstrem islamisme blir i større grad knyttet til sosiale medier enn høyreekstremisme, selv om det er ganske like tall.

Vi kunne med fordel også inkludert ord som 'nett' og 'digital/digitalt' i søkene, men vi valgte å bare fokusere på 'internett' og 'sosiale medier' for å få et generelt overblikk, og for å se om det var en tydelig utvikling eller ikke i bruken av disse ordene i NTV.

Det er utvilsomt at trusselbildet i Norge har endret seg vesentlig siden den første vurderingen kom i 2004. Både med tanke på at NTV i 2004 var på kun 3 sider, og den som ble publisert i år (2023) var på 25 sider, men også fordi det har skjedd enormt mye i verden på disse 19 årene. Det har vært kriger, konflikter og teknologisk utvikling og fremskritt som hadde vært vanskelig å forutsett. Det sammensatte trusselbildet i enhver nasjon påvirkes av mange ulike faktorer, både fra indre og ytre trusler, og man må til enhver tid være oppdatert på samfunnsutviklingen og tilpasse seg til den tiden vi lever i.

Et sentralt utviklingstrekk ved trusselvurderingene, er at de blir stadig mer og mer utdypende.

De senere årene har de et preg av å være veldig detaljert og oversiktlig, og det er tydelig at utformingen av trusselvurderingene forbedres og blir mer leservennlige år for år. PST skriver også innledningsvis i NTV 2019 at trusselvurderingene har blitt en viktig del av PSTs samfunnskommunikasjon, så det er tydelig at det går mange ressurser på å utforme trusselvurderingene, og at de strever etter å gjøre de mer og mer utfyllende og informative. Informasjonen i trusselvurderingene blir etterhvert mer komprimert og “rett på sak”, som gjør at de er veldig lett å lese og oppleves som oversiktlig. Innholdet i trusselvurderingene blir mer og mer omfattende, år etter år. Det er mye mer informasjon om de ulike tingene de tar for seg i trusselvurderingene, mye mer åpenhet, og mye mer informasjon og detaljer å få, enn i starten av trusselvurderingene. Vi ser også at kategorien ‘politisk motivert vold’ blir mindre og mindre relevant, ettersom truslene fra ‘ekstrem islamisme’ og ‘høyreekstremisme’ blir mer tydelig. Det merkes godt at PST går for mer åpenhet og så mye informasjon som de kan gi, i NTV 2023. De har blant annet med ulike eksempler på avvergede terrorangrep i Norge, som man mest sannsynligvis kanskje ikke hadde fått med seg dersom PST valgte å ikke dele dette med offentligheten. Men å se at man får jobben gjort, også i Norge, kan for mange være betryggende.

Mange av de største truslene for det norske samfunnet i dag, har internett vært en medvirkende faktor i, en akselerator om du vil - spesielt når det kommer til radikaliserings, ekstremisme og terrorisme, men også i andre områder som også er den del av det sammensatte trusselbildet. Det trusselbildet vi ser i dag, er definert av “internett-epoken” vi befinner oss i, hvor internett har en innvirkning i hverdagen til majoriteten av befolkningen. Ekstreme individer og grupper har funnet en måte å utnytte dette til sin fordel, og har brukt internett som et verktøy for å spre propaganda, radikalisere og rekruttere medlemmer til sin sak. Dette har kommet til uttrykk i trusselvurderingene.

“Internett-epoken” anser vi som mest sentral fra perioden 2021-2023, men kan stadfestes som perioden etter 22. juli 2011, hvor internett blir en stadig økende og mer fremtredende del av trusselvurderingene. Men det kommer enda tydeligere og mer “pressende” frem i perioden 2021-2023, hvor internett har fått en så sentral plass i trusselbildet at vi trolig kan snakke om starten på en ny epoke i trusselvurderingene.

I perioden 2004-2008, ser internett ut til å være av liten betydning for trusselbildet. Internett gjør sin innmarsj i NTV i 2005. Etter dette nevnes begrepet sporadisk med tilknytning til

radikalisering og spredning av propaganda og annen informasjon. I 2006 ser vi at PST for første gang betegner internett som en arena for selvradikalisering. Vi ser med andre ord en rask tilknytning til vår problemstilling, når internett nevnes i sammenheng med radikalisering og ikke minst en arena for selvradikalisering. Det vi kan konstatere er at internett blir brukt som et verktøy allerede i 2006, og dermed har en påvirkning på trusselbildet. Fra 2008 ser vi at sosiale medier knyttes til ekstreme ismer, og blir det i alle trusselvurderinger som kommer.

I perioden 2009-2011 er PST tydelig på at det foregår økt radikalisering og propaganda på nett, knyttet til høyreekstremisme og ekstrem islamisme. I denne perioden anses ikke høyreekstremisme som en direkte trussel, men et ordensproblem. Fokuset er mer rettet mot ekstrem islamisme og den ekstremistiske aktiviteten som foregår internasjonalt og hvilken effekt dette har på Norge og norske interesser. Til tross for økende radikalisering og propaganda, anses ikke internett som hovedarenaen for dette i denne perioden. Ut ifra trusselvurderingen anser vi det som starten på noe som vil få en stor betydning for trusselbildet, radikalisering og kommunikasjon. Høyreekstremer, som anses som svekket i denne perioden, viser at til tross for å oppleves som svekket, har miljøet økt tilstedeværelse digitalt, noe som øker gradvis i periodene vi går gjennom.

Vi ser i perioden 2012-14 etter 22.juli at internett blir en arena for å tilegne seg operativ kompetanse. Det her i relasjon til manifestet Anders Behring Breivik publiserte i forkant av terrorangrepet, som inneholder instruksjoner til soloterrorister. I tillegg til dette foregår en karikaturstrid i de skandinaviske land, som fører til økt radikalisering blant unge norske ekstreme islamister. I samme periode ser man en utvikling av konspirasjonsteorier og propaganda på nett. Det oppleves som om polariseringen mellom de ekstreme miljøene forsterkes. Dette preger trusselbildet, til tross for at kun ekstreme islamister anses som en trussel, det er dog mye ekstremt innhold som sprer seg via nett, samtidig som det er en arena for kommunikasjon og radikalisering. Dette preger trusselvurderingen i hele perioden og utviklingen skjer raskt.

For allerede 2015 er IS sitt Kalifat etablert og mange ekstreme islamister som deler gruppens ideologi velger å tilknytte seg ved å reise ned som fremmedkrigere. Sikkerhetssituasjonen er mer uforutsigbar enn på lenge. Norge er ikke like hardt rammet av terrorangrep som mange andre vestlige land, men utviklingen i denne perioden (2015-2017) er gjennomgående

negativ. Denne perioden er preget av IS sin sterke globale tilstedeværelse på flere arenaer. Utviklingen til IS har ringvirkninger på motstridende ekstreme miljøene, og vi ser en økning i anti-islamisk retorikk blant høyreekstreme både digitalt og gjennom fysiske demonstrasjoner. Internett blir i denne perioden veldig synlig som et verktøy for radikaliseringsaktivitet og propagandavirksomhet i de ekstreme miljøene. I slutten av perioden ser vi en nedgang i radikaliseringsaktiviteten til ekstrem islamisme. Denne nedgangen fortsetter inn i perioden 2018-2020. Men vi ser en stor endring her. Der høyreekstremisme “blomstrer” og blir en økt bekymring. Fokuset i NTV gjenspeiler denne utviklingen videre. I slutten av 2019 og begynnelsen av 2020 vurderer PST at det er like sannsynlig at en terrorhandling vil bli utført av høyreekstremister som av ekstreme islamister. De ekstremistiske gruppene opptar like stor andel i trusselbildet i NTV 2021-2023.

Vi ser at ekstreme miljø har fått en ny hovedarena for kommunikasjon og spredning av innhold. Nå har internett blitt en integrert del av de ekstreme miljøenes operative virksomhet, som vil si at vi i større grad ser et internasjonalt ekstremt miljø, både i høyreekstremisme og ekstrem islamisme. Dette øker spredningen av konspirasjonsteorier og samler radikalisererte med like holdninger og overbevisninger. Et eksempel på dette er akselerasjonisme.

Til tross for ulik utvikling for de ekstreme gruppene, ser vi at internett med tiden har blitt en viktigere del av trusselbildet på grunn av hvordan de ekstreme gruppene bruker det som verktøy. Men er dette bare på grunn av internett vi ser denne utviklingen av ekstremisme? Det er vanskelig å si hvordan trusselbildet, og samfunnet vi ser i dag kunne sett ut uten internett. Men det er utvilsomt at internett er en medvirkende faktor i hvordan radikaliseringsaktivitet har utviklet seg i den digitale alder. Men det kunne like gjerne vært en trussel i samme grad som i dag, uten internett. Så internett er nok ikke grunnen til at trusselbildet er slik det er i dag, men heller en medvirkende faktor.

4.2 Intervju med PST

I forbindelse med oppgaven vår, ønsket vi å ha et intervju med PST for å få et bedre innblikk og forståelse av trusselvurderingene. Intervjuet ga oss et verktøy for bedre forståelse av utformingen, samt en fortolkningsramme av trusselvurderingene. Det er viktig å påpeke at med bare ett intervju av én ansatt i PST, så vil vi ikke beregne eller ta utgangspunkt i at alle svarene representerer hele PSTs oppfatning av spørsmålene, og tok/tar forbehold om at ved noen av spørsmålene som går ut på personlig mening eller oppfatning, er det informantens

subjektive mening eller oppfatning som gjelder, og er ikke representativ for hele PST. Her tar vi alle involverte i bruk litt skjønn og sunn fornuft. Informanten vi intervjuet er en analytiker, som jobber med å analysere informasjonen PST mottar og vurderer.

PST sine første trusselvurderinger er ikke så beskrivende ovenfor hva PST gjør og hvem de er. Dette endrer seg etterhvert med en tydeligere beskrivelse av hva PST gjør og hvordan de jobber. Vi oppfatter det som om PST i starten muligens er mer private om hva som gjøres av PST. På bakgrunn av denne observasjonen stilte vi noen konkrete spørsmål til informanten om hva PST gjør og hvordan de jobber. Informanten forteller at PST jobber under sterk kontroll fra EOS-utvalget, som følger med på PSTs arbeid. EOS-utvalget har som oppgave å “kontrollere etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste som utføres eller styres av offentlig myndigheter, og har som formål å ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser” (EOS-utvalget, 2023). PST er underlagt Justis- og beredskapsdepartementet, har sitt mandat og oppdrag definert i politiloven §17, blir kontrollert av EOS-utvalget, og jobber etter etterretningsdoktrinen.

Etterretningsdoktrinen beskriver arbeidsprosessen til PST, og informanten vår fortalte oss at PSTs etterretningsdoktrine er unntatt offentligheten, men ikke gradert. Informanten sa at Politiets og forsvarrets etterretningsdoktrine er åpne, og at den er veldig lik PSTs etterretningsdoktrine. Vi søkte dermed opp etterretningsdoktrinen til politiet, hvor de beskriver den slik; *“Formålet med etterretningsdoktrinen er å etablere en felles forståelse for hva etterretning er, definere sentrale begreper og beskrive en arbeidsprosess for å produsere beslutningsgrunnlag”* (Politidirektoratet, 2020, s. 9). Med andre ord er PSTs etterretningsdoktrine forklarende for PSTs arbeidsprosess, og gjør de ansatte i PST i stand til å kunne ta gode og informerte beslutninger, som bidrar til å gi beslutningsstøtte til ledelsen.

Videre spurte vi om informantens arbeidsoppgaver som analytiker i PST. Informanten sier at jobben består av å motta informasjon fra ulike kilder - alt fra egeninnhentet informasjon, som vil si åpne kilder som forskning og nyhetsartikler, og behandler og analyserer denne informasjonen for å kunne gi beslutningsstøtte. Informanten forteller at det er det som er formålet med analyse i PST - å sette ledere i stand til å ta bedre beslutninger. Dette er bare en liten del av arbeidet PST gjør. Informanten gir oss videre et innblikk i oppbyggingen av PST og tydeliggjør oppgavene for oss. Informanten beskriver PST som en del av politietaten med en slags direktorat-status. Dette gjør at de jobber annerledes enn store deler av resten av

politietaten. Informant beskriver PST som litt mer fristilt fra resten av politiet. PST analysenivåer er delt opp mellom taktisk, operasjonelt og strategisk, sier vår informant. Det strategiske er mer langsiktige trender slik som trusselvurderingen er, som er et strategisk analyseprodukt, men PST produserer også rapporter på enkeltpersoner, der man vurderer om en person er radikalisert eller ikke. Hvis individet vurderes som radikalisert blir det ansett som et taktisk analysenivå for PST, sier informanten.

På bakgrunn av våre interesser for trusselvurderingene, spør vi informanten om hvordan informanten, som en analytiker i PST, jobber med radikalisering. Svaret vi får er at gjennom de siste årene, har informanten jobbet med hele spekteret, kommer med råd og analyser knyttet til enkeltpersoner og hvordan man skal håndtere radikalisering på et individnivå, men også bidratt med innhold og utforming av trusselvurderingene.

Så langt har informasjonen vi har fått av intervjuet tydeliggjort hvordan PST, som en etterretnings- og sikkerhetstjeneste, jobber med håndteringen av radikalisering og hvordan én ansatt kan være med på prosessen med utformingen av NTV. Vi benyttet med dette muligheten vi hadde til å stille PST spørsmålet “Hvorfor begynte PST med trusselvurderinger?”. Svaret vi fikk var at det står i politiloven. I politiloven §17b blir mandatet og oppdraget til PST definert, som kan ses i sin helhet i vedlegg 6. I denne definisjonen kommer det blant annet frem at PST skal utarbeide en årlig trusselvurdering

Samtalen gikk deretter naturlig i retning av den første trusselvurderingen, publisert i 2004. Den første trusselvurderingen er preget av 9/11 og “krigen mot terror”, som Norge var en deltaker i. Det legges stor fokus på ekstrem islamisme og al-Qaida er i denne perioden den største trusselen mot norsk sikkerhet. *“Al-Qaida var jo en ganske avansert organisasjon på det tidspunktet - så det var jo det sikkerhets- og etterretningstjenesten jobbet med i stor grad, i mange, mange år etter 2001”.*

Senere i intervjuet snakket vi om terrorangrep, og hvorvidt det har blitt mer eller mindre terrorangrep etter internett. I denne sammenheng kom vi inn på hvordan vestlige sikkerhetstjenester samarbeider for å håndtere terrorisme, som har vært en utfordrende læringskurve. Her forteller informant om hvordan vestlige sikkerhetstjenester har blitt bedre til å stoppe angrep de siste ti årene, ettersom 11. september førte til en “ny virkelighet”. Videre sier informant at politisk motivert vold ikke er nytt, det har eksistert lenge, men ingen

av de tidligere organiserte gruppene har vært like utviklet som AQ - *“det er ikke sammenlignbart”*.

I forbindelse med andre vestlige sikkerhetstjenester og et tidligere spørsmål vi stilte, som innebærer hvilke kilder PST bruker til innhenting av data, ville vi stille spørsmål om “Er det tett transnasjonalt samarbeid mellom PST og sikkerhetsmyndigheter i andre land?”.

Informanten sier at ja, det er omfattende samarbeid, men at det er et typisk spørsmål som informanten ikke kan si så mye mer om. Informanten henviser oss dog videre til å gjøre et digitalt søk på Club de Berne, som ga oss et innblikk i hvordan samarbeidet foregår. Club de Berne er et hemmelighetsstemplet samarbeid mellom de 27 medlemslandene i EU, samt Norge og Sveits, hvor det deles etterretning mellom de ulike landenes etterretnings- og sikkerhetstjenester (Rettman, 2011).

Under intervjuet ville vi gå mer inn på innholdet i selve trusselvurderingene. Vi tenkte at det var hensiktsmessig å starte med hvordan PST håndterer en trussel. Informanten gjør det tydelig at spørsmålet er omfattende, men et viktig skille er at PST jobber med personer som har intensjon om å utøve vold på en eller annen måte. Informant presiserer at det ikke er nok å ha “uspiselige eller forferdelige meninger”, og at de “smarte” ikke vil komme med slike utsagn, noe PST kaller operasjonssikkerhet. Det må ligge en intensjon eller en utvikling rettet mot voldsintensjon før PST oppfatter det som en trussel og kan iverksette tiltak. Det vil si at PST kommer inn på et litt senere tidspunkt, når trusselen er utviklet. *“Der bruker vi en analogi eller modell som kalles radikaliseringsstunellen, som er et bilde, eller den er jo utredet fra forskning, men de som er helt i begynnelsen av en radikaliseringsprosess, der er det gjerne andre samfunnsaktører som gjør noen ting, og der har jeg nevnt noen tidligere”*.

Videre tydeliggjør informanten at hva som oppfattes som radikaliseringsprosess kan forstås ulikt og jobbes med på ulike nivå og av ulike samfunnsaktører, som samarbeider. *“NAV, skole, kommune, og foreldre i mange sammenhenger, og ordinært politi og så videre. PST står ikke alene i arbeidet med radikaliseringsprosess i Norge”*.

“Man må huske at radikaliseringsprosess er et normativt begrep, altså, noen som er radikaliserert fra vårt perspektiv, trenger ikke nødvendigvis å være radikaliserert fra et annet perspektiv, det her er jo ikke hugget i stein, det er ikke objektive sannheter det er snakk om”, sier vår informant.

En utviklet trussel handler for PST om kapasitetsbygging og voldspotensialet. Det at et radikalisert individ begynner å bygge kapasitet, som vil si å begynne å anskaffe våpen eller bygge bombe, er et objektivt holdepunkt - for da er det et tydelig voldspotensiale. Dette er ifølge informanten vanskelig når man ikke har et tydelig holdepunkt og man må vurdere utydelige situasjoner. Informant beskriver det som et vanskelig terreng å operere i.

Videre i samtalen om hva som oppfattes som en trussel i PST, relatert til trusselvurderingene, kom vi inn på terrorgrupper. Informant sier at en godt organisert terrorgruppe med kapasitet og voldspotensial vil oppfattes som farligere, fordi dårlig organiserte grupper sannsynligvis ikke vil lykkes i like stor grad med operasjonen sin.

Vi introduserte så en påstand om at flere terrororganisasjoner, uansett bakgrunn, størrelse og ideologisk standpunkt, tar inspirasjon fra militæret, både i organisering og utseende. Informanten syntes dette var en interessant observasjon, og sa at nøkkelbegrepet her kan være disiplin - *“og det er jo litt sånn, det man typisk sa på 80-90 tallet at man sendte gutter inn i militæret, også kom det menn ut, ikke sant?”*.

For å avrunde temaet om trusler, spurte vi om hva den største utfordringen PST står overfor når de skal vurdere trusler. Da svarte informanten at PST ikke har kontroll over hva alle gjør til enhver tid, noe PST heller ikke skal ha - men at dette selvfølgelig gjør jobben vanskeligere. Jobben med å avdekke og ikke minst forebygge trusler er en utfordrende jobb å ha, sier informanten. Å ha tilstrekkelig tilgang til informasjon er også en utfordring for PST, i tillegg må det prioriteres hvilke trusler som skal behandles, og hvilke som blir mindre prioriterte. Her må det gjøres faglige vurderinger og prioriteringer. Informanten kom med et eksempel på hvor utfordrende det kan være å prioritere trusler, og at en potensiell trussel stadig må observeres i tilfelle den skulle utvikle seg i negativ retning:

“Et eksempel kan jo være miljøbevegelsen, ikke sant? Den radikale miljøbevegelsen – er det PST sitt ansvar, eller ikke? Det er mye som tyder på at det ikke er det, for det er jo ikke akkurat et utviklet voldspotensial der. Men kanskje det kan bli det i fremtiden. Så det gjør at det er veldig vanskelig å jobbe med, ikke sant, for det er hele tiden bevegelse. Så vi må forstå samfunnet i nåtid - i sanntid, egentlig - for å kunne forstå radikalisering. Derfor er det viktig at det forskes på”.

I tillegg til trusler, som kommer tydelig frem i trusselvurderingene over tid, kan det også forekomme hendelser som ikke er nevnt i trusselvurderingene. *“Vi hadde et angrep i fjor sommer [2022], men fordi om det skjer et angrep så trenger ikke det å bety at det generelle trusselnivået fra den trusselen er så veldig høy. For det kan være enkeltpersoner eller enkeltmiljøer”*. En enkelthendelse betyr med andre ord ikke nødvendigvis at det er en endring i trusselnivået, da trusselbildet er en vurdering sammensatt av flere faktorer.

Ved å lese trusselvurderingene ser vi at internett har blitt en sentral del av radikaliseringsprosessen for mange. Vi ønsket dermed å spørre informanten om hvor det er individer finner innholdet som påvirker dem og radikaliserer dem. Det er en stund siden informanten har jobbet med dette “hands on”, men føler seg ganske sikker på at: *“..det fremdeles er alt fra de litt mer uskyldige humor-nettstedene, og selvfølgelig Facebook og Twitter, Instagram, Reddit, ikke minst – alle disse her ‘SoMe’ kanalene. Apper også, TikTok, Snapchat. Det finnes radikalt innhold i disse appene.”* Disse sosiale mediene og nettforumene kan være en "gateway" til dypere og mer ekstremt innhold. Mange av disse nettforumene har blitt brukt av høyreekstreme terrorister, sier informanten, og spør oss om vi har hørt om 8Chan, som Phillip Manshaus var en aktiv bruker av. Slike ‘channer’ dukker opp og blir nedlagt hele tiden. Med andre ord dukker det opp nye forum kontinuerlig, noe som gjør det vanskelig å holde oversikt over disse sidene.

“Også har du jo helt nede på altså, det ‘mørke nettet’, hvor man bruker det her ‘t-tor browserne’ til å kommunisere på en måte som er veldig vanskelig å spore tilbake til deg selv. Og der kan du finne skikkelige, sånn helt rent ny-nazistisk innhold, for eksempel, eller kommunisere direkte med terroristorganisasjoner sannsynligvis, og så videre. Så det er jo flere lag da, og flere alvorlighetsnivå, og det illustrerer ganske godt dette kaninhullet”.

Det er viktig i denne sammenheng å påpeke at radikalisering ikke nødvendigvis kun er knyttet til internett. Radikalisering kan forekomme i fysisk domene og gjennom sosial fysisk kontakt. Individer som er sårbare for radikalisering eksisterer på flere arena og dette er noe radikaliserer vet og utnytter. *“Mens hos islamistiske terrorister så er det ikke nødvendigvis akkurat sånn, der kan det være den lokale moskeen som er radikaliseringsarena”*, sier informanten. Her understreker informanten at det ikke er noe tegn på at det er slik i de moskeene informanten er i kontakt med. Informanten sier at de har et svært godt samarbeid

med moskeene, og at det ikke er noe som helst problem, men at det kan være en radikaliseringsarena dersom det er et eksisterende radikalt miljø.

Videre sier informant at det høyreekstreme miljøet preges av enkeltpersoner som har blitt radikalisert på internett og i større grad opererer på egen hånd, som soloterrorister. Dette er ifølge informanten på grunn av at høyreekstreme i mye større grad er sårbare som individer. Disse sårbarhetsfaktorene kan være utenforskap, svakt tilknytning til arbeidslivet. Generelt føler de at ikke hører hjemme eller passer inn i det moderne norske samfunnet på noen som helst måte, og søker da etter alternativ tilhørighet på internett.

På bakgrunn av at høyreekstremisme ikke var vurdert som en trussel for det norske samfunnet i 2011, ønsket vi å spørre informanten vår om denne vurderingen som ble presentert i NTV 2011. PST vurderte heller ikke det generelle trusselbildet som endret på grunn av denne enkelthendelsen (22. juli), noe som informanten sa tidligere i intervjuet. Men informanten var klar og tydelig på at PST burde, og har tatt til seg kritikk for denne vurderingen i 2011, og sa:

“Man burde kanskje ha kunne sett for seg at det eksisterer enkeltindivider i Norge sånn at man kun ha varslet samfunnet om det på en tydeligere måte på forhånd. Det er jo det som er grunnen til at vi har trusselvurderinger. Det er jo ikke sånn at alt vi sier i trusselvurderingene er basert på veldig konkret informasjon. Noe av det er jo vurderinger av den verden vi lever i”.

Gjennom dokumentanalysen vi foretok av NTV, la vi merke til at det ofte kan ta litt tid før et nytt fenomen får et beskrivende begrep, som for eksempel soloterrorisme og fremmedkrigere. PST skrev om dette fenomenet, uten å bruke begrepene som er beskrivende for fenomenet, fordi begrepene ikke hadde kommet på plass enda. Vi ønsket å spørre vår informant om dette, da det var noe med NTV vi var nysgjerrige på. Til dette svarte informant at det er store forskjeller på mulige trussel-aktører og trusselkategorier: *“Det med å bare opprette en ny sånn kategori, det er ikke bare-bare.”*

Det tolkes som om at PST foretrekker å være føre-var, og faktisk forstå et fenomen før det defineres, noe både vi og vår informant synes er både viktig og positivt. Det er forventet at man skal vite mye om fenomenet, men også ideologien, for å kunne gjøre gode vurderinger av

ekstreme grupper. De jobber aktivt med å rekruttere bredde i kompetansen for å kunne vurdere trusler fra ekstreme grupper.

PST gir uttrykk for at trusselbildet er komplekst og sammensatt av flere ulike faktorer. Vi har frem til nå gått igjennom hvordan PST samarbeider med vestlige sikkerhets- og etterretningstjenester, og hvordan PST vurderer trusler. Vi vil videre se på hvordan PST håndterer internett som verktøy for radikaliserings. I forbindelse med dette, spurte vi “tror du det har blitt mer eller mindre terrorangrep etter internett?”.

“Det har blitt mindre. Men det er jo et litt ledende spørsmål, for det trenger ikke nødvendigvis å ha noe med internett å gjøre. Og internett har kanskje gjort det, at vi må omstille oss oftere og se ting med nye øyne om og om igjen, men ja. Men jeg tror ikke at internett, er ikke grunnen da, for å si det sånn, det er det nok ikke”, svarer informanten.

I tillegg sier informanten at det er natt og dag på hvordan PST håndterer/jobber med bekjempelsen av radikaliserings før og etter internett. Det tydeliggjøres av informant at PST har hatt utfordringer med håndtering av radikaliserings og hindring av terrorvirksomhet på nett, fordi lovverket henger etter. Informant sier videre: *“Altså, samfunnsutviklingen går fortere enn lovverksutviklingen. Det er mye vi burde hatt lov til på internett, mener vi, som vi ikke har lov til”*. Det blir i perioden vi intervjuet informant presentert en endring av lovverket i favør PST. I ettertid av intervjuet har lovforslaget gått gjennom og PST har fått utvidet sitt handlingsrom på nett, gjennom denne lovendringen, med navnet “Vedtak til lov om endringer i politiloven og politiregisterloven (PSTs etterretningsoppdrag og bruk av åpent tilgjengelig informasjon)” (Gharahkhani, 2023). Dette lovforslaget åpnet opp for at PST skal kunne behandle mer av innholdet som befinner seg på nett. Vi utfordret informant på hva denne lovendringen ville si:

“Da vil vi få lov til å masselagre mye mer informasjon fra internett. Men da åpen informasjon, altså, ikke inne på e-postkontoene til folk, for å si det sånn, men hva har blitt publisert i den og den gruppen, og så videre. Det vil vi kunne lagre og bearbeide på en annen måte enn hva vi gjør i dag. I dag er det ganske høy terskel for at vi skal kunne se på noen på internett, for å si det sånn”.

Behovet for denne lovendringen tydeliggjorde Justis- og Beredskapsminister, Emilie Enger Mehl, under åpningstalen av Øvelse Nord, 24 april 2023:

“Trusselbildet har endret seg vesentlig med vår digitale hverdag, og det er behov for å gi PST virkemidler som er tilpasset den digitale utviklingen. Stortinget vedtok nylig regjeringens lovforslag om en tydeliggjøring av PSTs etterretningsoppdrag og bruk av åpent tilgjengelig informasjon. Lovforslaget tydeliggjør PSTs oppgaver som innenlands etterretningstjeneste” (Mehl, 2023).

Ettersom internett er en stor del av trusselvurderingen i nyere tid, ønsket vi å høre informantens mening om hvorvidt internett har vært med på å påvirke radikaliseringsprosessen, og i så fall, hvordan.

“I veldig, veldig stor grad. Internett har gjort det, hva skal jeg si.. Det forandret spillereglene fullstendig. Det har det virkelig. Ikke bare internett, men også måten internett har utviklet seg på. Altså, internett da jeg var liten gutt, er jo ikke det samme som det internett er i dag. Internett i dag er noe helt annet, og internett om fem år vil være noe helt annet”, sier informanten. Informant viser også til sine tidligere utsagn om “kaninhullet”, hvor dette kan føre til at man graver seg ned og finner drøyere innhold desto dypere du kommer, uten at det er noen tilstede for å korrigere deg eller stille spørsmål til innholdet du blir utsatt for.

Vi avslutter intervjuet med å stille spørsmål rundt hva informanten mener mangler i trusselvurderingene, fordi vi har sett en utvikling i innholdet som PST deler med offentligheten årlig siden 2004. Vi opplever NTV i større grad som utdypende og informative enn tidligere. Informant er enig i dette, og gir et uttrykk for at dette er noe vedkommende også ønsker at PST skal fortsette med - mer åpenhet, mer detaljer.

5.0 Funns og diskusjon

I denne delen av oppgaven vil vi diskutere våre funn gjort i dokumentanalysen opp imot empirien vi har akkumulert og forfattet i relasjon til vår problemstilling, 'Hvordan har PSTs trusselbilde endret seg med internett som et virkemiddel for radikalisering?'. For å kunne svare på problemstillingen var det naturlig å bruke trusselvurderingene som hovedmaterialet til å kunne vurdere utviklingen av trusselbildet. Etter å ha gjennomgått litteraturen,

gjennomført en dokumentanalyse og behandlet intervjuet sitter vi igjen med tre påstander vi skal diskutere:

1. Forståelsen/definisjonen av radikaliserings er relativ og i bevegelse.
2. At denne i senere tid knyttes tett mot vold/terror og henger tett sammen med hendelser og fiendebilde.
3. At internett kanskje er noe av det som er mest definerende for den epoken vi er inne i nå.

Vi har valgt å se på ekstremistiske grupper, med fokus på høyreekstremisme og ekstrem islamisme, for å vurdere en eventuell utvikling i PSTs trusselbilde. For å kunne se en utvikling, har vi gjennomført en dokumentanalyse, hvor vi grundig har gått gjennom trusselvurderingene med fokus på kapitlene 'politisk motivert vold'. Vi har hentet ut og analysert all informasjon av relevans til problemstillingen, og vil nå diskutere innholdet i forhold til våre tre påstander.

1. Forståelsen/definisjonen av radikaliserings er relativ og i bevegelse

Begrepet radikaliserings har beveget seg historisk sett og har ulik betydning ut ifra ulike kontekster og hendelser. Dette kommer tydelig frem i litteraturen vi har innhentet. Vi har gjennom hele oppgaven forsøkt å tydeliggjøre at hva som oppfattes som radikalt, er preget av øyet som ser. Dette vil si at det er forskjellige forståelser av hva radikale utsagn, radikalt tankegods og radikalt innhold er. Det store skille når det kommer til radikaliserings-begrepet i forskningslitteraturen er at noen skriver om radikaliserings med en innebygd aksept av vold, mens noen skiller her mellom radikaliserings (som en prosess), og ekstremisme (innebygd aksept av vold). PST har i trusselvurderingene klare skiller mellom begrepene radikaliserings og ekstremisme, slik vi har redegjort for i del 2.3. Vi ser også her at begrepet radikaliserings ikke alltid har vært like essensielt i trusselvurderingene. Til tross for at vi ser radikale grupper bli nevnt flittig i trusselvurderingene beskrives ikke alle som radikale. Begrepet introduseres for første gang i 2005, men brukes ikke for å beskrive ekstreme islamister, som har vært en del av trusselbildet hele veien, før i 2006. Etter dette ser vi at begrepet brukes likt for beskrive alle ekstreme miljøer.

Som nevnt i kapittel 2, er det uenighet om når vår politiske forståelse av begrepet radikaliserings ble brukt slik vi bruker begrepet i dag, men 9/11 ga radikaliserings et preg som

har sittet igjen siden 2001. I vår levetid har vi sett at radikaliseringsprosessen har vært en del av det store trusselbilde etter 9/11;

“Our war on terror begins with al Qaeda, but it does not end there. It will not end until every terrorist group of global reach has been found, stopped and defeated.”

-- President George W. Bush, September 20, 2001 (National Archives).

Deler av litteraturen vi har funnet argumenter for at den politiske forståelsen av begrepet, radikaliseringsprosessen, oppsto i kjølvannet av London-bombene i 2005 (Bjørge & Gjelsvik, 2015, s. 15). PSTs definisjon av radikaliseringsprosessen kom allerede i NTV 2007, der de introduserer en tolkning av begrepet som tilsier at radikaliseringsprosessen er en prosess der en person i økende grad aksepterer bruk av vold for å nå politiske mål. I definisjonen tydeliggjør PST også at radikaliseringsprosessen finner sted innenfor enhver politisk retning/ekstremt miljø, og er ikke unikt for islamismen (PST, NTV, 2007).

Som vi ser i litteraturen har begrepet eksistert lenge, men forståelsen av begrepet har vært og er i bevegelse, relativt til den tiden man befinner seg i. Bérube et. al. (2019) sin definisjon av begrepet radikaliseringsprosessen gir et inntrykk av at bruken av vold er endepunktet av en radikaliseringsprosessen, noe som gjenspeiler seg i Moghaddam (2005) sin beskrivelse av radikaliseringsprosessen, og ikke minst i trusselvurderingene, der PST indirekte sier at radikaliseringsprosessen kan være et problem, fordi det kan føre til aksepten av voldsbruk.

Som vi viste til i del 2.1.0, gir Moghaddams (2005) modell en stegvis beskrivelse av radikaliseringsprosessen. Vi ser tilknytninger til Moghaddams beskrivelser av en radikaliseringsprosessen i trusselvurderingen, men vi vil påpeke at vi ikke vet om PST har brukt Moghaddam som kilde for å beskrive radikaliseringsprosessen. På bakgrunn av fellestrekkene i beskrivelsen av radikaliseringsprosessen, føler vi oss trygge på at Moghaddams sin beskrivelse, hjelper oss å forstå NTV og utviklingen av det som deles år for år. Et av likhetstrekkene er blant annet radikaliseringsprosessen. I Moghaddams modell kan vi se at en radikaliseringsprosessen har flere utfall, den kan gå raskt i retning av ekstremisme, den kan stoppe opp, forbli på et steg og prosessen kan snu i retning av avradikalisering. Det samme sier PST i sine NTV.

I intervjuet med PST, klargjorde vår informant hva PST ser på som en trussel. Radikale individer og grupper anses ikke som en trussel før de har gitt uttrykk for at de er villig til å bruke vold for å oppnå sine mål, dette betegnes da som en ekstremist. Det er i dette steget av en radikaliseringsprosess at individer/grupper kommer under PSTs radar og blir ansett som en del av trusselbildet. Dette vil si at det ikke nødvendigvis er radikalisering i seg selv som er den største trusselen, men individer som har utviklet et voldspotensialet gjennom radikaliseringsprosessen. Det er disse PST ofte er ute etter å fange opp for å forhindre et mulig negativt utfall. Det kan dermed diskuteres om radikalisering i seg selv er den største trusselen og hvor akseptert skal radikalt innhold være, når det er radikalisering som ofte baner vei til et negativt utfall, som kan resultere i voldsbruk. Grunnen til at man ikke anser radikaliseringsprosessen i seg selv som en trussel, kan være uforutsigbarheten av utfallet. Til tross for at mange individer har tilgang til radikalt innhold ser vi at folk flest som blir utsatt for radikalt innhold ikke ender opp som ekstremister og dermed ikke fullfører stegene i Moghaddams (2005) 'staircase to terrorism'.

2. Radikalisering: Hendelser, vold og terror i en vurdering av fiendebildet

PST er et statlig organ, det gir dermed mening at de bruker den politiske forståelsen av begrepet. PSTs definisjon av radikalisering introduserte vi i del 2.3. Videre er trusselvurderingen (2004) preget av terrorangrep 9/11.

“Vi har aldri sett et lignende angrep som 11. september. Det var jo noe helt nytt. Det forandret jo verden, det gjorde jo det” (Informant, PST, 2023).

Dette bekreftes av vår informant, som tydeliggjør at AQ var en avansert organisasjon på dette tidspunktet, de tok dermed stor plass i PST sine trusselvurderinger i den første perioden, fordi det utgjorde den største delen av trusselbildet på denne tiden. Dette på grunn av hendelser utført av ekstreme islamister.

Disse hendelsene har hatt langtidseffekter, først og fremst ved å påvirke trusselbildet, men har også påvirket det høyreekstremer miljøet. Vi har vist til hvordan hendelser kan påvirke sårbare individer. Det å oppleve å ha et klar fiendebilde, både for individer og nasjoner, og at fiendebildet består av en terrororganisasjon som den største trusselen, kan være med på å radikalisere individer. En opplevelse av å måtte beskytte og ikke minst frykte at en terrorhendelse skal påvirke deg og dine, gjør individer ekstremt sårbare og dermed utsatt for

radikalisering. Dette ser vi gjennom trusselvurderingen gjenspeile seg i utviklingen av høyreekstremisme i Norge.

Hvem blir radikalisert?

De aller fleste som befinner seg på internett og sosiale medier vil møte på radikalt innhold i en eller annen form. Så hvorfor blir noen radikalisert, mens andre ikke? Det som skiller folk som ser radikalt innhold uten å bli radikalisert, fra de som ser radikalt innhold og plutselig befinner seg i starten av en radikaliseringsprosess, er sårbarhetsfaktorer. Sårbarhetsfaktorer ser ulikt ut for ulike mennesker.

I likhet med at veldig mange mennesker befinner seg på nett, vil alle mennesker kjenne på normale menneskelige følelser, som deprivasjon og urettferdighet. Det er noen av disse individene som blir radikalisert. Ifølge Moghaddam er det et problem eller en krise i individets liv som oppstår. Han beskriver det som at individet opplever å bli fratatt ulike følelser som identitetsfølelse, rettferdighet, kjærlighet, omsorg eller meningen med livet. Med andre ord, essensielle deler av et verdig liv (Moghaddam, 2005, s.163). PST ser også ulike likhetstrekk mellom individer som blir radikalisert. Disse individene er identitetssøkende og ser ut til å ofte være på søken etter svar og religiøs veiledning innen ekstrem islamisme. I høyreekstremismen så ser vi at de som søker seg til disse miljøene ønsker å oppnå tilhørighet og/eller få utløp for sin voldelige adferd (PST, NTV, 2010).

Vi har diskutert at sårbarheter gjør oss mer utsatt for radikalisering, og med internett er vi tilgjengelige hele tiden, døgnet rundt, noe som kan gjøre oss sårbare. Internett griper inn i så mange deler av livet, at det å være tilgjengelig for mottak av informasjon, nyheter, potensiell hets og radikalt innhold er medvirkende på å gjøre oss sårbare. Innhold som deles på internett blir stadig mer spesifikt rettet til hver enkelt person, gjennom algoritmer som følger din søkehistorikk og tilpasser innholdet etter hver og en persons internettaktivitet. Med innhold som blir stadig mer personlig rettet, kan det føre til at enkelte føler seg mer truffet av og knyttet til innholdet enn andre.

Sårbarhetsfaktorer for personer som kan oppleve dette er ofte utenforskap, hvor man føler at man ikke passer inn eller befinner seg i utkanten av samfunnet. Andre sårbarhetsfaktorer som gjør individer utsatt for radikalisering kan være rus, psykiatri og kriminalitet (PST, NTV, 2021,s.23). Hvis man er i en slik livssituasjon hvor man opplever noen av disse utfordringene,

kan det oppleves som belastende, og innhold som omhandler det man går igjennom kan være en utløsende faktor for at man havner i starten av en radikaliseringsprosess. Man sitter å surfer på internett i timevis og leter etter og kommer over mer innhold man kan kjenne seg igjen i, og før man vet ordet av det har man møtt likesinnede mennesker man kommer i dialog med. Dette kan gi en følelse av et fellesskap og en tilhørighet som mange sårbare mennesker trenger i livet, og når man først har funnet en plass man føler man hører til, vil det være utfordrende for enkelte å gi slipp på dette.

At sårbare mennesker radikaliseres forekommer oftere enn man skulle tro, og blir godt beskrevet i litteraturen vi har gjennomgått (Moghaddam, 2005, Bjørge, 2018 & Greenberg, 2016 blant annet), PSTs trusselvurderinger (blir først nevnt i NTV 2010, men er et gjentagende tema i de senere NTV), samt informasjon fra vår informant i PST. Sårbarhet gjør det lettere å radikaliseres og å bli radikalisert, ved å utnytte sårbarheten folk kjenner på til å “verve” dem inn i radikaliserens “kampsak”. Dette gjøres ofte ved å bruke eksisterende konfliktlinjer i samfunnet, i form av eksempelvis veldig relaterbare memes og radikalt innhold basert på menneskers sårbarheter, som treffer den tilegnede målgruppen, og gjør dermed folk utsatt for å kunne bli nysgjerrig på et ekstremt miljø. Dette støttes opp av FBI som beskriver propaganda og radikalt innhold som noe uunngåelig hvis du er koblet på internett og har en smarttelefon, for dette gir deg tilgang på ulik informasjon 24/7 (Greenberg, 2016, s. 166). Ifølge statistikk på internettbruk, bruker hele 92,1% av internettbrukere mobiltelefon for å surfe på internett, og 60% av verdens nettrafikk kommer fra mobiltelefonbrukere (Ruby, 2023). Med andre ord ligger radikaliseringskilden i din egen lomme.

Sårbarhetsfaktorer + Internett = Radikalisering?

Slik vi har påpekt tidligere er det flere faktorer som legger til rette for radikalisering. Det betyr ikke at man blir radikalisert fordi man er sårbar og har tilgang til radikalt innhold. Vi ville sett mye ekstremisme dersom dette var tilfelle. Du må være eksponert for rett innhold, til rett tid og i rett livssituasjon. Ofte ser vi at det er ekstreme hendelser som vekker sterke reaksjoner som fører oss inn mot en radikaliseringsprosess, som gir et behov for å uttrykke seg. Dette ble tydeliggjort i NTV 2012 etter 22. juli, da antall ekstreme ytringer mot norske myndighetspersoner økte betydelig, av en grovere og mer alvorlig karakter, enn før hendelsen (PST, NTV, 2012).

I internett-epoken uttrykker mange seg på nett. Her kan vi gå tilbake til individets følelse rundt hendelsen. En person kan oppleve at hendelsen er urettferdig og at det ikke er sterk nok reaksjon fra myndighetene for eksempel. Det er viktig å tydeliggjøre at opplevelsen av hendelsen er individuell, for vi lever i samme samfunn, men ikke nødvendigvis i samme virkelighet. Den uttrykte meningen vil tiltrekke seg andre individer og sannsynligheten for at noen støtter den, er ikke liten. Man har allerede her, på overflaten av kaninhullet, funnet likesinnede. Du vil også oppsøke innhold som støtter opp imot dine holdninger, og på internett så er ikke dette vanskelig, for flere har nok reagert og koblet hendelsen på tidligere hendelser, og dermed gitt uttrykk for at det eksisterer en fiende, og dermed et fiendebilde.

Når fiendebildet er fastsatt så har man tatt et steg dypere inn i kaninhullet. Her er muligheten for selvradikalisering tilstede, i tillegg til det så vil dine delte holdninger også sette deg i fare for at noen andre utnytter din reaksjon og ser på deg som en potensiell kandidat for radikalisering, med en agenda og et mål med rekruttering av individer som deler disse holdningene. På bakgrunn av denne observasjonen valgte vi å strukturere tabellen i dokumentanalysen (se vedlegg 4) etter hendelser, aktører/fiendebilde og internett. Med andre ord ser vi at dette har relevans for utviklingen av radikalisering, fordi hendelser fører til at sårbare individer radikaliseres, i nyere tid ofte på internett. Det er dog viktig å påpeke at sårbare individer for radikalisering alltid har eksistert, slik ekstremisme alltid har eksistert, men ulikt definert historisk sett.

Hendelser som kan knyttes til ekstreme miljøer får ofte mediedekning på nyheter på tv, radio og internett. Dette fører til at det spres til flere, og skaper dermed sterke reaksjoner. Med internett kan denne spredningen skje raskt, og på tvers av landegrenser. Eksempelvis kan en hendelse som knyttes til det høyreekstreme miljøet, hvor en gruppe som for eksempel DNM eller SIAN bestemte seg for å brenne en koran foran en moské, føre med seg sterke reaksjoner fra det islamistiske miljøet, som føler seg krenket. Dette er et eksempel på en hendelse som kan føre til økt radikalisering i begge ekstreme miljøer, som en konsekvens av hendelsen. Dette kan igjen føre til hevnaksjoner, som igjen fører til mer radikalisering. Vi ser dermed at en hendelse som skjer i et ekstremt miljø påvirker et annet ekstremt miljø, og dette er utviklingen vi har sett i empirien, og fortsatt ser i nyhetsbildet. Dette utviklet seg til at begge ekstreme grupper blir ansett som en trussel i det norske trusselbildet. Med andre ord ser vi at de ekstreme gruppene trigger hverandre i det vi vil betegne som "negativ" retning for det norske samfunnet.

Hvis vi ser på hendelsene som har skjedd i de ekstreme miljøene som PST har nevnt i trusselvurderingene, og ser det i sammenheng med Rapoports terrorisembølger, kan vi se et skifte, eller et overlapp mellom den fjerde bølgen og en potensielt femte bølge. Det norske trusselbildet har i perioden 2004-2023 vært tydelig preget av ekstremistisk aktivitet og trusler på ulikt nivå. I perioden 2004-2012 så vi at ekstrem islamisme sto sterkt i trusselbildet, og ble ansett som den største trusselen mot norsk sikkerhet fra ekstreme grupper. Vi så videre at det høyreekstreme miljøet i samme periode var en mer latent trussel, som sakte men sikkert har vokst seg frem til å utgjøre en like stor trussel som ekstrem islamisme. Dette ble tydeliggjort i NTV 2020. Hendelser er det som kan forsterke et fiendebilde og dermed øke radikalisering, som kan føre til ekstremisme, uansett retning.

En av grunnene til at det norske trusselbildet har vært preget av ekstrem islamisme siden 2004, til tross for at det ikke har blitt utført et ekstremt islamistisk terrorangrep på norsk jord før i fjor (2022), er på grunn av hvor synlig de ekstreme miljøene har vært. Etter 22. juli så man at AQ raskt "tok æren" for angrepet, selv om de ikke hadde noe med angrepet å gjøre. Dette har AQ gjort ved flere anledninger, og er en måte for terrororganisasjonen å holde seg relevante, være en del av trusselbildet og for å bevise at det er grunnlag for å frykte dem. Frykt-basert propaganda har gjort at AQ og andre ekstreme grupper har vært, og fremdeles er, en sentral del av trusselbildet, ikke bare i Norge, men internasjonalt. Dette tydeliggjør Thompson (2011) i artikkelen 'Radicalization and the use of social media';

"Al-Qaida and its affiliates understand the Western world's reliance on information sharing and use of technology to communicate. They are increasingly using the Internet to manipulate the grievances of alienated youth, radicalize them, and give them a sense of purpose"
(Thompson, 2011, s. 168).

En av grunnene til at vi ikke har sett like stor tilstedeværelse av høyreekstremisme, er fordi mange høyreekstreme grupper har og er skeptiske til å være åpenlyst ekstremister. De tar også sjeldent på seg ansvaret for andre terrorgruppers handlinger. Til tross for høy grad av anonymisering i høyreekstreme miljøer, er det fremdeles stor aktivitet og sterk tilstedeværelse av miljøet på nett. Det er i større grad preget av enkeltindivider, på grunn av dårlig organisering tidligere, men vi ser nå at deler av miljøet har klart å etablere en organisasjon (DNM). Dette har også gjort at PST anser miljøet som en større trussel enn tidligere. AQ og IS var mer fryktet i trusselvurderingen på grunn av den sterke organiseringen det opplevdes

som at de hadde. Vi så at ekstrem islamisme ble svekket etter en periode “på topp”, dette kan ha mye med at organiseringen falt sammen (kalifatet) fordi mange ledere døde og kampsaken var redusert. Trusselvurderingene etter 2017 gjenspeilet også en opplevelse av at ekstrem islamisme ikke var like truende som før. Men vi så at en større andel enkeltindivider som ble selvradikalisert, utføre angrep på bakgrunn av oppfordring til soloterrorisme fra det ekstreme miljøet gjennom ulike forum på internett. Dette er kanskje noe av det som gjør at internett er noe av det som er mest definerende for den epoken vi er inne i nå, med tanke på radikalisering.

3. Internettepoken

Vi lever nå i en tid definert av internett, sosiale medier og ‘den digitale alder’, så det er derfor naturlig for oss å se radikalisering i sammenheng med “internett-epoken” vi befinner oss i nå. Denne oppgaven har vist at internett er en integrert del av utviklingen i trusselbildet. Gjennom litteraturen vi har brukt har vi fått innsikt i hvordan de ekstremistiske gruppene har brukt internett i samme periode som trusselvurderingene vi har vurdert. Siden internett ble tilgjengelig for allmennheten, har internett hatt en enorm vekst og økning i antall brukere for hvert år, som kommer frem allerede i innledningen til denne oppgaven. Jo flere aktive brukere av internett det ble, jo større del av hverdagen ble internett. For ikke mange år siden, ble epost sett på som revolusjonerende, og i dag har man nyskapende kunstig intelligens, som for eksempel ChatGPT¹⁵, som nå er den mest omdiskuterte “nye” digitale utviklingen. Denne digitale utviklingen hvor kunstig intelligens florerer i samfunnet, kan være starten på en ny epoke som har potensialet til å kunne overta etter internett og sosiale medier.

Den digitale utviklingen har med andre ord kommet utrolig langt, og teknologien utvikler seg så raskt at lovverket henger etter i å kunne regulere utviklingen. Med internetts hyppige utvikling ble det raskt en uregulert plattform, som åpnet for mange metoder for å utnytte internetts allsidighet for ulovlig virksomhet. Det ble også en plattform der ytringsfriheten sto sterkt, samtidig som du kan holde deg anonym. Dette har skapt diskusjon om hva som burde være lov å dele i den digitale verden. Fordi det har åpnet opp for mange ukritiske og tilsynelatende lite gjennomtenkte ytringer, som internett har lagt til rette for. Det er sannsynlig

¹⁵ ChatGPT, som står for Chat Generative Pre-trained Transformer, er en chatbot utviklet av forskningsforetaket som retter seg mot kunstig intelligens, OpenAI. ChatGPT ble utgitt som en prototype i november 2022. ChatGPT's ekspertise er bred, og dens evne til å følge en samtale er bemerkelsesverdig. Begrensningene til ChatGPT er at den kan gi deg feil svar, men det faktum at den gir et svar i det hele tatt, er bemerkelsesverdig utvikling innen databehandling (Cegal, 2023).

at den samme problematikken vil være et vedvarende problem i en ny epoke, der KI (kunstig intelligens) potensielt står sterkt og i spissen av utviklingen.

På grunn av anonymisering på internett, har det for mange fjernet en moralsk sperre for å ytre seg negativt mot alt og alle, for det meste også uten konsekvenser. I lukkede diskusjonsforumer og nettsider blir ekstremt innhold og tankesett diskutert mellom likesinnede, uten å bli utfordret av andre meninger og holdninger. Dette skaper mange ulike ekkokammer hvor folk slipper å forholde seg til andre enn sine meningsfeller. Denne anonymiseringen og mangelen på sensur, åpner opp for en kommunikasjon hvor det er om å gjøre å tøyne grenser (PST, NTV, 2020, s. 19).

Det er selvfølgelig alltid noen som har hatt, og alltid vil ha radikale meninger, holdninger og tanker uten internetts tilstedeværelse i samfunnet. Mange av disse individene ville heller ikke vært redde for å ytre seg i offentlighet. Dette har det vært mange eksempler på gjennom historien, med ekstreme skikkelser som er kjent for å ha ytret seg med både hatefulle og kontroversiell retorikk. Men med internett har man en evne til å isolere seg på en helt ny måte enn tidligere, og det gjør at mange opplever at de ikke har behov for å delta i den "virkelige" verden, og kan derfor ytre sin misnøye eller hatefulle meninger i ekstreme fora på internett. Dette gjør at mange radikaliseres til ulike former og retninger for ekstremisme som er en trussel for enhver nasjon, og vil derfor påvirke trusselbildet.

Internett kan få deg til å føle at trusselen er mye større enn det den er ved å kontinuerlig innta innhold som enten skremmer deg, eller gjør deg sint. Dette vet ekstremistiske grupper og utnytter det for å radikalisere. Det at internett kan brukes som et verktøy for å skape mange skeptiske, redde og sinte individer, med et voldspotensial skaper en usikkerhet for samfunnet. Dette spesielt når vi ser at ekstreme individer kan danne internasjonale miljø, der de deler sine tanker, ideologi, og/eller verdensoppfatning, hvor de kan motivere hverandre til å utføre terrorangrep. Internett som et verktøy gav også grobunn for soloterrorister. Dette gjennom terrorister som bruker internett til å publisere manifeste som ofte inneholder instruksjoner på hvordan man skal utføre en terrorhandling alene. Dette er både Anders Behring Breivik og Phillip Manshaus eksempler på. Soloterrorister kan være vanskelig å fange opp for sikkerhetsmyndighetene, fordi de ofte ikke nødvendigvis er så aktiv med andre i ekstreme miljø, men de er tilstede og observerer mye ulik informasjon som flyter i forumene, og bruker dette for å tilegne seg kompetanse til å utføre et angrep. Ettersom PST må kunne ha

tilstrekkelig grunnlag for å overvåke et individ de betegner som en mulig trussel, er det vanskelig å fange opp de som ikke legger igjen digitale spor. Hvis en mulig trussel ikke ytrer seg med et voldspotensial, har ikke PST i sin regulering lov til å følge opp individet, hvis de i det hele tatt har blitt oppmerksom på trusselen.

Avslutningsvis vil vi si at vi ser at internett og sosiale medier brukes ulikt i trusselvurderingene. Sosiale medier tilknyttes i større grad til ekstrem islamisme og internett knyttes oftere til høyreekstremisme. Til tross for at det er interessant at ordbruken treffer noe ujevnt er det tydelig at internett er en viktig plass for begge ekstreme grupper. En ny arena som når ut til befolkningen i mye større grad enn det tidligere har vært mulighet for. I tillegg til at internett har utviklet seg til å bli en plass folk flest befinner seg, ser vi at utviklingen av apper har gjort det enda lettere for ekstreme grupper å dele innhold. Til tross for at voldelig innhold ofte slettes eller fjernes raskt, når det ofte ut til mange før den tid. Så hvordan klarer ekstremt innhold å nå folk hvis det ofte slettes på Sosiale medier? Det er rett og slett på bakgrunn av algoritmer og informasjonsspredning mellom aktive medlemmer som har høy operasjonssikkerhet¹⁶. Individene finner hverandre på sosiale medier og blir introdusert til nye områder på internett der kommunikasjon, propaganda og innhold får flyte fritt uten noe kontroll fra et annet hold. Man kan dermed betegne disse områdene som “lag”, eller slik vår informant beskrev det, kaninhull. Det er en overflate og en dybde. De som er på overflaten er folk flest og i dybden finner du de ekstreme. På veien er det mye ulikt innhold du kommer over.

Internett-epoken oppsummert

Internett-epoken er av oss definert som den perioden der radikaliseringsprosessen helhet i stor grad foregår på nett. Altså fra ikke radikalisert til ekstremist, med et mål om å utføre vold. Vi vil oppsummere delkapittelet om “internett-epoken” ved å sammenfatte periodiseringene vi gjorde i dokumentanalysen. Dette vil understreke hvor sentral del av trusselbildet internett blir etterhvert, med fokus på hvordan radikalisering foregikk før “internett-epoken”, og hva som eventuelt kommer etter.

Internett har en utvikling gjennom hele perioden vi vurderer 2004-2023. Tidslinjen starter i utgangspunktet med 9/11 og den første trusselvurderingen hvor ekstrem islamisme er den

¹⁶ Operasjonssikkerhet (OPSEC) for å hindre en motstander i å skaffe seg informasjon om våre operasjoner, objekter, kapasiteter og intensjoner (Forsvaret, 2019, s.154).

største trusselen mot Norge. Internett som en benevnelse i trusselvurderingen er ikke konstant i perioden 2004-2008, men en benevnelse som kommer og går. Vi ser i perioden 2009-2011 at aktiviteten på internett er økende i forbindelse med informasjonsspredning, propaganda og radikalt innhold på nett, med et formål om å rekruttere og radikalisere. Mye av denne aktiviteten la grobunn for “internett-epoken”.

Det er dog 22.juli som vi anser som en katalysator for “internett-epoken” med tanke på radikaliserings- og spredning av radikalt innhold via internett og sosiale medier. Fra internett som et rent radikaliserings-verktøy før 22. juli, til en arena hvor radikaliseringsprosessen kan oppnås i sin helhet, etter. Effektene av 22. juli er fremdeles merkbare, i form av at det fremdeles inspirerer ekstremister til å gjennomføre terrorangrep på egenhånd (Tarrant og Manshaus).

På bakgrunn av dette ser vi på terrorangrepet som tok sted 22.juli som starten på internett-epoken. IS brukte videre internett som et verktøy for å etablere sin tilstedeværelse gjennom internett ved å bygge og styrke sin ideologi og sine mål fra 2013-2014. Aktiviteten på internett viste seg å føre IS nærmere sine mål og i 2014 kunne de erklære at de hadde etablert en islamsk stat, Kalifatet. Vi ser på dette som en periode innad i “internett-epoken”.

Det er dog aktiviteten vi ser på internett etter kalifatets fall, som har styrket radikaliseringsprosessen tilstedeværelse på internett. Dette fordi den fysiske virksomheten og organiseringen ble svekket, som gjorde det viktigere for radikalisatorer å oppfordre til soloterrorisme på internett, med nærrområde som et mål. Innholdet på nett endret seg fra å kun inneholde propaganda til å inneholde oppskriften på hvordan gjennomføre et terrorangrep.

Selv om vi ser på 22. juli som “starten” på internett-epoken, er det i 2021-2023 periodiseringen av trusselvurderingene at PST tilskriver internett som en vesentlig del av trusselbildet. Tidligere var det fremdeles en viktig del, men særdeles viktigere og synligere i trusselvurderingene fra 2021-2023. Det blir spennende å følge utviklingen av trusselvurderingene med internett som en voksende faktor i radikaliserings-økosystemet.

6.0 Konklusjon

Hvordan vesten har handlet i Midtøsten, rundt årtusenskiftet, har skapt mange sterke reaksjoner i flere muslimske land i flere år, men dette toppet seg etter ”krigen mot terror”, som Norge deltok i. Disse gjentakende hendelsene førte til sterke reaksjoner blant muslimer,

men for noen så ble disse hendelsene starten på en kraftigere reaksjon. En opplevelse av urettferdighet og det å bli dårlig behandlet, økte sjansen for radikaliserings og førte til et miljø for ekstreme islamister med en følelse for å “hevne” seg. Dette var allerede i den første NTV (2004) en stor del av trusselbildet til Norge. Dette miljøet fikk en mer etablert arena ved bruk av “internett” som forsterket samholdet.

Som det kom frem i trusselvurderingene, viste nordmenn med tilknytning til ekstrem islamisme i perioden 2004-2008 og 2009-2011 støtte til ekstreme islamistiske grupper ved å gi økonomisk støtte. Videre så vi i perioden 2012-2014 en utvikling av spredning av propaganda og etterhvert aktiv radikaliserings gjennom nett. Dette er en tydelig endring i trusselbildet, med internett som verktøy for radikaliserings. Vi så at bruken av internett som et verktøy for radikaliserings innen ekstrem islamisme nådde et “toppunkt” i 2013/2014 ved etableringen av Kalifatet. Dette var et resultat av den effektive rekrutteringen og spredningen av ekstremt innhold, med støtte av en mangfoldig gruppe multi-etniske individer, som i store deler hadde blitt introdusert til IS og Kalifatet gjennom internett og sosiale medier. Etter etablering av det fysiske kalifatet, jobbet de videre med å oppfordre til soloterrorisme og dele instruksjoner på hvordan utføre terrorhandlinger alene, gjennom internett. Etableringen av kalifatet falt etter noen år og jobben med å aktivt radikalisere og oppfordre til handlinger foregikk dermed i størst grad på internett, men i redusert kapasitet.

Det at radikalt innhold eksisterer på nett gjør trusselen flytende. Hvem som er det neste radikaliserede individet som blir ekstremistisk og oppnår å utføre et angrep er vanskelig å forutse, dermed vil trusselbildet alltid være sårbart. Det eneste PST muligens kan forutse er hvem den største trusselaktøren kan være, men ikke hvor det neste angrepet kommer fra. I likhet med AQ er IS enda et eksempel på en “velutviklet” og “velorganisert” terrororganisasjon som utviklet seg i tråd med samfunnsutviklingen, og lærte seg å utnytte “den digitale alder” til sin fordel. Videre ser vi at trusselbildet i økende grad er preget av høyreekstrem aktivitet. Denne aktiviteten har funnet trygghet i å befinne seg på digitale plattformer, men vi ser en utvikling av fysisk tilstedeværelse i dette miljøet også, blant annet i DNM.

Fenomenet internett er nyskapende kontinuerlig. Disse nye metodene å jobbe på blant det kriminelle miljøet, blir et problem for sikkerhetsmyndigheter, fordi sikkerhetsmyndighetene henger på etterskudd i å kunne fange opp alt som foregår på internett, når dybden av

kaninhullet blir så stort. Nettsider, informasjon og forum kan etableres og forsvinner raskt og dukke opp en helt annen plass, som nok en gang må spores opp. I tillegg går den digitale utviklingen av internett for fort, og PST og andre sikkerhetsmyndigheters lovverk og rammebetingelser som de jobber innenfor, henger etter i lovverket. Dette gjør at det er flere folk på internett, som igjen fører til at det er flere folk å potensielt radikalisere. Dette er kanskje det som påvirker trusselbildet i størst grad.

Oppsummert er internett verktøyet, terror er metoden og målet er politisk endring, noe de ekstreme gruppene har klart å bruke til egen gevinst. Dermed har internett blitt en sentral del av trusselbildets utvikling de siste 19 årene og PST og andre sikkerhetsmyndigheter har fått en utfordrende jobb med å forsøke å få oversikt over trusselen fra ekstremister, når internett blir en god plass å radikalisere, men også å skjule seg og sine holdninger. Slik vår informant beskrev PST sitt arbeid med radikalisering;

“Vi er bare en liten aktør i et stort radikaliserings-økosystem.”

6.1 Videre forskning

Å se hvordan trusselbilde har endret seg gjennom PSTs trusselvurderinger har vært veldig spennende og lærerikt. Underveis ble vi oppmerksom på hvordan hendelser, både i Norge og utlandet, har ringvirkninger i hvordan trusselbildet utfolder seg. Dette spesielt i relasjon til hvordan holdninger til Norge ble dårligere etter at de deltok i “krigen mot terror”. Det hadde vært interessant å se på hvordan vestlig krigsaktivitet de siste 20 årene har påvirket Midtøstens holdninger til vesten. Dette er enn så lenge en tanke og skulle vi forsket på dette måtte vi nok ha snevret oppgaven til enten spesifikke stater i Midtøsten eller regioner som er hardt rammet av vestlig krigføring. Dette springer ut av en tanke vi har hatt mot masterløpets ende, hvor vi har sett at hendelser skaper reaksjoner > får ringvirkninger > øker radikalisering, som igjen fører til hendelser - som en ond sirkel - “the circle of radicalization”.

Det blir i tillegg interessant å se utviklingen av kunstig intelligens og hvorvidt dette kommer til å påvirke trusselbildet og dermed PSTs trusselvurderinger i noen grad i fremtiden. Som vi i denne oppgaven har innsett, henger lovverket ofte på etterskudd i forhold til samfunnsutviklingen. Det samme ser vi skjer med kunstig intelligens på internett, hvor

myndighetene ikke har noen måte å regulere bruken av KI på - i hvert fall ikke enda. Er kunstig intelligens det “nye verktøyet” innen radikaliserings?

Litteraturliste

- Ahmed, U. & Obaidi, M. (2023, 22. mars). *What is radicalization?*. C-REX - Center for Research on Extremism, Universitetet i Oslo. <https://www.sv.uio.no/c-rex/english/groups/compendium/what-is-radicalization.html>
- Andersen, J. C. & Sandberg, S. (2020). Islamic State Propaganda: Between Social Movement Framing and Subcultural Provocation. *Terrorism and Political Violence*, 32(7), 1506-1526. DOI: [10.1080/09546553.2018.1484356](https://doi.org/10.1080/09546553.2018.1484356)
- Archetti, C. (2015). Terrorism, Communication and New Media: Explaining Radicalization in the Digital Age. *Perspectives on Terrorism*, 9(1), 49–59. <http://www.jstor.org/stable/26297326>
- Auger, V. A. (2020). Right-Wing Terror: A Fifth Global Wave? *Perspectives on Terrorism*, 14(3), 87–97. <https://www.jstor.org/stable/26918302>
- Berntzen, L.E. & Sandberg, S. (2014). The Collective Nature of Lone Wolf Terrorism: Anders Behring Breivik and the Anti-Islamic Social Movement. *Terrorism and Political Violence*, 26(5), 759-779. DOI: [10.1080/09546553.2013.767245](https://doi.org/10.1080/09546553.2013.767245)
- Bérubé, M., Scrivens, R., Venkatesh, V., & Gaudette, T. (2019). Converging Patterns in Pathways in and out of Violent Extremism: Insights from Former Canadian Right-Wing Extremists. *Perspectives on Terrorism*, 13(6), 73–89. <https://www.jstor.org/stable/26853742>
- Bjørgo, T. (2018). *Høyreekstremisme i Norge: Utviklingstrekk, konspirasjonsteorier og forebyggingsstrategier*. PHS forsknings 2018:4. Politihøgskolen i Oslo. <https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/2568904/hoyreekstremisme.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Bjørgo, T. & Gjelsvik, I. M. (2015). *Forskning på forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme: En kunnskapsstatus*. PHS Forskning 2015:2. Politihøgskolen i Oslo. https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/284584/forskning_paa_forebygging.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Bjørgo, T. & Gjelsvik, I. M. (2017). *Right-Wing Extremists and anti-Islam Activists in Norway: Constraints against Violence*. C-REX Working Paper Series NO. 3. Norwegian Police University College & Center for Research on Extremism (C-REX), University of Oslo. https://www.sv.uio.no/c-rex/english/publications/c-rex-working-paper-series/constraints-against-right-wing-violence.pdf?fbclid=IwAR3aa2rF2jG7BmE8dFefyvKci4YXw_6F8Qgw8uEScBXLV39n4HB3PQT3dI
- Bötticher, A. (2017). Towards Academic Consensus Definitions of Radicalism and Extremism. *Perspectives on Terrorism*, 11(4), 73–77. <http://www.jstor.org/stable/26297896>
- Bratberg, Ø. (2017). *Tekstanalyse for samfunnsvitere* (2. utg.). Cappelen Damm akademisk. (s. 11-31).

Cegal. Hentet 3. mai 2023. *ChatGPT*. Cegal.com.
Fra <https://www.cegal.com/no/ordbok/chatgpt>

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse. Hentet 13. november 2022. *Om kanalregisteret*. Kanalregister.jkdir.no. Fra <https://kanalregister.hkdir.no/publiseringskanaler/Om>

EOS-utvalget. (2023). *Om EOS-utvalget*. Hentet 26. april 2023. EOS-utvalget.no fra <https://eos-utvalget.no/hjem/om-eos/>

Ervik, A. (2022, 16. februar). *Mem*. I *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 15. april 2023. Fra <https://snl.no/mem>.

Forsvaret. (2019). *Forsvarets fellesoperative doktrine*. Unit.no. Fra <https://fhs.brage.unit.no/fhs-xmlui/bitstream/handle/11250/2631948/FFOD%202019%20.pdf>

FN-sambandet. (13. januar 2023b). *Al-Qaida*. Hentet 25. mars 2023. FN.no fra <https://www.fn.no/konflikter/al-qaida>

FN-sambandet. (2022). *Demokrati-indeksen*. Hentet 9. mai 2023. FN.no fra <https://www.fn.no/Statistikk/demokratiindeksen>

FN-sambandet. (1. mars 2023c). *Den Islamske Staten (IS)*. Hentet 22. februar 2023. FN.no fra <https://www.fn.no/Konflikter/den-islamske-staten-is>

FN-sambandet. (27. februar 2023a). *Ekstremisme og terrorisme*. Hentet 22. mars 2023. FN.no fra <https://www.fn.no/tema/konflikt-og-fred/ekstremisme-og-terrorismerisme>

Gharakhani, M. (2023, 23. mars). *Vedtak til lov om endringer i politiloven og politiregisterloven (PSTs etterretningsoppdrag og bruk av åpent tilgjengelig informasjon)*. Stortinget.no fra <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Vedtak/Beslutninger/Lovvedtak/2022-2023/vedtak-202223-043>

Greenberg, K. J. (2016). Counter-Radicalization via the Internet. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 668, 165–179. <http://www.jstor.org/stable/26361943>

Gulliksen, T. (Dokumentarist). (28. februar 2023). *The Hvite Sinnet*. [Dokumentar]. Tv2.

Hegghammer, T. (2006). Global Jihadism after the Iraq War. *Middle East Journal*, 60(1), 11–32. <http://www.jstor.org/stable/4330214>

Jupskås, A.R. (2013). *Akademiske Perspektiver på 22 Juli*. Akademika.

Jupskås, A.R. & Segers, I.B. (2023, 17. mars). *What is right-wing extremism?*. C-REX - Center for Research on Extremism, Universitetet i Oslo. <https://www.sv.uio.no/c-rex/english/groups/compendium/what-is-right-wing-extremism.html>

Li, S., & Wang, H. (2018). Traditional literature review and research synthesis. I *The Palgrave handbook of applied linguistics research methodology* (s. 123-144). Palgrave Macmillan, London.

- Mahmood, R. & Jetter, M. (2019). Communications Technology and Terrorism. *Journal of Conflict Resolution*, 64(1), 127-166. <https://doi.org/10.1177/0022002719843989>
- Mehl, E. E. (2023, 24. april). *Justis- og beredskapsministerens åpningstale på Øvelse Nord 2023*. Fra regjeringen.no. På <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/justis-og-beredskapsministerens-apningstale-pa-ovelse-nord-2023/id2973483/>
- Miller, G. D. (2019). Blurred Lines: The New ‘Domestic’ Terrorism. *Perspectives on Terrorism*, 13(3), 63–75. <https://www.jstor.org/stable/26681909>
- Moghaddam, F.M. (2005). The Staircase to Terrorism: A Psychological Exploration. *The American Psychological Association*, 60(2), 161-169. [DOI:10.1037/0003-066X.60.2.161](https://doi.org/10.1037/0003-066X.60.2.161).
- National Archives. (Hentet 9. februar 2023). *Global War on Terror*. George W. Bush Presidential Library and Museum fra <https://www.georgewbushlibrary.gov/research/topic-guides/global-war-terror>.
- NSM. (2023). *Risiko 2023: Økt uforutsigbarhet krever høyere beredskap*. NSM.no. Fra <https://nsm.no/getfile.php/1312547-1676548301/NSM/Filer/Dokumenter/Rapporter/Risiko%202023%20-%20Nasjonal%20sikkerhetsmyndighet.pdf>
- O’Kane, R.H.T. (2012). *Terrorism*. (2. utg.). Routledge.
- Politidirektoratet. (2020). *Etterretningsdoktrine for politiet: Versjon 1.2*. Politiet.no fra <https://www.politiet.no/globalassets/05-om-oss/03-strategier-og-planer/etterretningsdoktrine.pdf>
- Politi-loven. (2001, 15. juni). § 17 b. *Oppgavene til Politiets sikkerhetstjeneste*. (LOV-2001-06-15-54). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1995-08-04-53/§17b>
- Politi-loven. (2001, 15. juni). § 17 c. *Særlige oppgaver for den sentrale enhet i Politiets sikkerhetstjeneste*. (LOV-2001-06-15-54). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1995-08-04-53/§17c>
- PST. (2021, 23.02). Radikalisering [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=P7XABTjGers&t=2s&ab_channel=PST
- Rapoport, D. C. (2013). The Four Waves of Modern Terror: International dimensions and consequences. I Hanhimäki, J. M. & Blumenau, B. (Red.), *An International history of terrorism: Western and non-western experiences*. (s. 282-310). Taylor & Francis Group. <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.nord.no/lib/nord/reader.action?docID=1114729&ppg=294>
- Rapoport, D.C. (2002). The Four Waves of Rebel Terror and September 11. *Journal of Generative Anthropology*, 8(1). <https://anthropoetics.ucla.edu/ap0801/terror/>
- Rapoport, D. (2022). *Waves of Global Terrorism: From 1879 to the Present*. Columbia University Press.

- Ravndal, J. A. & Lygren, S. (2021, 8. mars). *What is terrorism?*. C-REX - Center for Research on Extremism, Universitetet i Oslo. <https://www.sv.uio.no/c-rex/forskning/22-juli-forskning/index.html>
- Regjeringen. (2023, 30. januar). *Felles fremlegging av trussel- og risikovurderinger (presseinvitasjon)*. Regjeringen.no. Fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/trusselvurderinger23/id2961017/>
- Rettman, A. (2011, 31. mars). *EU commission keen to set up new counter-terrorism office*. EuObserver.com fra <https://euobserver.com/eu-political/32104>
- Ruby, D. (2023, 20. mars). *Internet User Statistics In 2023: Global Data & Demographics*. Demandsage.com fra <https://www.demandsage.com/internet-user-statistics/>
- Sander, K. (2022, 22. mars.). *Dokumentanalyse/innholdsanalyse*. Estudie.no fra <https://estudie.no/dokumentanalyse/>.
- Sikt. (2023). *Personverntjenester for forskning*. Sikt.no fra <https://sikt.no/tjenester/personverntjenester-forskning>
- Skogerbø, E. (2013). *Nettet som arena for politisk debatt - etter 22. juli*. I A.R. Jupskås (Red.) *Akademiske perspektiver på 22. juli*, (s. 193-204). Akademika forlag.
- Statistisk sentralbyrå. (2023, 21. februar). *Befolkning*. SSB.no fra <https://www.ssb.no/befolkning/folketall/statistikk/befolkning>
- Statistisk sentralbyrå. (2017, 12. september). *Ni av ti surfer på nettet hver dag*. SSB.no fra <https://www.ssb.no/teknologi-og-innovasjon/artikler-og-publikasjoner/ni-av-ti-surfer-pa-nettet-hver-dag>
- Synonymordboka. (Hentet 3. februar 2023). *Radikal*. Synonymordboka fra <https://www.synonymordboka.no/no/?q=radikal>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode*. (5.utg.). Fagbokforlaget.
- The IACP. (2018, 19. juli). *Staircase to terrorism* [Fotografi]. The IACP på twitter.com. <https://twitter.com/TheIACP/status/1019987073523208192>
- Thompson, R. (2011). *Radicalization and the Use of Social Media*. *Journal of Strategic Security*, 4(4), 167–190. <http://www.jstor.org/stable/26463917>
- Tjora, A. (2018). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. (3.utg.). Gyldendal Akademisk.
- Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (4.utg.). Gyldendal Akademisk.
- Utvik, B.O. (2022, 31. desember). *Islamisme*. I *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 22. mars 2023. Fra <https://snl.no/islamisme>

Veilleux-Lepage, Y., & Archambault, E. (2019). Mapping Transnational Extremist Networks: An Exploratory Study of the Soldiers of Odin's Facebook Network, Using Integrated Social Network Analysis. *Perspectives on Terrorism*, 13(2), 21–38.

<https://www.jstor.org/stable/26626863>

Wolff, E.C. (2021, 8. mars). *What is fascism?*. C-REX - Center for Research on Extremism, Universitetet i Oslo. <https://www.sv.uio.no/c-rex/english/groups/compendium/what-is-fascism.html>

Worldometer. (2023). *Current World Population*. Hentet 30. april 2023. Worldometer.info fra <https://www.worldometers.info/world-population/>

Trusselvurderinger

PST. (2004). *Trusselvurdering 2004*. PST.no. Fra <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2004/>

PST. (2005). *Trusselvurdering 2005*. PST.no. Fra <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2005/>

PST. (2006). *Trusselvurdering 2006*. PST.no. Fra <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2006/>

PST. (2007). *Trusselvurdering 2007*. PST.no. Fra <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2007/>

PST. (2008). *Trusselvurdering 2008*. PST.no. Fra <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2008/>

PST. (2009). *Trusselvurdering 2009*. PST.no. Fra <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2009/>

PST. (2010). *Trusselvurdering 2010*. PST.no. Fra <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2010/>

PST. (2011). *Trusselvurdering 2011*. PST.no. Fra <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2011/>

PST. (2012). *Trusselvurdering 2012*. PST.no. Fra <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2012/>

PST. (2013). *Trusselvurdering 2013*. PST.no. Fra <https://www.pst.no/globalassets/artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2013.pdf>

PST. (2014). *Trusselvurdering 2014*. PST.no. Fra <https://www.pst.no/globalassets/artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2014.pdf>

PST. (2015). *Trusselvurdering 2015*. PST.no. Fra <https://www.pst.no/globalassets/artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2015.pdf>

- PST. (2016). *Trusselvurdering 2016*. PST.no. Fra <https://www.pst.no/globalassets/artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2016.pdf>
- PST. (2017). *Trusselvurdering 2017*. PST.no. Fra <https://pst.no/globalassets/artikler/trusselvurderinger/psts-trusselvurdering-2017.pdf>
- PST. (2017, 10. april). Vurdering av trusselbildet i Norge - april 2017. PST.no. Fra <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/vurdering-av-trusselbidelt-i-norge---april-2017/>
- PST. (2017, 27. juni). Vurdering av trusselbildet i Norge - juni 2017. PST.no. Fra <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/vurdering-av-trusselbildet-i-norge/>
- Shala, D. & PST. (2017, 22. november). Vurdering av trusselbildet i Norge - november 2017. PST.no. Fra <https://www.pst.no/alle-artikler/pressemeldinger/vurdering-av-trusselbildet-i-norge---november-2017/>
- PST. (2018, 30. januar). *Trusselvurdering 2018*. PST.no. Fra <https://www.pst.no/globalassets/artikler/trusselvurderinger/psts-trusselvurdering-2018.pdf>
- Shala, D. & PST. (2019, 15. februar). *Trusselvurdering 2019*. PST.no. Fra <https://www.pst.no/globalassets/artikler/trusselvurderinger/psts-trusselvurdering-2019.pdf>
- PST. (2020). *Trusselvurdering 2020*. PST.no. Fra https://www.pst.no/globalassets/artikler/utgivelser/2020/pst_trusselvurdering_2020.pdf
- PST. (2021). *Trusselvurdering 2021*. PST.no. Fra https://www.pst.no/globalassets/artikler/trusselvurderinger/nasjonalt-trusselvurdering-2021/ntv_2021_final_web_1802-1.pdf
- PST. (2022). *Trusselvurdering 2022*. PST.no. Fra <https://www.pst.no/globalassets/ntv/2022/nasjonalt-trusselvurdering-2022-pa-norsk.pdf>
- PST. (2023). *Trusselvurdering 2023*. PST.no. Fra https://www.pst.no/globalassets/ntv/2023/ntv_2023_nor_web.pdf

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

Intervjuguide

A - Åpningsspørsmål

1. Hva jobber du med til daglig?
2. Hvor tett er din stilling knyttet til håndtering av radikaliserings?
3. Kan du fortelle oss litt om hvordan PST jobber?
4. Hvordan vurderer PST hva som er en trussel?
5. Hva er den største utfordringen PST står ovenfor når dere skal vurdere trusler?
6. Er det tett transnasjonalt samarbeid mellom PST og sikkerhetsmyndigheter i andre land?
7. Når begynte PST med trusselvurderinger? Hva gjorde at dere så behovet for å utforme nasjonale trusselvurderinger?

B - Radikalisering

8. Hvordan ser PST på radikaliserings?
9. Hvem blir radikalisert?
10. Er det flere som blir radikalisert i dag enn før, og er de radikalisererte mer eller mindre radikale enn tidligere?
11. Vil du si at internett har påvirket radikaliseringsprosessen? I så fall, hvordan?
12. Hvordan er det for dere å holde oversikt over individer som radikaliseres og er det i det hele tatt mulig?
13. Hvor er de radikalisererte individene på internett?
14. Har dere et estimat på hvor mange som tar i bruk/befinner seg på det vi kaller "the deep dark web"?
15. Er det stor forskjell på hvordan PST håndterer/jobber med bekjempelsen av radikaliserings før og etter internett?

C - Terrorisme

16. Hva definerer PST som terrorisme?
17. Hvor mange terrorangrep vil du anta/estimere at PST stopper før de skjer?
18. Tror du det har blitt mer eller mindre terrorangrep etter internett?

19. Hvorfor ser vi at handlinger der noen sprer frykt pga en ideologi, tro, etc ikke alltid betegnes som terrorhandling? Har PST en definisjon på hva en terrorhandling er?
20. Etter å ha sett på trusselvurderingene fra 2004 og til nå, merker vi at 2017 var et litt annerledes år. Hva skjedde i 2017, som gjorde at det ble publisert tre ytterlige trusselvurderinger, i tillegg til den årlige trusselvurderingen? Kan du fortelle noe om det?
21. Er internett et bra rekrutterings-miljø for terror?
22. Vi ser at flere terrororganisasjoner har like fremgangsmåter for målene sine, til tross for ulik bakgrunn (religion, politikk, ideologi). Vi ser blant annet at de tar inspirasjon fra militæret. Kan du fortelle oss litt om det?

D - Overvåking

23. Hvordan jobber dere med overvåking på nett?
24. Hva går overvåking for dere ut på? Hva innebærer det?
25. Hvilken lover/regler må dere forholde dere til når det kommer til overvåking på nett?
26. Hvordan klarer dere å skille ekstremister fra folk med kontroversielle meninger på nett?
27. Hvordan vurderer dere en trussel som reell?
28. Hva er kriteriene for at dere skal begynne å følge med på mennesker på nett? (hva får alarmen til å gå hos dere).
29. Hvordan begynner dere arbeidet med å overvåke/strategien rundt?
30. Er det mye undercover-arbeid PST gjør på ulike nettforum for å overvåke deltakende?
31. Er det mer fokus på overvåking av enkeltindivider eller grupper/celler? Hvor legges ressursene i slikt arbeid?
32. Dersom PST har begynt å overvåke noen, er det utfordrende å fortsette med dette?
33. Opplever PST å "miste" oversikt over overvåkede personer på internett vs offline?

E - Trusselvurdering

34. Hvordan forstår PST trusselvurderingene?

35. Hvilken betydning har trusselvurderingene for deres daglige arbeid? Hvordan formes deres arbeid ut fra trusselvurderingene?
36. Hvordan innhenter PST informasjon om trusler/trusselbildet?
37. Hvilke typer diskusjoner er det rundt trusselvurderingene internt i PST? Er det generell enighet i hvordan trusselvurderingene utformes?
38. Vi har sett på trusselvurderingene PST har gjort siden 2004, og har merket at det for hvert år som går, blir mer og mer omfattende dokumenter. Til sammenligning er trusselvurderingen fra 2004, to sider lang, mens årets trusselvurdering er 25 sider lang. Hvorfor er det slik?
39. Trusselen om høyreekstremisme ble i 2011 vurdert som ikke alvorlig for det norske samfunnet. Dette viste seg å ikke stemme. Hva kan du si om det?
40. Hva er det eventuelt som “mangler” i trusselvurderingene?

F – Avslutningsspørsmål

41. Er det noe du føler er viktig å ha med som vi ikke har snakket om, eller noe du vil utdype?

Vedlegg 2: Informasjonsskriv med samtykkeerklæring

Informasjonsskriv med samtykkeerklæring

Vårt navn er Dana Bougrine-Henriksen og Anja Albrigtsen og vi studerer master i samfunnsvitenskap med fordypning i internasjonale relasjoner ved Nord Universitet. Vi skal skrive masteroppgave i form av en dokumentanalyse hvor vi skal se på hvorvidt PSTs trusselbilde har endret seg med internett som et virkemiddel for radikaliserings.

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Hvordan har PSTs trusselbilde endret seg med internett som et virkemiddel for radikaliserings?»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut om PSTs trusselbilde har endret seg med internett som et virkemiddel for radikaliserings. I dette

skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med denne masteroppgaven er å se på hvordan internett har fungert som et virkemiddel for radikaliserings, og hvorvidt det har påvirket trusselbildet i Norge. Vi vil derfor intervju en ansatt i PST som jobber med kontraterror/radikaliserings. Sentrale spørsmål knyttet til prosjektet vil være “Hvordan vurderer PST hva som er en trussel?”, “Hva er den største utfordringen PST står ovenfor når dere skal vurdere trusler?” og “Hvordan forstår PST trusselvurderingene?”. Vi ser for oss at intervjuet vil ta omtrent 1 time. Sted og tid avtaler vi direkte med informanten. Intervjuet vil bli tatt opp på lydopptak på mobil. Lydopptaket og eventuelle feltnotater vil kun bli brukt til denne masteroppgaven, og vil bli slettet når oppgaven er levert (som etter planen er 15. mai 2023) og godkjent.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Nord Universitet, fakultetet for samfunnsvitenskap (internasjonale relasjoner), er ansvarlig for prosjektet, men vi (Dana og Anja) vil være de ansvarlige som behandler den informasjonen som kommer inn. Personopplysninger som navn, bostedsadresse etc., vil ikke være behov for da det ikke er av relevans for oppgaven.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Fordi du har konkret kunnskap og unik innsikt i en essensiell del av vårt forskningsprosjekt.

Hva innebærer det for deg å delta?

- Hvis du velger å delta, bør du holde av omtrent 1 time til et intervju.
- Intervjuet blir tatt opp i lydopptak som vi bruker til å transkribere fra, og blir deretter slettet når prosjektet er avsluttet.
- Spørsmålene vil omhandle dine arbeidsoppgaver og spørsmål rundt PSTs trusselvurderinger.
- Intervjuet vil foregå fysisk.

Det er frivillig å delta

Å delta i dette prosjektet er fullstendig frivillig. Dersom du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi grunn. Alle dine personopplysninger blir da slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg fra prosjektet.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Dine opplysninger vil utelukkende bli brukt til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi vil behandle opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Du vil bli anonymisert, og opplysningene som hentes inn vil kun bli brukt internt hos Nord Universitet.
- Det er kun studentene som er ansvarlig for intervjuet som har tilgang på personvernopplysninger om deltakeren. For å bevare anonymitet vil intervjuobjektets navn og kontakt/personopplysninger bli erstattet med fiktive navn og opplysninger som ikke påvirker forskningsmaterialet.
- Du vil ikke kunne gjenkjennes i denne publikasjonen. De eneste personopplysningene som vil bli delt er arbeidsgiver.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene vil bli anonymisert når prosjektet/oppgaven er godkjent, som etter planen er 15. mai 2023. Lyddopptak og transkribering som inneholder deltakerens personopplysninger vil da bli slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og få utlevert en kopi av opplysningene,
- Å få rettet opplysninger om deg,
- Å få slettet opplysninger om deg, og
- Å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger fra deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra fakultetet for Samfunnsvitenskap ved Nord Universitet, har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personvernopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Dana.bougrine@nord.no eller Anjaalbrigtsen@gmail.com, eller veileder Christian Lo på e-post: christian.lo@nord.no.
- Vårt personvernombud: Toril Irene Kringen, kan kontaktes ved e-post: personvernombud@nord.no.

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på e-post: personverntjenester@nsd.no eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Christian Lo
(Forsker/veileder)

Anja Albrigtsen
(student)

Dana Bougrine-Henriksen
(student)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [Hvordan har PSTs trusselbilde endret seg med internett som et virkemiddel for radikaliserings?], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- Å delta i intervju som informant i masteroppgaven til Dana Bougrine-Henriksen og Anja Albrigtsen

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til masteroppgaven er avsluttet, ca. 15 mai 2023

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Godkjenningsbrevet fra NSD

[Meldeskjema](#) / [Hvordan har internett vært med på å påvirke spredningen av radikali...](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer

814985

Vurderingstype

Automatisk

Dato

26.01.2023

Prosjekttittel

Hvordan har internett vært med på å påvirke spredningen av radikaliseringsprosesser, og hvordan håndterer sikkerhetsmyndighetene denne spredningen?

Behandlingsansvarlig institusjon

Nord Universitet / Fakultet for samfunnsvitenskap / Internasjonale relasjoner, nordområder og miljø

Prosjektansvarlig

Christian Lo

Student

Dana Bougrine og Anja albrigtsen

Prosjektperiode

01.08.2022 - 15.05.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 15.05.2023.

[Meldeskjema](#)

Grunnlag for automatisk vurdering

Meldeskjemaet har fått en automatisk vurdering. Det vil si at vurderingen er foretatt maskinelt, basert på informasjonen som er fylt inn i meldeskjemaet. Kun behandling av personopplysninger med lav personvernulempe og risiko får automatisk vurdering. Sentrale kriterier er:

- De registrerte er over 15 år
- Behandlingen omfatter ikke særlige kategorier personopplysninger;
 - Rasemessig eller etnisk opprinnelse
 - Politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning
 - Fagforeningsmedlemskap
 - Genetiske data
 - Biometriske data for å entydig identifisere et individ
 - Helseopplysninger
 - Seksuelle forhold eller seksuell orientering
- Behandlingen omfatter ikke opplysninger om straffedommer og lovovertridelser
- Personopplysningene skal ikke behandles utenfor EU/EØS-området, og ingen som befinner seg utenfor EU/EØS skal ha tilgang til personopplysningene
- De registrerte mottar informasjon på forhånd om behandlingen av personopplysningene.

Informasjon til de registrerte (utvalgene) om behandlingen må inneholde

- Den behandlingsansvarliges identitet og kontaktopplysninger
- Kontaktopplysninger til personvernombudet (hvis relevant)
- Formålet med behandlingen av personopplysningene
- Det vitenskapelige formålet (formålet med studien)
- Det lovlige grunnlaget for behandlingen av personopplysningene
- Hvilke personopplysninger som vil bli behandlet, og hvordan de samles inn, eller hvor de hentes fra
- Hvem som vil få tilgang til personopplysningene (kategorier mottakere)

- Hvor lenge personopplysningene vil bli behandlet
- Retten til å trekke samtykket tilbake og øvrige rettigheter

Vi anbefaler å bruke vår [mal til informasjonsskriv](#).

Informasjonssikkerhet

Du må behandle personopplysningene i tråd med retningslinjene for informasjonssikkerhet og lagringsguider ved behandlingsansvarlig institusjon. Institusjonen er ansvarlig for at vilkårene for personvernforordningen artikkel 5.1. d) riktighet, 5. 1. f) integritet og konfidensialitet, og 32 sikkerhet er oppfylt.

Vedlegg 4: Nasjonal trusselvurdering tabell

NTV	Hendelser	Aktører/fiendebilde	Internett	Kommentarer
2004	Trusselen fra al-Qaida i mai 2003 markerer at Norge befinner seg i den gruppen av land AQ mener er legitim og hensiktsmessig å ramme.	Ekstrem islamisme vurderes som den største trusselen mot Vesten. Høyreekstremisme har i denne trusselvurderingen ingen stor plass og anses ikke som en trussel. Miljøet er preget av rasistiske, antisemittiske og anti-statlige holdninger.	Ikke nevnt	Denne trusselvurderingen er preget av at Norge har en ekstremistisk gruppe som anses som en trussel mot nasjonen. I dette tilfellet er det AQ som anses som den største trusselen. Internett blir ikke nevnt.
2005	Terrorangrepet i Madrid 11. mars 2004. AQ-nestleder rettet direkte trusler mot Norge og norske interesser 2003 og i 2004. Norge er delaktig i den internasjonale kampen mot terrorisme.	PST har ekstreme politiske grupper på radaren. Ekstrem islamisme: Den største trusselen. Høyreekstremisme: Mobiliserer og rekrutterer.	Internett anses som en arena for spredning av propaganda og annen informasjon.	PST definerer politisk motivert vold. Det forventes konfrontasjoner mellom høyreekstreme og autonome grupperinger. Det eksisterer også nordmenn som støtter terroristers bruk av vold og som sympatiserer med ekstreme islamistiske grupper.
2006	Europa er preget av at det observeres en utvikling av autonomt og	Høyreekstremisme Rekrutteringsarbeid foregår og svært unge personer kan bli vervet inn i miljøet	En arena for selvradikalisering og kommunikasjon.	Trussel fra ekstrem islamisme anses som global, med muligheter for å ramme Norge.

	uavhengig terrornettverk.	Ekstrem islamisme Økt radikalisering blant personer som er født og oppvokst i Norge. Sårbare og ustabile personer er særlig utsatt for radikalisering.		Det er visse grupper som kan benytte seg av vold og tvang for å fremme sine syn. Disse kan utgjøre en trussel for demokratiet.
2007	Rasistisk motivert vold knyttet til høyreekstremer individer. Kampen mot terror har hatt polariserende effekt. En rekke voldelige rasistiske motiverte enkelthendelser i det høyreekstremer miljøet.	Det finnes fremdeles potensielle trusler fra personer og grupper motivert av ekstrem islamistisk ideologi, som er en vedvarende trussel mot europeisk sikkerhet. Det høyreekstremer miljøet fremstår uorganisert og med redusert medlemstall.	Bli ikke nevnt.	Ingen indikasjoner på at radikalisering av personer bosatt i Norge representerer en vesentlig faktor for det norske trusselbildet. Radikalisering prosessen blir nevnt og kan være en rask prosess. Soloterrorister inspirert av ekstremt innhold blir skrevet om i relasjon til ekstrem islamisme. Polariseringen i samfunnet blir nevnt av PST for første gang.
2008	Fremmedkrigsvirksomhet til konfliktråder blant ekstreme islamister. Fokuseres på radikalisering i det ekstreme islamistiske miljøet.	Ekstrem islamisme og islamister er en utfordring for Norge i de kommende årene. Økt radikalisering i Norge gjør det nasjonale trusselbildet mer uforutsigbart. Mer rasistisk og truende innhold blant høyreekstremer.	Internett blir stadig et viktigere verktøy for grupperinger i det høyreekstremer miljøet.	
2009	PST har ikke avdekket konkrete planer om terrorangrep i Norge, og trusselnivået vurderes derfor som lavt.	Politisk motivert vold av ekstreme islamister er en utfordring. I de norske ekstreme islamistiske miljøene er det indikasjoner på økt radikalisering. Høyreekstremer miljøet i Norge er svekket på grunn av liten rekruttering, svak ledelse, dårlig økonomi og lavt aktivitetsnivå.	Propaganda-verktøy i radikaliserings- og rekrutterings-sammenheng til ekstrem islamisme. Høyreekstremisme Ideologien spres hovedsakelig via internett. Nettsider med rasisme og truende fremtoninger.	Ekstreme islamisters bruk av internett påpekes for første gang.
2010	Ekstrem islamisme:	Begge ekstreme grupper jobber med rekruttering.	Høyreekstrem ideologi spres via Internett, og	Bruken av internett som et forum for å ytre seg utdypes i denne NTV.

	<p>Det har det siste året vokst frem miljøer som er sammensatt av ulike etniske grupper.</p> <p>Situasjonen i Midtøsten, Somalia og Pakistan er å anse som en mulig faktor for oppslutning og støttevirksomhet til ekstreme islamistiske grupper.</p>	<p>Høyreekstremisme Tiltrekker seg ungdom søker primært miljøene for å oppnå tilhørighet eller for å få utløp for sin voldelige adferd</p> <p>Ekstreme islamisme Tiltrekker seg yngre identitetssøkende personer som har vanskelig for å finne religiøs veiledning andre steder, og er gjerne sårbare overfor disse leddene.</p>	<p>nettsidene fremstår i noen tilfeller som rasistiske og truende.</p> <p>PST forventer at truslene i 2010 hovedsakelig vil bli fremmet gjennom ulike sosiale nettmedier.</p>	
2011	<p>Det kan bli en skjerping av trusselsituasjonen i 2011, grunnet aktiviteter i visse ekstreme islamistiske miljøer som oppfattes som mer globalt orienterte.</p> <p>Karikaturtegninger som ble publisert på nyåret i 2010</p>	<p>De høyreekstre miljøene vil heller ikke i 2011 utgjøre en alvorlig trussel for det norske samfunnet.</p> <p>Russiske høyreekstre miljøer som begår flere titalls drap årlig, har en høy status internt i miljøene.</p> <p>I enkelte ekstreme islamistiske miljø har det i den senere tid vært en åpen, krenkende og svært negativ omtale av grupper og personer som tilhører en annen retning innenfor islam. Dette tyder på en pågående polarisering mellom og innad i muslimske grupperinger i Norge.</p>	<p>Radikalisering kommer i større grad til uttrykk i det offentlige rom og i sosiale medier. Sosiale nettmedier som Facebook, blogger og ulike nettsider er blitt viktige arenaer for å spre og diskutere ekstreme islamistiske synspunkter.</p>	<p>Polarisering innad i det ekstreme islamistiske miljøet.</p>
2012	<p>Radikalisering vil fortsatt prege trusselbildet i Norge i 2012.</p>	<p>Ekstrem islamisme er den største terrortrusselen for Norge. Personer som er vokst opp i Norge blir rekruttert inn i</p>	<p>En alternativ arena for å tilegne seg tilstrekkelig operativ kompetanse, og for å få ideologisk veiledning.</p>	<p>En periode der internett blir mer sentralt. Det oppleves som om polariseringene mellom de ekstreme miljøene er sterkere. Dette preger</p>

	<p>2011 viste at uforutsette hendelser kan skje og får store konsekvenser både nasjonalt og internasjonalt.</p> <p>Rekruttering av unge personer som ennå ikke er ekstreme. Mange med et polarisert verdensbilde og er trolig lett påvirkelige.</p> <p>Omfattende regimeendringer i flere land i Midtøsten og Nord-Afrika, hvor utfallet er høyst uklart.</p> <p>Økonomisk krise i Europa kan påvirke det norske trusselbildet.</p> <p>Terrorangrep i Norge 22.juli 2011.</p> <p>- Karikaturstriden fører til økt radikaliserings blant unge norske ekstreme islamister.</p>	<p>ekstreme islamistiske nettverk. AQ har i sin propaganda oppfordret tilhengere til å gjennomføre terroraksjoner alene.</p> <p>Høyreekstremisme Miljøet er preget av oppfordring til vold.</p> <p>Spredning av manifestet til Anders Behring Breivik inneholder instruksjoner til soloterrorister.</p> <p>Ingen felles ideologi, men forenes av tanker om fremmedfrykt, antisemittisme, norrøn og/eller nazistisk symbolikk og voldsromantikk.</p>	<p>Nettsamfunnene er preget av konspirasjons-teorier og propaganda.</p>	<p>trusselbildet, til tross for at kun ekstreme islamister anses som en trussel, det er dog mye ekstremt innhold som sprer seg via nett, samtidig som det er en arena for kommunikasjon og radikaliserings. Dette preger trusselvurderingen.</p> <p>Norge preget av terrorangrepet 22.juli</p>
2013	<p>Ekstrem islamisme utgjør den mest alvorlige terrortrusselen i Norge.</p> <p>De ekstreme islamistiske miljøene ytrer seg om at Norge må ansvarliggjøres for muslimers lidelser i verden.</p>	<p>Ekstrem islamisme: Vokst frem et voldelig multi-etnisk islamistisk miljø i Norge. Deler av miljøet har et AQ-inspirert verdensbilde. Konflikter i muslimske land, som involverer vestlige aktører, vil fortsatt ha betydning for at enkeltpersoner radikaliseres.</p>	<p>Ekstrem islamisme: Enkelte radikaliseres gjennom internett, uten særlig kontakt med miljøene de sympatiserer eller identifiserer seg med.</p> <p>Internett er den viktigste arenaen for høyreekstrem aktivitet.</p>	<p>Flere muslimer samles om den urett de mener muslimer har opplevd pga. Vestlig krigføring i midtøsten.</p>

	<p>I Europa har ekstreme islamister gjennomført terroraksjoner mot lett tilgjengelige mål. Forventer at enkelthendelser kan føre til rask endring av trusselbildet.</p>	<p>Høyreekstremisme Anders Behring Breivik fortsatt en inspirator for enkeltpersoner, både i Norge og internasjonalt.</p>		
2014	<p>Radikalisering vil være et vesentlig element i terrortrusselbildet.</p> <p>Høyreekstremisme: De organiserte miljøene i Norge anses som et ordensproblem.</p> <p>Ekstrem islamisme: Aktiviteter i miljøet er radikalisering, rekruttering og reisevirksomhet til krigs- og konfliktområder.</p>	<p>Ekstreme miljøer, uavhengig av ideologisk forankring, tiltrekker seg ofte ustabile enkeltpersoner</p> <p>Ekstrem islamisme: Identifiserer fortsatt nye personer som ser ut til å være i en radikaliseringsprosess.</p> <p>Høyreekstremisme: Et skille mellom tradisjonelle og islamfiendtlige høyreekstremister introduseres. Økt risiko for utførelse av provoserende og truende handlinger rettet mot muslimer.</p>	<p>- Hoveddelen av den høyreekstreme aktiviteten i Norge foregår på internett. Rekrutterende og radikaliserende effekt på norske høyreekstreme miljøer.</p> <p>I det ekstreme islamistiske miljøet, er internett et virkemiddel som gjør at man kan være aktiv deltagende i ekstrem islamistisk virksomhet.</p> <p>Sosiale medier bidrar til at mange opplever et fellesskap med andre likesinnede, forsterker deres ekstreme verdensbilde.</p>	<p>Høyreekstreme blir inspirert av miljøer utenlands.</p> <p>PST har i denne trusselvurderingen en ny måte å vurdere terrortrusler på.</p>
2015	<p>Utviklingen i Norge er gjennomgående negativ, til tross for ingen dramatiske hendelser.</p> <p>Terrorgrupper oppfordrer enkeltpersoner til</p>	<p>De høyreekstreme og de ekstreme islamistiske miljøene representerer polariserte ytterpunkter i dagens norske samfunn.</p> <p>Ekstrem islamisme:</p>	<p>IS bruker språk, symboler og audiovisuelle virkemidler i sin propaganda som spesielt appellerer til ungdom.</p> <p>Hovedaktiviteten til høyreekstreme foregår på internett</p>	<p>Det høyreekstreme miljøet er tydeligere på fiendebildet sitt og samles rundt den fiendtlige innstillingen til minoriteter og muslimer.</p>

	<p>å utføre voldsaksjoner</p> <p>Ekstrem islamisme: For noen anses Norge som en fiende. Norsk militær deltakelse mot IS og AQ forsterker dette fiendebildet.</p> <p>Kalifatet etablert (2014)</p> <p>I 2014 gjennomførte organiserte høyreekstreme miljøer flere lokale aktiviteter.</p> <p>Propagandaaksjoner på Vest- og Sørlandet og i Trøndelag, er eksempler på dette.</p>	<p>Aktiv rekruttering. Anses fortsatt som en stor trussel.</p> <p>Høyreekstremisme: Forventes økt aktivitet. Det høyreekstreme fiendebildet er preget av en fiendtlig innstilling til islam og innvandrere, særlig muslimer, jøder og til myndighetene.</p>	<p>Internett forventes fortsatt å være den viktigste arenaen for høyreekstrem propaganda, rekruttering og radikalisering.</p>	
2016	<p>Sikkerhets-situasjonen i Norge påvirket av hendelser i utlandet.</p> <p>Ekstrem islamisme og høyreekstremisme anses som en trussel, men ekstrem islamisme anses som en større trussel.</p> <p>Mulig at islamistiske angrep vil forekomme.</p> <p>En del asylsøkere ankommer Norge. Det</p>	<p>Ekstrem islamisme: Individer inspirert av IS eller AQ.</p> <p>Mangefasettert og sammensatt fiendebilde. - Det vurderes ikke at de ulike ekstreme islamistiske miljøene i Norge vil bli mer samlet i løpet av 2016.</p> <p>Høyreekstremisme: Miljøet vurderes å være økende.</p> <p>Flere personer i miljøet som har kapasitet til å utføre alvorlige voldshandlinger</p>	<p>Propaganda blir fortløpende produsert av IS, og distribuert globalt gjennom sosiale medier. IS bruker språk, symboler og audiovisuelle virkemidler som appellerer spesielt til ungdom. Det siste året har det vært mer høyreekstrem propaganda og hatefulle ytringer på internett.</p>	<p>Høyreekstreme og ekstreme islamister anses begge som en potensiell trussel.</p> <p>Høyreekstrem aktivitet er økende - kobles opp i mot det høye antallet flyktninger.</p>

	anses som mulig at asylsøkere blir forsøkt radikaliserert.			
2017	<p>Den sikkerhetspolitiske situasjonen er mer usikker og uforutsigbar enn på lenge (PST, NTV, 2017, s. 3).</p> <p>Norge har så langt ikke blitt like hardt rammet av islamistisk og høyreekstrem vold og terrorisme som flere av de andre europeiske landene.</p> <p>Ulike hendelser som har påvirket det norske trusselbildet i 2017 har fått sine egne trusselvurderinger, i henholdsvis april, juni og november.</p>	<p>Ekstrem islamisme: Den mest alvorlige terrortrussele mot Norge og norske interesser vil også i 2017 være knyttet til IS og AQ.</p> <p>Høyreekstremisme: Ideologien gir grunn til økt bekymring pga. forventet tilvekst, bedre organisering og forhøyet aktivitetsnivå i en mindre del av miljøet. Innvandringsmotstandere vil fortsatt stå sentralt i de høyreekstremes fiendebilde.</p>	<p>Radikaliseringsarenaen får større effekt når norske radikaliseringsarenaer benytter internett som et virkemiddel innen ekstrem islamisme.</p> <p>Internett er også hovedarenaen for å spre og få kjennskap til høyreekstrem ytringer.</p>	<p>Radikaliseringsfenomenets tiltrekning og den organiserte radikaliseringsaktiviteten til ekstrem islamisme har vært nedadgående siden 2013/2014, da aktivitetene nådde et toppunkt. I tillegg er flere personer som var aktive da, drept i Syria.</p> <p>PSTs radikaliseringsstudie i 2016, beskriver radikaliseringsfenomenet i Norge som et multi-etnisk fenomen, preget av menn med lav utdanning og løst tilknytning til arbeidslivet. Mange har en kriminell bakgrunn og en voldshistorikk før de blir radikaliseret.</p>
2017 April, Juni, Novemb er	<p>Lørdag 8. april ble en 17 år gammel gutt pågrepet av politiet utenfor et utested på Grønland i Oslo sentrum. Gutten var inspirert av terrorangrep i Sverige.</p> <p>PST ser en lavere grad av</p>	<p>Ekstrem islamisme: IS og AQ oppfordrer sine tilhengere i Vesten til å gjennomføre angrep mot land de bor i.</p> <p>Rapportering om radikaliseringsforegår på nye arenaer.</p> <p>Høyreekstremisme skrives ikke om i disse trusselvurderingene.</p>	<p>April : I magasinet <i>Ruiyah</i> 2016, oppfordres det til angrep mot plasser med samling av folk.</p> <p>Juni og november: Nevner ikke internett.</p>	<p>Unikt år med 4 trusselvurderinger totalt.</p>

	<p>organisert radikaliserings til ekstrem islamisme, i tillegg er det få fremmedkrigere som reiser ut av landet, og få som har returnert i senere tid (PST, NTV November, 2017).</p>			
<p>2018</p>	<p>Ekstreme islamister utgjør fortsatt den største terrortrusselen mot Norge (PST, NTV, 2018, s. 4).</p> <p>Økt aktivitetsnivå blant enkelte høyreekstreme miljøer vil være en utfordring det kommende året.</p>	<p>Ekstrem islamisme - Miljøene fremstår noe svekket sammenlignet med for noen år siden. - Trusselen fra ekstreme islamister i Norge innebærer potensiell angrepsplanlegging, i tillegg til radikaliserings, rekruttering og terrorfinansiering. - Det forekommer mindre radikaliserings til ekstrem islamisme i Norge. Det er i dag primært enkeltpersoner og ikke organisasjoner som radikaliserer.</p> <p>Høyreekstremisme Høyreekstremisme i Norge karakteriseres av uorganiserte og løst sammensatte nettverk, med ett unntak, nemlig Den nordiske motstandsbevegelsen (DNM), som har fått en tydeligere organisering.</p> <p>Utviklingen for 2018 går i retning av et mer tydelig fiendebilde blant høyreekstreme.</p> <p>Ulike varianter av konspirasjonsteorier ligger til grunn for fiendebildet.</p>	<p>Det kan foregå radikaliserings som PST ikke er kjent med. Det er særlig utfordrende å fange opp mer uorganisert radikaliseringsvirksomhet, og radikaliserings som foregår på nettet.</p> <p>For DNM vil negativ omtale i media og forbud mot markeringer brukes for å styrke det interne samholdet og rekruttere flere til miljøet.</p>	<p>Nedgang i aktivitet i det ekstreme islamistiske miljøet, økt aktivitet i det høyreekstreme miljøet.</p>
<p>2019</p>	<p>I 2019 preges trusselbilde av stabile og relativt</p>	<p>Ekstrem islamisme Redusert radikaliserings-</p>	<p>Med IS militære nederlag, vil denne svekkelsen påvirke</p>	<p>Fraværet av godt organiserte ekstreme islamistiske miljøer er</p>

	<p>varige utviklingstrekk (PST, NTV, 2019, s. 4).</p> <p>Den mest alvorlige terrortrusselen i 2019 vil fremdeles komme fra ekstreme islamistiske grupper, hvor det vurderes som mulig at disse vil forsøke å utføre et terrorangrep i Norge i løpet av året.</p> <p>I 2017-2018 er det registrert åtte gjennomførte og elleve avvergede høyreekstreme terrorangrep i Europa.</p>	<p>virksomhet. Grunnet svekkelsen av IS, er det sannsynlig at IS's påvirkningskraft på sympatisører i Europa i 2019 vil være sterkt redusert sammenlignet med perioden 2014-2017.</p> <p>En viktig årsak til dette er fravær av en mobiliserende kampsak, samt at det for tiden er få aktive radikaliserere i Norge. De som radikaliseres, vil først og fremst være vanskeligstilte og sårbare unge menn (PST, NTV, 2019, s. 16).</p> <p>Høyreekstremisme Høyreekstreme har et sammensatt fiendebilde, hvor det er et vedvarende hat mot norske myndigheter og minoritetsgrupper.</p> <p>Det forventes at de fleste som radikaliseres til høyreekstremisme i 2019, vil være personer som på flere områder står utenfor samfunnet.</p>	<p>terrororganisasjonens evne til å produsere propaganda med mål om å radikaliseres og oppfordre til terrorangrep. Det vil likevel fremdeles være eksisterende propaganda tilgjengelig, særlig via krypterte kanaler på internett.</p> <p>Enkelte nettsider når ut til flere tusen personer, som eksponeres for konspiratorisk høyreekstrem ideologi, voldsforherligelse og hatefulle ytringer. Ofte finner man slikt innhold blant ordinære nyheter, humoristiske innlegg og annet ufarlig innhold.</p>	<p>positivt for trusselbildet, fordi slike miljøer tidligere har vist seg å være en viktig drivkraft for radikaliserings, rekruttering og utvikling av vilje til å gjennomføre terrorhandlinger (PST, NTV, 2019, s.18).</p> <p>IS's kalifat hadde sterk symbolkraft, som nå er tapt.</p>
2020	<p>Det vurderes i 2020 nå som like sannsynlig at en terrorhandling vil utføres av høyreekstremister som av ekstreme islamister (PST, NTV, s. 2).</p> <p>Det vurderes som mulig at høyreekstremister vil forsøke å gjennomføre terrorhandlinger i Norge det kommende året. Antall</p>	<p>Ekstrem islamisme Ekstreme islamister i Norge har i flere år manglet en kampsak (PST, NTV, 2020, s. 22-25).</p> <p>Det er sannsynlig at de mange fremmedkrigere og terrordømte som løslates de nærmeste årene, vil danne fysiske og digitale nettverk. Det er sannsynlig at slike nettverk vil radikaliseres, oppfordre til terror og drive faktisk angrepsplanlegging på tvers av landegrensene.</p>	<p>Stadig mer av trusselaktiviteten rettet mot grunnleggende nasjonale interesser foregår i det digitale rom (PST, NTV, 2020, s. 2).</p> <p>Internett vil fortsatt være en viktig arena for å spre terroroppfordrende propaganda.</p> <p>Anonymitet og mangel på sensur åpner for en kommunikasjon der det er om å gjøre å</p>	<p>Utviklingen av trusselaktiviteten i det digitale rom, er en utvikling som påvirker trusselbildet på alle PSTs ansvarsområder (PST, NTV, 2020, s. 2). PST ser også at mye av kontakten mellom ekstremister skjer digitalt, og i mange tilfeller over landegrensene.</p>

	<p>høyreekstreme terrorhandlinger i Vesten ble mer enn doblet fra 2018 til 2019 (Ibid, s. 17).</p> <p>Utviklingen i IS-sympatiserende nettverk i Europa vil være utslagsgivende for det norske trusselbildet. Nettverkene i Europa vil påvirke trusselbildet i Norge i de tilfellene der ekstremister i Norge har bånd til terrorplanleggere som inspirerer, veileder eller samarbeider.</p> <p>AQ vil fortsatt motiveres av det de tolker som Vestens krig mot muslimer og kampen for et fremtidig kalifat. De har en intensjon om å ramme Europa.</p> <p>Trusselen fra høyreekstremisme i Norge utviklet seg i negativ retning i løpet av 2019, og har foreløpig resultert i ett terrorangrep (Phillip Manshaus) (PST, NTV, 2020, s. 3)</p> <p>Angrepet på New Zealand i mars 2019 vil fortsette å ha en særlig inspirerende virkning på høyreekstreme i</p>	<p>Høyreekstremisme Det siste året har høyreekstremismen blitt mer grenseoverskridende når det gjelder nettverk og ideologi (PST, NTV, 2020, s. 17-20). Selv om det har vært en negativ utvikling innen høyreekstremisme i 2019, forventer vi at antall høyreekstreme i Norge stabiliserer seg i 2020.</p> <p>DNM har som mål å avskaffe demokratiet og etablere en nordisk, nynazistisk stat. I tillegg står konspirasjoner om muslimsk og jødisk maktovertagelse av Europa og Norge sentralt for enkelte.</p>	<p>tøye grenser (Ibid, s. 19).</p> <p>I tillegg til henvisninger til vold benyttes ofte memmer, referanser fra spill- og filmverdenen, ironi, sarkasme og ideologisk symbolikk. Dette gjør det tidvis vanskelig å avdekke det reelle meningsinnholdet (Ibid).</p> <p>Bruken av internett blant sympatisører vil fortsatt skape nettverk på tvers av landegrenser. Høyreekstreme benytter i stor grad anonyme diskusjonsfora på nett, deriblant såkalte "chans", for å diskutere ideologi og dele propaganda av høyreekstrem karakter (Ibid, s. 19). I 2019 publiserte flere høyreekstreme terrorister angrepserklæringer og manifeste på slike fora kort tid i forkant av sine angrep.</p>	
--	--	--	--	--

	<p>det kommende året.</p> <p>Antall ekstremistiske terrorangrep mot Vesten har gått drastisk ned sammenlignet med toppåret 2017.</p>			
2021	<p>IS og AQs propaganda, sammen med aktiviteten i ulike ekstreme digitale nettverk, vil gi inspirasjon til nye terrorhandlinger i 2021.</p> <p>Angrepet på New Zealand i 2019 skapte en kjedereaksjon av inspirerte angrep i flere land, deriblant i Norge.</p> <p>Ulike digitale ekstremistiske fellesskap, som opererer helt eller delvis løsrevet fra tradisjonelle terrororganisasjoner, har de siste årene fått en sentral rolle i terrortrusselbildet.</p>	<p>Ekstrem islamisme: Propaganda fra IS og AQ rettes mot et stadig yngre publikum på deres foretrukne digitale fora og i en form målrettet unge. Dette kan radikalisere personer fra yngre årskull i et større omfang enn vi har sett tidligere.</p> <p>Høyreekstremisme: Terrortrusselen kommer primært fra enkeltpersoner som har blitt radikaliseret på ulike digitale plattformer. I tillegg har høyreekstremismen de siste årene blitt mer transnasjonal. For det første ligger høyreekstreme ytringer og propaganda lett tilgjengelig på internett, og for det andre har Covid-19 skapt større usikkerhet i samfunnet, blant annet knyttet til økonomi og arbeidsledighet. Sosial isolasjon kan bidra til at flere bruker tid på internett.</p>	<p>Ekstreme grupper og potensielle terrorister formes og påvirkes av propagandaen fra digitale nettverk.</p> <p>Erfaring viser at for flere kan tilstedeværelse på høyreradikale digitale fora fungere som en inngangsport til høyreekstremisme.</p> <p>Gjennom både tradisjonelle og sosiale medier vil hendelser som oppleves som krenkende for muslimer kunne spres raskt, til et stort publikum globalt.</p> <p>Til tross for europeiske myndigheters kampanjer for å slå ned propaganda på internett de siste årene, distribueres fortsatt 10-20 år gammel propaganda. - Internett muliggjør også informasjonsdeling og rekruttering på tvers av landegrensene.</p>	<p>PSTs vurdering av trusselutviklingen for det kommende året må sees i sammenheng med to supplerende analyser. For det første E-tjenestens «FOKUS 2021», som vurderer hvilke forhold i utlandet som vil ha betydning for Norge og norske sikkerhetsinteresser. For det andre NSMs «RISIKO 2021» og deres beskrivelse av sårbarheter i norske virksomheter og vurdering av risikoen for den nasjonale sikkerheten.</p> <p>I 2020 ble det gjennomført 15 ekstreme islamistiske terroraksjoner i Europa, mens det i 2019 ble gjennomført 6. Det ble videre avverget 3 angrep i 2020, mens 15 angrep ble avverget i 2019 (Tallene er hentet fra PSTs database). I 2020 ble det gjennomført 3 høyreekstreme terroraksjoner i Europa. I 2019 ble det gjennomført 16 aksjoner. Det ble videre avverget 7 angrep i 2020, mens tallet for 2019 var 14 avvergede terroraksjoner.</p>
2022	<p>Terrortrusselen i Norge er moderat.</p>	<p>Ekstrem islamisme Personer som er inspirert av ideologien</p>	<p>Radikalisering til høyreekstremisme vil</p>	<p>Akselerasjonisme får her for første gang en definisjon. Det er veldig</p>

	<p>Trusselen vil primært komme fra personer som deltar i ekstremistiske digitale nettverk som er løselig tilknyttet internasjonale terrororganisasjoner. Det at norske ekstremister har kontakt med personer i disse nettverkene, har en negativ innvirkning på trusselbildet i Norge.</p> <p>Konspirasjonsteorier rundt Covid-19 pandemien har blomstret, og blitt forfektet av høyreekstremister.</p>	<p>og budskapet til terrororganisasjonene IS og AQ, eller personer som er mobilisert av forhold som oppleves som provokasjoner, krenkelser eller undertrykkelse av religionen islam og muslimer, utgjør en trussel.</p> <p>Høyreekstremisme Det vurderes fortsatt som mulig at høyreekstremister vil forsøke å gjennomføre terrorhandlinger i 2022. Terrortrusselen kommer først og fremst fra personer som er radikalisert gjennom deltakelse i høyreekstre digitale nettverk.</p> <p>Akselerasjonister vurderes å utgjøre den største trusselen blant høyreekstremistene. DNM vil fortsette å utøve aktivisme, både fysisk og digitalt, for å påvirke, radikaliserer og rekruttere nye medlemmer (PST, NTV, 2022, s. 17).</p> <p>Deres fiendebilde omfatter etniske og religiøse minoriteter, norske myndigheter og politikere, LHBT+ samt tradisjonelle medier (PST, NTV, 2022, s. 15).</p>	<p>primært skje på digitale plattformer.</p> <p>Radikalisering vil skje både i norske, nordiske og transnasjonale digitale nettverk der det pågår diskusjoner rundt ideologi, fiendebilder og våpen (PST, NTV, 2022, s. 16).</p> <p>Høyreekstrem propaganda, symbolikk og materiale vil også finnes på flere bilde- og videodelings-applikasjoner som er populære blant norsk ungdom.</p>	<p>detaljert hvordan rekruttering til høyreekstremisme foregår på internett, og dette opptar en stor del av trusselvurderingen.</p>
2023	<p>Krigen i Ukraina.</p> <p>Ekstremt islamistisk skyteangrep i Oslo, juni 2022. NTV opplyser om: at en ung gutt ble i 2021</p>	<p>Ekstrem islamisme IS har inspirert til et langt høyere antall angrep i Vesten enn AQ. Fiendebildet til IS: Alle, unntatt IS-sympatisørene selv, er fiender.</p>	<p>Algoritmene i nettsøk og sosiale medier kan lede personer til mer ekstremt innhold.</p> <p>Majoriteten av de som radikaliseres på digitale fora, forventes å være unge</p>	<p>I to av angrepene i fjor hadde gjerningspersonene publisert manifeste som viste at de var inspirert av terrorister som Anders Behring Breivik og Brenton Tarrant (PST, NTV, 2022, s.33)</p>

	<p>dømt for terrorplanlegging i Norge.</p> <p>at en norsk mann i 20-årene ble dømt i Høyesterett i 2022, for medvirkning til terrorhandlinger i andre europeiske land.</p> <p>Økonomiske nedgangstider og den spente politiske situasjonen i Europa skaper uro og frykt i befolkningen.</p>	<p>Høyreekstremisme Høyreekstremister som deltar i akselerasjonistiske digitale nettverk er den største terrortrusselen.</p>	<p>voksne og mindreårige.</p> <p>På åpne plattformer som TikTok, Instagram og Telegram kan personer bli eksponert for ekstremistisk propaganda.</p>	
--	---	---	---	--

Vedlegg 5: PSTs bruk av sannsynlighetsord

Bruk av sannsynlighetsord

I denne vurderingen bruker vi et sett med standardiserte sannsynlighetsord. Disse er fremhevet med fet skrift i teksten. Formålet med dette er å skape en mer ensartet beskrivelse av sannsynlighet i vurderingene og derigjennom redusere uklarhet og misforståelser. Begrepene og de tilhørende beskrivelsene av begrepenes betydning er utarbeidet i et samarbeid mellom politiet, PST og Forsvaret.

Meget sannsynlig

Det er meget god grunn til å forvente.
Over 90 % sannsynlighet.

Sannsynlig

Det er grunn til å forvente.
Mellom 60–90 % sannsynlighet.

Mulig

Det er like sannsynlig som usannsynlig.
Mellom 40–60 % sannsynlighet.

Lite sannsynlig

Det er liten grunn til å forvente.
Mellom 10–40 % sannsynlighet.

Svært lite sannsynlig

Det er svært liten grunn til å forvente.
Under 10 % sannsynlighet.

PSTs terrortrusselskala

PSTs terrortrusselskala har til hensikt å gi et samlet uttrykk for terrortrusselsituasjonen. Mens sannsynlighetsordene representerer PSTs vurdering av sannsynlighet for at det vil skje forsøk på en terrorhandling innen de ulike ekstremismereetningene, gir skalaen uttrykk for grad av alvorlighet i situasjonen.

X Ekstraordinær trusselsituasjon

4 Høy terrortrussel

3 Moderat terrortrussel

2 Lav terrortrussel

1 Ingen kjent terrortrussel

Fastsettelse av terrortrusselnivå baseres på trusselvurdering samt på situasjonens alvorlighetsgrad, usikkerhetsmomenter og myndighetenes evne til å iverksette mottiltak.

Vedlegg 6: Politiloven §17 a-c

Kapittel III a. Politiets sikkerhetstjeneste. Organisering, oppgaver, forebyggende bruk av tvangsmidler og håndlegging

0 Overskriften tilføyd ved lov [2 juli 2004 nr. 60](#) (ikr. 2 juli 2004 iflg. [res. 2 juli 2004 nr. 1066](#)), endret ved lover [21 des 2005 nr. 130](#), [21 juni 2019 nr. 50](#) (ikr. 1 juli 2019 iflg. [res. 21 juni 2019 nr. 779](#)).

§ 17 a. Politiets sikkerhetstjeneste

De gjøremål som er nevnt i [§ 17 b](#) utføres av et eget politiorgan (Politiets sikkerhetstjeneste). Tjenesten ledes av en sentral enhet.

0 Tilføyd ved lov [15 juni 2001 nr. 54](#) (ikr. 1 jan 2002 iflg. [res. 15 juni 2001 nr. 670](#)).

§ 17 b. Oppgavene til Politiets sikkerhetstjeneste

Politiets sikkerhetstjeneste skal forebygge og etterforske

1. overtredelser av [straffeloven kapittel 17](#) og [§ 184](#) og [sikkerhetsloven](#),
2. ulovlig etterretningsvirksomhet,
3. spredning av masseødeleggelsesvåpen og av utstyr, materiale og teknologi for produksjon eller bruk av slike våpen,
4. overtredelser av bestemmelser i eller i medhold av [lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v.](#) og [sanksjonsloven](#) og
5. sabotasje og politisk motivert vold eller tvang, eller overtredelser av [straffeloven §§ 131 til 136 b](#), [145](#) eller [146](#). Åpen etterforskning i slike saker foretas likevel av det øvrige politi, med mindre annet bestemmes av overordnet påtalemyndighet.

Politiets sikkerhetstjeneste kan etter anmodning bistå det øvrige politi i saker som nevnt i første ledd nr. 5 annet punktum.

Departementet kan bestemme at Politiets sikkerhetstjeneste skal tillegges et ansvar i saker som gjelder organisert kriminalitet, forbrytelser mot menneskeheten, folkemord og grove krigsforbrytelser.

0 Tilføyd ved lov [15 juni 2001 nr. 54](#) (ikr. 1 jan 2002 iflg. [res. 15 juni 2001 nr. 670](#)), endret ved lover [28 juni 2002 nr. 54](#), [19 des 2008 nr. 114](#), [21 juni 2013 nr. 85](#) (ikr. 21 juni 2013 iflg. [res. 21 juni 2013 nr. 687](#)), [19 juni 2015 nr. 65](#) (ikr. 1 okt 2015), [17 juni 2016 nr. 52](#) (ikr. 1 juli 2016 iflg. [res. 17 juni 2016 nr. 670](#)), [21 juni 2019 nr. 50](#) (ikr. 1 juli 2019 iflg. [res. 21 juni 2019 nr. 779](#)), [16 april 2021 nr. 18](#) (ikr. 16 april 2021 iflg. [res. 16 april 2021 nr. 1182](#)).

§ 17 c. Særlige oppgaver for den sentrale enhet i Politiets sikkerhetstjeneste

Den sentrale enhet i Politiets sikkerhetstjeneste skal

1. utarbeide trusselvurderinger til bruk for politiske myndigheter,
2. samarbeide med andre lands politimyndigheter og sikkerhets- og etterretningstjenester,
3. foreta personkontroll til bruk ved sikkerhetsundersøkelser.

0 Tilføyd ved lov [15 juni 2001 nr. 54](#) (ikr. 1 jan 2002 iflg. [res. 15 juni 2001 nr. 670](#)).